

ابوهريره

رضى الله عنه

ليكوال: محمدعلي الدوله
ژبارن: عبدالمتين "متين"

Download from: aghalibrary.com

خانگه ټاوي:

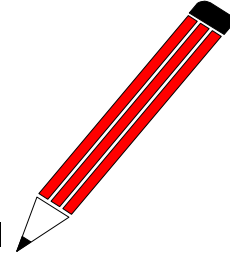
نوم: ابوهريره رضى الله عنه

ليکوال: محمدعلي الدوله

فارسي ژباړن: محمد گل گمشادزهي

پښتو ژباړن: عبدالمتين "متين"

کمپوز: ريان علمي مرکز

لړليک

صفحه	سرليک
	دوسي ځوان
	مسلمان ځوان
	مهاجر مؤمن
	د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم سره
	د بحرين امير
	بنوونکي صحابي
	دمدينې امير
	پرهېزگار عابد
	د ابوهريره رضى الله عنه د ژوند وروستى ورځ
	د ابوهريره ياد ژوندی پاتې شو

هيله او مننه

درنو لوستونكو! مخ ته پروت كتاب مو چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د نژدې ملگري او ستر صحابي حضرت ابوهريره رضى الله عنه ژوند، سيرت، کړه وړه او ... پکي خپل شوي دي يوه ورځ راته يوه ملگري چي له نيټ نه يې رااخستى وو، راکړ. تر لږ لوستلو وروسته مي هوډ وکړ چي پښتو ته يې واړوم، خو داچي نه مي تر اوسه ژباړه کړې وه اونه مي ځان دهغې وړ باله خو مينې يې دې ته وهڅولم چي دا کار وکړم.

كتاب د کمپيوټر په يوه پروگرام کي او ما يې په بل هغه کي ژباړه شروع کړه، د ژباړي وخت اوږد نشو او نژدې په دوو اونیو کي له نورو کارونو سره يو ځای خلاص شو. درنو لوستونکو! څنگه چي مي مخکي وويل، تر اوسه مي ژباړه نه وه کړې، نو ممکن ډېري تېروتنې ولري، هيله ده غذر مو ومنئ.

په پای کي د خپل مشر تره له کشر زوی بشير احمد ريان نه مننه کوم چي د کتاب په کتلو، ډيزاين او چاپ کي يې تر ماډېري منډې کړي دي، کور يې ودان او له الله تعالى نه ورته اجر ونه غواړم.

ستاسو د کاميابي په هيله.

عبدالمتين متين

۲۰۰۹ مارچ

ڄالۍ

* هغه ڇا ته چي د انسانيت د ستر لار بنود صلي الله عليه وسلم او دهغه د ملگرو د ژوند او کړنو په رڼا کي خپلي چاري پر مخ بيايي.

* خپل پلار او ترونو ته مي چي تر اوسه يې زما غوښتنو ته په نه ځواب نه دي راکړي.

دوسي حوان

عبدالشمس بن صخر، له سلگونو عرب دوسي حوانانو
خخه يو وو چي ديمن په يوه خنده کې اوسېده. چا ورته پام نه
کاوو، حکه يتيم او فقير وو. په دوولس کلنۍ کې د پلار له
نعمت خخه محروم او موريې د هغه سرپرستي په غاړه
واخسته. ډېری کسانو په ابوهريره باله، لږ شمېر هغو په عبد
شمس پېژاند. ابوهريره د هغه مستعار نوم وو چي کور او
خپلوانو ورته پرې غږ کاوو او په دې نوم مشهور شوی وو.
هغه پخپله دا نوم خو بناوو، حکه دې نوم يې د پلار ياد او
خاطره په زړه کې ژوندی کوله چي په وړو کوالي کې د هغه له
نعمت خخه محروم شوی وو.

کیسه داسی وه چي عبد شمس په ماشومتوب کي د یوې کوچنۍ او صحرايي پشي سره زیاته مینه درلوده. د ورځي به یې په غېږ کي نیوه او چي د مال په پوونه به بوخت وو، له هغې سره به یې لوبې کولې او د شپې له خوا به یې د ونې په ډډه کي پرېښوده. بله ورځ چي به بیا صحرا ته تو هغه به یې پیدا کوله او په غېږ کي به یې نیوله.

دا کاری یې تکرار اوو، پلاری یې له دې امله دا کنیه (ابوهریره) په هغه کېښوده. ابوهریره سره له دې چي له خپل پلار سره کم وخت تېر کړی وو، ولي شوخ طبعي، د بنکلو نکتو بیانونه او گپ شپ یې له هغه څخه په میراث وړی وو، نو ځکه یې ملگرو ژر ورسره مینه کوله او هغه یې ملگری کاوو، خو فقیري او یتیم والي هغه د خلکو په وړاندي کم اهمیتته ځلاوو. د هغه مقام کمېده، ارزوگانې او لوړ پروا زونه یې له مینځه وروړل.

کلونه تېر شول، هغه هم داسي شپني کوله، د عمر شپې یې په دښتو، غرونو او درو کي په گرځېدا تېرېدې. کله یې په ژورو درو، کله به د لوړو غرونو په څوکواو کله به په پلنو دښتو کي چي له هر لوري به غرونو چاپېر کړې وې، لیدل کېده.

له یواځي والي سره یې مینه وه، ډېر وخت به له خپلو شپنو ملگرو لیري گرځېده، یوازي کېښناست او د خپل نفس تزکیه یې کوله. فکر ته یې تازه والی او بنکلا وربښله. شاوخوا یې

په غور تر نظر لاندې نيوه. د شپې يې د اسمان له ليدنې خوند
اخيست. د سپوږمۍ بڼكلې منظري د هغه زړه له خوښۍ
ډكاوو. په مياشت پټو شپو كې د ځلاندو ستورو نندارې د
هغه حيرانتيا راپاروله او هغه يې له ځانه ناخبر اوو، تر ټولو
ستورو يې د سهيل ستورى ډېر خوښ اوو، ځكه سهيل هغه
ستورى وو چې يميناو يې تل په خپلو شعرونو كې بڼكلا
بياولې او د هغه ژېر بخون نارنجي ځلېدونكى رنگ يې
د خوښۍ وړ وو.

لكه يو شاعر چې وايي:

وسهيل كو جنة فى اللون وقلب المحب فى الخفقان
(سهيل د معشوق په زلفو او سترگك وهل يې د عاشق د
زړه په نارامۍ كې پاته كيږي.)

د ورځو گرځېدلو، دمياشتو، فصلونو او كلونو تېرېدلو د
ابوهريره په فكر او زړه كې بل ډول تاثير واچاوو، ځكه هغوى
ټولو فكر كولو او تدبر ته هڅاوو او هغه بتان چې قريشو
لمانځل او دهغوى په وړاندې يې احترام كاوو، ده ته خوار او
كم ارزښته ول. هغه داسې وده كوله چې د ځمكې او اسمان له
خدايه جل جلاله پرته چې ډېرى عربانو پرې ايمان درلود،
د بل څه احترام ونه كړي. عربانو ايمان درلود چې خداى جل
جلاله هر څه پيدا او موجود كړي دي. ولي خپل ايمان يې
بتانو ته په غاړه ايښودنه چې د خداى جل جلاله شريكان يې
بلل، فاسد كړى وو.

ابوهريره وده وکړه او ځوان شو، البته پوه او د توجه وړ .
 خداى جل جلاله هغه ته عقل، لوى بصيرت او پوه زړه ورکړې
 وو. هغه ددې ځانگړتياوو په درلودلو د نورو دوسي ځوانانو
 څخه غوره وو. په هغوى يې برترى درلوده او احساسوله يې
 چي دا وړتياوى ورته خداى جل جلاله د نېستي، تنگ لاسي،
 بې پلاري او په قوم کي د هغه د ټيټې رتبې په بدل کي ورکړې
 دي، خو قوم د هغه امتيازاتو ته پاملرنه نه کوله، ځکه ناپوهي
 د هغوي په ټول ژوند پرده غوړولې وه. د يادو شويو
 ځانگړتياوو په درلودلو سره بيا هم ابوهريره و نتوانېد چي
 خپل مقام د قوم په وړاندي لوړ کړي او همداسي نوم ورکى
 يې ژوند کاوو.

لکه څنکه چي وويل شول، ابوهريره وړو کوالى د دوس د
 قبيلې په منع کي تېر کړ، لمړى د پلار د مهرباني او محبت تر
 سيوري لاندي شپون وو، بيا ناتوانه یتيم او وروسته پوه،
 قوي او شريف ځوان شو. سره له دې چي نېستمن وو، خو
 قناعت يې درلود. لوى او له هر څه ول ناوړه روپي پاک شخص
 وو. لومړى يې د قوم نظريو او اعتقاداتو ته وکتل خود
 هغوى کړه او کړنلاره يې خوبه نه شوه. په داسي څه پوري
 گرځېد چي مات زړه او تړيو شونډو ته يې ارامتيا او لمدوالى
 وېښي او سرگردانه عقل يې رهبري کړي. هغه د سالمې
 عقيدې او ټينگ دين په لټه کي وو. ايا د هغه لپاره لاره وه؟
 هغه منتظر پاتي شو.

مسلمان حوان

د دوس قبيله د خپل بت (ذی الخلصه) په لمانځنه لار ورکې شوې وه لکه څنگه چې نور عربي قبائل د خپلو بتانو په فتنه او فساد کې راگير شوي وو. د دوس قبيلې ياد شوي بت ته احترام درلود او عبادت يې کاوه، باوري يې درلود چې بت کولای شي دوی ته گټه او تاوان ورسوي، هغوی ته څه وبنسي او يا ورڅخه کوم خطر لري کړي او د هغوی د ژوند په تېرېدونکو بنو او بدو پېښو کې تاثير واچوي. له دې امله يې خپل بت ته بنکلی حای جوړ کړی وو او يو کس يې ورته د ساتونکي او خدمتگار په نوم ټاکلی و، چې د بت پالنې تر څنگ يې سيلانيانو ته بڼه راغلاست هم وايه. د دوس د قبيلې ټول وگړي له زاړه تر واره د هغه ليدلو ته تلل، هغه ته

يې ډالى وړاندي کولې، دهغه د خوښي لپاره يې له نذر کړيو حيواناتو سره پرې کول. د کال په ځانگړيو ورځو کې د ذى الخلصه په وړاندي درېدل، هغه ته يې د احترام او تکریم مراتب وړاندي کول، دهغه په چاپېريې طواف کاوو او ځانونه يې په هغه پوري موبنل. کله چې ابوهريره ليدل چې قوم يې داسې کارونه کوي، هغوى يې ناپوه، بې علمه او له حقيقت څخه لرې بلل، له ځان نه به يې پوښتل: ولي هغوى د ډبرې په چاپېرگړځي راگرځي؟

سره له دې چې له خپل قوم سره د هغوى بت ته تو، اما مينه او اړيکي يې چې نسبت هغوى بت ته درلودې او هغه يې خپل خداى باله، ده له ځان څخه نه بنسودې او دهغوى په اداوو او رسومو کې يې گډون نه کاوو.

يوازي د تفريح او ساعت تيري لپاره هلته ورتو. څه چې به يې ليدل يا اورېدل پام يې نه ورته کاوو. هغه ملگرى نه درلود چې د قوم په اخرونو او جشنونو کې گډون ونکړي، خو مور يې هڅاوو، د ذى الخلصه له قهر څخه يې بېراوو او ټينگار يې پرې کاوو چې خاماځا په مراسمو کې گډون وکړي.

نو ځکه يې د مورد ډبر ټينگار له امله پکې گډون کاوو، خو د قوم په اندونو يې باور نه درلود، له بل لوري يې جرأت نه کاوه چې د هغوى له کړنلارې منکراو د هغوى کارونه جاهلانه وبولي، که يې د هغوى کارونه ټوکې بللای څه يې نه درلودل چې دهغوى ځاى ونيسي او قوم د هغه په لور وبولي.

ذی الخلصه یوازینی بت نه وو چي دوی یې احترام او تعظیم کاوو (ولي ډېره پاملرنه یې هغه ته کوله)، بلکه د ذی الکفین او ذوشری په نومو نو دوه نور بتان هم همداسي ول. د دوس قبیلې د هغوی هر یوه لپاره ودانۍ جوړه کړې او خدمتگاران یې ورته نیولي وو، د هغوی لپاره یې هم ورځي معلومې کړې وې، چي په هغو ورځو کي ورتلل، د هغوی په وړاندي یې عبادتونه او اطاعتونه کول او هغوی ته یې احترام کاوو.

ذولکفین عمرو بن حممة الدوسی جوړ کړی وو او د هغه له مړیني وروسته یې زوی حبیب بن عمرو ساتنه کوله او د بت اړوند کارونه یې سرته رسول.

د ذوالشری بت لپاره یې په ښه ځای کي ودانۍ جوړه کړې او ډیره ځمکه یې د هغه اړوند گرځولې وه، چي ښکلې لیدځای یې درلود، په دې ترتیب چي اوبه له یوې چینې چي د غره په ملا کي یې ځای درلود، روانې وې او د ذوالشری له څنګ څخه تېرېدې، خلکو به لومړی د چینې په اوبو ځان مینځه او بیا به ذوالشری ته حاضرېدل. ابوهریره چي څنګه لوی بت، ذی الخلصه سپک او بې ارزښته ګاڼه همدارنګه یې همدغو دوو ته هم کومه پاملرنه نه کوله.

کله چي به یې لیدل د قبیلې رئیس او د هغوی مشر (حبیب بن عمرو بن حممة) یې قوم ذی الکفین ته بیایي، د هغه لپاره د دغو دوو بتانو سپکوالی او ناخیزتیا نوره هم زیاتېدله. ځکه

په کراتويي له هغه نه اورېدلي وو چي ويل به يې: زه پوهېږم
چي نړۍ پيدا کوونکى لري خو نه پوهېږم چې څوک دى؟
ابوهريره له ځان سره ويل: مور نه پوهېږو چي د نړۍ
پيدا کوونکى څوک دى، نو بيا ولي د مخلوق او پيدا شوي
څيز عبادت وکړو؟

په دې کش مکش کې د دوس د قبيلې له مشر، پوه او
هوبنيار شاعر طفيل بن عمرو څخه د خلکو په مېنځ کې
حيرانوونکى داستان خپور شو. په داسي حال کې چې هغه يې
يوه عجيبه او غريبه پېښه بلله، په پوره ادب او زور يې يوه او
بل ته بيانوله. د پېښې تفصيل د طفيل بن عمرو په وينا داسي
وو:

(د عمرې د ادا کولو لپاره مکې ته لاړم، هلته مي د بنى
هاشمو د يوه کس سره وليدل چې ويل يې "زه د خداى جل
جلاله استازى يم، خلک توحيد او يووالى ته رابولم." ما په
هغه ايمان راوړ او له هغه مي وغوښتل چې ماته اجازه
راکړي ترڅو خپل قوم ته لاړ شم او هغوى اسلام ته رابولم.
همدارنگه له هغه مي وغوښتل چې ماته دعا وکړي چې
خداى جل جلاله زما مرسته په يوه ښکاره دليل سره وکړي خو
زما خبري د ريښتيتوب دليل وي. پيغمبر صلى الله عليه
وسلم ماته دعا وکړه او زه راغلم، کله چې خپلي سيمې ته
ورسېدم او له هغې غونډۍ نه چې زما د قوم کورونو ته نژدې
وه راکښته کيدم، روښانه نور مي د امساله سر څخه وځلېد،

د خپل قوم شو کسه چي په هغه حای وو دا نوريې وليد، تر خو چي هغوی ته ورسېدم ورته مي خپله کيسه وکړه او هغوی مي اسلام ته وبلل، متاسفانه هيڅ يوه ريښتنی ونه گنلم، له پلار او ښځي پرته مي هيچا زما دعوت ونه مانه.

ابوهريره د دې خبر له اورېدلو سره ټکان وخور او دومره خوشحاله شو چي تر هغه وخت پوري په کومه خبره دومره نه وو خوشحاله شوی. که له موره نه ډارېدای، دهغي ورځي له غرمې مخکي کورته گرځېده په کومه چي يې يوه چوپان ملگري ورته دا کيسه اورولې وه، طفيل ته ورتلی ترڅو د هغه داستان دهغه له خولې واروي، خو غوره يې وبلله چي نيمه ورځ نوره هم تېره، د خپل همپشني عادت سره سم په ټاکلي وخت کورته لاړ شي او له هغه وروسته طفيل ته ورشي، د شپې ورسره وويني او کيسه يې واوري.

دهغي ورځي له لمر لوېدا وروسته يوه شېبه له مور سره کښېناست او ترې يې اجازه وغوښته خو طفيل ته لاړ شي او د داستان څرنگوالی دهغه له خپلې خولې واوري.

موريې وويل: "لاړ شه، خو پام کوه دهغه په څير بې دينه نشي، خپل دين بدل نکړې او دهغه چا کار چي ټولو خلکو عاقل او هوښيار باله تکرار نه کړې."

ابوهريره لاړ او د طفيل کورته ورسېد. د داخلېدو اجازه يې وغوښته. طفيل ښه راغلاست ورته ووايه او په ورين

تندي يې هرکلی وکړ، هغه ته يې په نرمه بستره دکېناستلو اشاره وکړه.

ابوهريره وويل: "کاکا جانه! راغلم، ترڅو هغه هاشمی کس چي ته ورسره په مکه کي مخ شوی يې او ادعا کوي چي د خدای استازی دی را وپېژني."

طفيل وويل: "گرانه وراره! په خدای قسم چي هغه په ريښتيا پيغمبر دی. ما په هغه ايمان راوړی او د هغه پيروي کوم. ځکه انسان حق او حقيقت ته بولي، ته پوه او هوښيار سپړی يې او زه خبر شوی چي په ذی الخلصه کي څه نه وينې. نو د خدای جل جلاله په دين چي دخپرو لو لپاره يې وروستنی پيغمبر موبږ ته رالېږلی دی، ايمان راوړه."

ابوهريره وويل: "هيله کوم لومړی راته دخپل ايمان راوړلو کيسه وکړې، ځکه د اورېدلو يې ډېره مينه لرم."

طفيل وويل: "زما دا ايمان راوړلو کيسه داسي وه چي د عمرې د ادا کولو لپاره مکې ته لاړم. هلته د قریشو د ډلې څو وگړي راته راغلل او ويې ويل: >اې طفيله! ته زموږ خاوري ته راغلی يې، دلته يو کس د پيغمبري دعوه کوي او موږ يې ستړي کړي يو. نه پوهېږو له هغه سره څه ډول رويه وکړو، زموږ يو والی يې له مېنځه وړی، زموږ د دستورونو مانع گڼېدلی، خبري يې سحر دي، د پلار او زوی، مېړه، بنځې او ورور ترمنځ جدا والی راوړي. ورور له وروره او بنځه له مېړه جدا کوي، ډارېږو هسي نه هغه څه چي موږ ته مخ کي

راغلي تا او ستا قوم ته درنشي. هڅه وکره هيڅکله له هغه سره خبري ونکړي، خبرو ته يې غوږ کښېږدي. >
په خدای قسم دو مړه يې راته وويل چي هوډ مي وکړد پيغمبر صلی الله عليه وسلم هيڅ خبره به نه اورم او نه به ورسره خبري کوم، ان تردې چې غوږونه مي له پښې ډک کړل، خو مي د هغه خبري غوږ ته و نه رسيږي.

د هغې ورځي په سهار چي مسجد ته لاړم، د خدای رسول صلی الله عليه وسلم مي وليد چي دکعبې ترڅنگ ولاړ او لمونځ يې کاوو. هغه ته نږدې شوم او څه خبري مي يې واورېدې، ډېر بنکلی او اورېدونکی کلام وو. له ځان سره مي وويل: مور مي عزاته کښېني، په خدای قسم چي پوه سپړی او هوښيار شاعريم، بڼه او بد يو له بله پېژندلای شم او څه رانه پته نه دي، نو څه کولای شي چي ما د هغه دخبرو له اورېدلو را وگرځوي؟! هغه څه چي وايي که بڼه وو منم يې او که بد و وړدوم يې.

ځکه تم شوم، خود خدای رسول صلی الله عليه وسلم کور ته وگرځېد، زه يې هم له شاروان شوم، کور ته يې ورسېدم، هغه صلی الله عليه وسلم کور ته ننوت، زه هم په هغه پوري داخل شوم او ومي ويل: اي محمده صلی الله عليه وسلم! قوم دې ماته داسي او هاسي وويل او دو مړه يې درڅخه و ډارولم چي غوږونه مي له پښې ډک کړل خو ستا خبري وانه ورم، خود خدای خوښه دا وه چي ستا څه خبري واورم، وينم

چي بنې خبري دي، نو هغه څه چي له اسلامه په خپل واک کي لري راته ويي وايه.

رسول الله صلى الله عليه وسلم اسلام راته وړاندي کړ او د خداى جل جلاله د کلام څو اياتونه يې راته تلاوت کړل. په خداى قسم چي تر هغه مهاله مې داسي بنکلى کلام نه وو اورېدلى او تر هغه مې عادلانه دستور نه وو ليدلى. هغه وخت مسلمان شوم، د حق شاهدي مې ورکړه او ومي ويل: اې د خداى پيغمبره! زه په خپل قوم کي ځاى لرم او خبره مې مني، اوس چي هغوى ته روان يم، غواړم اسلام ته يې دعوت کړم، ماته دعا وکړه او له خدايه راته وغواړه چي يوه بنکاره نښه راکړي. تر څو زما د دعوت ملاتړ شي. رسول صلى الله عليه وسلم داسي دعا راته وکړه: "خدايه!! هغه ته نښه او څرگندونه ورکړي."

له انحضرت صلى الله عليه وسلم نه مې اجازه واخيسته او د خپل قوم په لور لاړم. کله چي زمور کورونو ته څېرمه غونډۍ ته ورسېدم د خداى په امر مې تندي کي د دوو سترگو ترمنځ رڼا پيدا شوه، ومي ويل: خدايه دا نښه چي دي پر ما پېرزو کړه په بل ځاى کي يې راکړه، ځکه قوم به مې گمان وکړي چي د دين د پرېښودلو له امله مسخه شوى يم. هغه وخت رڼا امساته نقل شوه. هغه خلک چي د اوبو په چاپېر سره يو ځاى شوي وو، دا نور چي پر لکړه مې د څير اغ په څېر راڅرېده وليد، يوه او بل ته يې وروښود.

زه ورو ورو له غوندي کښته راغلم، خو هغوى ته ورسيدم، له ليدني او ښه راغلاست وروسته مي هغوى ته خپل داستان ووايه او هغوى مي سلام ته راوبلل ولي هغوى زما خبري ونه منلې او ايمان يې نه راوړ، له هغوى جدا او د کور په لوري روان شوم. کله چي کور ته ورسېدم پلار مي د ښه راغلاست لپاره راغى، ورته مي وويل: پلار جانه له ما څخه ليري شه! زه له تا څخه نه يم او ته له ما څخه. پلار مي وويل: ولي زويه؟ ومي ويل: زه مسلمان او د محمد صلى الله عليه وسلم دين مي منلى دى. پلار ځواب راکړ: زويه! زما دين هم ستا دين دى.

ومي ويل: لاړ شه، ځان و مينځه او پاكي جامې واغونده. بيا راشه څه چي مي زده کړي تاته يې دروښيم. بيا مي ښځه راغله هغې ته مي هم د پلار په څېر ځواب ورکړ، هغه هم مسلمان شوه.

وروسته مي د قبيلې خلک اسلام ته راوبلل، خو هغوى زما دعوت ونه مانه. ("

طفيل خبري کولې او ابوهريره ورته غوږ نيولى وو. دهغه خبري يې په زړه او غوږونو اورېدې، کله چي د طفيل كيسه پاى ته ورسېده د ابوهريره څېره له زياتې خوشحالي د برېښنا په څېر وځلېده او ويې ويل: اى ابو عمرو! مهرباني وکړه هغه خبري چي په دې پيغمبر صلى الله عليه وسلم نازلې شوي او تاته يې ويلي، راته ووايه چي وايې ورم او خوند ترې واخلم.

طفيل ومنله او يو خو اياتونه يې ورته تلاوت كړل. ابوهريره
ونشوای کولای چي خپل ځان کنترول کړي، چيغه يې کړه او
ويې ويل: څومره بنکلي او با عظمته کلمې دي.
طفيل همدا سي ادامه ورکړه.

ابوهريره بيا چيغه کړه او ويې ويل: "ابو عمرو! بس دی.
په خدای قسم تراوسه مې ددې کلام په څېر کوم کلام نه
دی اورېدلی او له هېڅ عرب نه دا اميد نه لرم چي ددې په څېر
کلام يې ويلى وي، دا خبري د انسان کلام نه دی. زه شاهدي
ورکوم چي له خدای جل جلاله پرته معبود نشته او محمد د
هغه استازی دی. اوس زه هم ستا په دين شوم او په هغه څه
مي ايمان راوړی چي تا پرې راوړی دی."

طفيل د ابوهريره له ايمان راوړلو څخه خورا خوښ شو او
ويې ويل د خدای شکر دی چي ته يې په اسلام مشرف او د
دوڅخ له اوره يې نجات درکړ.

ابوهريره، طفيل ته وکتل او ويې ويل: "اوس راته در رسول
الله صلى الله عليه وسلم د سيرت او دعوت په اړه ووايه چي
دخپل قوم په منع کي څنگه وو؟"

طفيل وويل: "خدای تعالی جل جلاله لس کاله وړاندي
هغه په پيغمبري مبعوث کړ او لومړني اياتونه چي يې
وړباندي نازل کړل، دادی:

بسم الله الرحمن الرحيم

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ 1 خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ 2 اقْرَأْ
وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ 3 الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ 4 عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ 5
ژباړه : "ولوله دخپل رب په نوم سره چې د ټولو جوړونکى
دى. جوړيې کړ انسان د چکه وينې څخه. لوله او ستا رب
لوى کريم دى چا چې علم ونبود په قلم سره. ويې بنودل انسان
ته هغه څه چې دى نه پرې پوهېده."

خداى تعالى جل جلاله خپل پيغمبر صلى الله عليه وسلم د
قريشو د غوره خلکو يعنى بني هاشمو څخه غوره کړ. هغه د
مورپه گېډه کي وو چې پلاريې وفات شو. د پلار له مړيني
وروسته دهغه سرپرستي خداى جل جلاله دهغه په نيکه
عبدالمطلب واچوله. له عبدالمطلب وروسته ابوطالب دهغه
ساتنه او پالنه په غاړه واخسته، ترڅو چې لوى او ترې جدا
شو. د وحى له نزول وروسته يې خلک په پټه اسلام ته دعوت
کړل، په دې وخت کي څلوېښت شاوخوا نرانو، بنحو او
ماشومانو پرې ايمان راوړ.

بيا يې دخداى جل جلاله په امر دعوت بنکاره کړ. قريشو
په هغه باندي ملنډي وهلې او ملگري يې ورځورول، ترڅو
دوى مجبور شول دخپل دين د ساتني په خاطر حبشي ته
هجرت وکړي.

هو محمد صلى الله عليه وسلم خلک توحيد يووالي ته بلل
او د ډبرو او بتانو له عبادت څخه راگرزول. همدارنگه هغوى
يې ريښتيا ويلو، امانتدارى، صله رحمي، ښه گاونډيتوب،

له محارمو خان ساتلو او دوينو د تويولود مخنيوي خلکو ته امر کوي او د دراوغو د شاهدي، ديتيم د مال د خوړلو، په پاک لمنو بنځو پوري د تهمت ويلو او نورو بديو خلک را منع کوي. ويل يې چي صرف د خداى عبادت وکړئ او څوک مه ورسره شريکوى. لمونځ وکړئ، خپل مالونه په نېکولارو کې ورکړئ. اې ابوهريره! د خداى جل جلاله د رسول صلى الله عليه وسلم په اړه بايد ووايم چي تر اوسه مي دهغه په څېر څوک پوره او بنکلى نه دى ليدلى.

څېره يې بنکلي او ټول خويونه يې نېک دي. بدني نيمگړتيا نه لري، بنکلى، ريښتيني، امانتدار، نرم خويه او همپشه موسکى دى. هر څوک چي يې وويني ملگرى کېږي يې او باور ورباندي کوي، که څه هم دين يې نه وي منلى. ما ترې غوښتنه وکړه چي له ما سره لار شي او زما قوم اسلام ته دعوت کړي. خو هغه ونه منله او ماته يې وويل چي خپل قوم ته لار شي، هغوى اسلام ته راوبولي او په قوم (قريشو) باندي دهغه له کاميابي وروسته ورسره يوځاى شي.

ابوهريره يو ځل بيا طفيل ته وکتل او ويې ويل: شاهدي ورکوم چي له الله جل جلاله پرته بل معبود وجود نه لري او محمد صلى الله عليه وسلم دهغه استازى دى. زه به مي قوم دې شاهدي ته دعوت کړم، څو خداى جل جلاله هغوى ته له ناپوهي، شرک او بت پرستي څخه خلاصون ورپه برخه کړي.

د خداى شکر ادا کوم چي زما سترگي، غوږونه او زړه يې اسلام ته هدايت کړل. اې ابو عمرو! تاته دي هم الله تعالى د خير بدله درکړي چي زما د هدايت زمينه دې اسانه کړه.

ابوهريره ډير ژر هغه څه ياد کړل چي له طفيل نه يې زده کړي وو. لمونځ کول يې له هغه زده کړل او په ډېر بڼه ډول يې ادا کاوو. ابوهريره له دې وروسته خپل قوم ته د اسلام او توحيد بلنه ورکړه، له شرک او بت پرستي څخه يې منع کړل.

بل پلو کله چي يې د قبيلې وگړي پوه شول چي ابوهريره مسلمان شوى او د دوى له دين څخه او بنسټى نويې دهغه په ځورولو شروع وکړه او په هغه څه چي ده کړي وو ملامتا وو يې. د ټولو په سر کي يې مور ځاى درلود چي تر ټولو سخت دريځه بلل کيده، موريې ټينگار کاوو چي ابوهريره خپل نوى دين پرېږدي او د پلرونو او نیکونو دين ته بېرته وگرزي.

ابوهريره د مور په ځواب وويل: "مور جانې! کوم دين چي مي منلى مکمل او په حق دى. خداى جل جلاله له دې دين پرته بل دين نه مني."

موريې نه منله او همپشه يې ځوراوو. اخر ابوهريره وروستنى ځواب ورکړ او پوه يې کړه چي هيڅکله به خپل نوى دين بدل نه کړي او په دنيا کې به يې په هيڅ څيز ور نه کړي.

ابوهريره او طفيل، اسلام ته د دوى د قوم په دعوت کي ډېر کوبښې وکړ، خو هيچا يې دعوت ونه مانه. ځکه بت پرستي دهغوى په مېنځ کي زور موندلى وو، بدى او ناوړه

کارونه هغوی کي دې حای ته رسېدلی وو چي له اخلاقي
بښگڼو نه یې منع کول.

طفیل له دې بې گټو هڅو په تنگ شو. ځکه هغه شریف او
مخور کس وو او هیله یې درلوده چي قوم به یې دعوت ومني،
خو دا هیله یې پوره نشوه. دیوه کال په جریان کې یې له
پلار، ښځي او ابوهريره پرته بل چا دعوت ونه مانه.
نو ځکه مات او اریان پاتي شو، نه پوهېده چي کوم کار ته
لاس واچوي او څه وکړي؟

یوه ورځ ناڅاپه طفیل ابوهريره ته وویل غواړم رسول الله
صلی الله علیه وسلم ته لار شم او دخپل قوم شکایت ورته
وکړم.

د ابوهريره زړه ددې خبري د اورېدلو څخه ټکان وخوړ او
طفیل ته یې وویل: ما له ځان سره نه بیایې چي دخدای رسول
ووینم او بیعت ورسره وکړم؟

طفیل وویل: قریش په ډېره تېزي له رسول الله صلی الله
علیه وسلم او له هغه چا سره چي د هغه مبارک ملگری شي
دښمني کوي. ډارېږم که مکې ته راسره لاړ شي، په تکلیف
دي نه کړي. قریش زما احترام د مخکنیو اړیکو چي له هغوی
سره یې لرم او د هغه حیثیت له کبله چي په خپل قوم کې یې
لرم، ساتي. خو ستا په اړه نشم ویلای چي ازار دي نه در
ورسوي. نو ځکه ابوهريره پاتي شو او طفیل له مجبوري تنها
مکې ته لاړ.

حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته ورغى او ويې ويل:
د دوس قبيله زما په وړاندي ودرېده، نافرمانې يې وکړه او له
اسلام نه يې مخ واړاوو.

حضرت محمد صلى الله عليه وسلم لاسونه د اسمان په لور
پورته کړل. طفيل وايي: فکر مي وکړان حضرت صلى الله
عليه وسلم مي قوم ته بنېرا کوي نو حکه ډېر خوښ شوم، خو
ومى ليدل چې رسول الله صلى الله عليه وسلم داسي دعا ورته
وکړه: "خدايه! د دوس قبيلې ته هدايت وکړې او هغوى
د اسلام په لور راوړي."

بيا يې ماته وويل چې خپل قوم ته لاړ شم او اسلام ته يې په
نرمي سره راوبولم.

طفيل لاړ او په ابوهريره يې زېرى وکړ چې رسول الله يې د
قوم د هدايت لپاره د خير دعا وکړه. دواړه د قوم په لور ولاړل
او بيا يې د اسلام په لور وبلل. د حضرت محمد صلى الله عليه
وسلم د دعا تر سيوري لاندې د هغوى سرکشيوي له منځه
تللې وې، زړونه يې نرم شوي او د اسلام منلو ته تيار وو. د
دوس د قبيلې وگړي ورو ورو د خداى په دين کې شامل شول.
ابوهريره په ۲۳ کلنى کې مسلمان شو. د اسلام له راوړلو
يې څو کاله نه تېرېدل چې يو پوه ځوان شو. خداى جل جلاله
يې روزى پراخه کړه. يو غلام يې واخيست څو يې مور او ده
ته خدمت وکړي. صرف يو څيز وو چې دده خوب يې وړى وو
او دې يې نا کراره کړى وو هغه هم د خداى جل جلاله د رسول

صلى الله عليه وسلم خخه لري والى، خكه زره يي دهغه مبارک له ميني دک وو او غونبتل يي خومره چي ژروي دهغه د پنبو خاوري د سترگو رانجي کړي او په خنگ کي يي ژوند وکړي. کله چي به يي د طفيل خخه د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم په اړه خوشحالوونکي خبري اورېدې، دهغه مبارک په لور به يي د هجرت ولولې نوري هم تازه کيدې. يوه ورځ طفيل ابوهريره خبر کړ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم د مدينې په لور هجرت کړى دى او د مدينې وگړيو په بې ساري ډول دهغه بڼه راغلاست ويلی، ورباندي يي ايمان راوړی او مسلمانان شوي دي. مهاجرينو او انصارو د يو اوبل په مرسته لښکر منح ته راوړی، په توره او نېزه د اسلام خخه دفاع کوي.

پرله پسې هغه ته له يوه او بله خوشحالوونکي خبرې رسېدې، په قريشو باندي د مسلمانانو کاميابي په بدر او ... د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د ابوهريره مينه ورځ په ورځ زياتېدلې. په وروستيو کي د احزاب په جگړه کي د مسلمانانو کاميابي دهغه خوشحالي دوه چنده کړه. په ځانکړي ډول دا چي په هغې جگړه کي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم او ملگرو يي لويه کاميابي په برخه شوه، ځواک يي نور هم قوي شو، باوري يي د غرونو په خپر تينگ شوی وو.

پورته دلایلو د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم په لور هجرت د ابوهریره مینه وروستي حد ته ورسوله. خو دوو لاملونو دده په وړاندي وجود درلود. یو یې مور او بل طفیل؛ چي ویل یې له قوم سره به نور هم پاته شو خود مسلمانانو شمېره زیاته شي، هغه مهال به ټول یو ځای د خدای در رسول صلی الله علیه وسلم په لور لاړ شو.

ابوهریره له ډیري هڅي وروسته و توانېد چي خپله مور قانع کړي خو مدینې ته هجرت وکړي. بیا طفیل ته ورغی او هغه یې تشویق کړ چي څومره ژر کیدای شي مدینې ته هجرت وکړي او ورته ویې ویل: اوس چي د خدای په مرسته د دوس د قبیلې په لسگونو وگړي مسلمان شوي، د دې وخت رارسېدلی چي د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لور هجرت وکړو، خو دهغه د لیدلو په ترڅ کي ورسره یو ځای ژوند غوره کړو. اخر طفیل د ابوهریره له خبرو سره موافقه وکړه او ناڅاپه یې دهغو خبرو زېری ورکړ چي ابوهریره یې له اورېدلو په جامو کې نه ځایېده او ویې ویل: تیار اوسه اوس د هجرت وخت رارسېدلی دی.

مهاجر مؤمن

يو سهار دوسي سپرو مهاجرينو د مدينې په لور حرکت وکړ چې په مخ کي يې طفيل بن عمرو رضي الله عنه دهغوی مشر وو. ابوهريره (رضی الله عنه) يې په څنگ کي روان وواو له دې هجرته ډېر خوشحاله وو.

د يون په اوږدو کي يې د حدی ترانې ويلو (هغه ترانه ده چې شپانه يې وايي څو اوبسان تېزلاړ شي) يون ته زور او ځانگړی حالت وربښلی وو. څو تنو اواز وايه او نورو

ورسره زمزمه کاوو. دا نغمې غرونو، دښتو او درو ته تلې،
غبرگون يې بېرته دوى ته راگرځېده، د اوبسانو غوړو ته
رسېدې او د هغوى چټکتيا يې زياتوله.

د دوس د قبيلې نور وگړي خورا نا ارامه وو چي ولي د
دوى د قبيلې وگړي ورڅخه جدا کيږي او داسي ځاى ته
ځي چي هيڅ معلومات ورڅخه نه لري. دوى هغه مهال نور
هم ناخوښ شول چي ويې ليدل داسي کور نشته چي يو
غړى يې له لاسه نه وي ورکړى. مهاجر نژدې له اتيا کورنيو
څخه ووچې د کورنى له غړو څخه جلا کېدل. د قبيلې يوه
غړي وويل: عجيبه ده، دې دين په دوى کي دومره کار وکړ
چي د خپل کور کهول پرېښودلو ته تيار دي!

دې خبري په نورو هم ډېر هېښنده اغېز وکړ او د دې دين
په سوچ کي شول چي ولي يې د دوى په وروڼو دومره ژور
اغېز ودرلود؟ او د دوى د عقل دريځه يې د ژور فکر لپاره
خلاصه کړه؟

ابوهريره (رضى الله عنه) د سپرو مهاجرو په منځ کي
خپل يون ته ادامه ورکړه او هغه ستومانتييا يې نه
احساسوله چي د يون په ترڅ کي ورته پيدا شوې وه. سره له
دې چي مور يې نيوکه پرې کوله او په کراتو يې ځوراوو.
ابوهريره (رضى الله عنه) د نېکبختي احساس کاوه، ورځ
له بلي يې خوښي زياتېدله او په ډېره بېره له رسول الله

(صلى الله عليه وسلم) صلى الله عليه وسلم سره د ليدلود شېبې په تمه وو تر دې چې له ډېر ليري نه هم ورباندي گران وو. هغه ددې حساسي شېبې لپاره خو کاله انتظار کړی وو او اوس هغه مهال را رسېده. د ابوهريره (رضى الله عنه) زړه له ډېري خوشحالي لړزېده او د خداى د رسول صلى الله عليه وسلم د مينې څخه ډک وو. په مهاجرينو له لسو ورځو زياتي تېرې شوې، هغوى همداسي لاري پرې کولې او خپل يون ته يې ادامه ورکوله تر دې چې د حجاز خاورې ته واوښتل.

اوس هغوى له مدينې سره نژدې وو او د احد غريبي له لري څخه ليد. خو د لمر لوېدلو وخت راوړسېد، روښنايي له منځه لاړه، ښکلى او دننگ غر چې افق يې پټاوو له نظره ووت. هغوى نور هغه تر څنگ نه ليد.

سره له دې چې د سپوږمۍ تټې رڼا ټوله فضا په خپله غېږ کي واخسته، بيا هم د هغوى په اوسپنيز هوډ کي کوم تغير رانه غى، نور هم هوډ من شول، د رسول الله صلى الله عليه وسلم مينه او محبت يې په زړونو کي وروستي پړاو ته ورسېد. هغوى اوس د مدينې خاورې ته ورسېدل، غريبي لوړ شو، د خداى شکر وکړئ دا چې دهغه په مرسته خپلې موخې او د خداى د رسول صلى الله عليه وسلم ښار ته ورسېدل. ډېر شکر يې ادا کړ.

مدينې د مهاجرينو د نوې ډلې بڼه راغلاست وايه، خو هيشوک يې په ورتگ خبر نه شول. ځکه په مدينه کې څوک نه ول، هغوی خيبر ته تللي وو خو يې کلاوې ونړوي او هغه يهوديان چې په مدينه يې د حملې نقشه کښلې وه او غوښتل يې اوسېدونکي يې وځپي، په لار راوړي.

مهاجرينو وارول، له اوبنانو يې بارونه راګوز کړل، په ځمکه يې خواړه کړل، د زياتي ستوماتيا له امله په ژور خوب لاړل، هغه څه چې دوی يې را وښ کړل د مؤذن غږ وو چې خلک يې د سهار لمانځه ته بلل.

د اذان داواز اورېدل هغوی ته څومره په زړه پوري وو! ځکه لومړی وار يې د خداى د رسول د مؤذن له خولې **الله اکبر** اورېده. له خوبه پاڅېدل، اوسونه يې وکړل او د نبوی مسجد په لور روان شول.

هر يوه هيله درلوده چې د خداى د رسول د ليدلو نیکبختي يې په برخه شي، سلام ورته واچوي او بيعت ورسره وکړي.

ابوهريره (رضى الله عنه) تر ټولو وړاندي نبوی مسجد ته ننوت، ځکه مينه يې تر ټولو له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) سره زياته وه. خو په حيرانوونکي ډول يې وليدل چې د لمونځ کوونکو شمېر کم او ډېری زاړه او ناروغ دي. له يوه يې وپوښتل: د خداى پيغمبر صلى الله

عليه وسلم چيرته دى؟ ځواب يې ورکړ: ان حضرت صلى الله عليه وسلم خيبر ته تللى دى، چي فتح يې کړي. ابوهريره (رضى الله عنه) د دې خبري له اوريدلو غمگين شو، ځکه د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) سره يې ليدل په برخه نشول کوم چي ډېر وخت يې ورته اميدونه درلودل. نور مهاجرين هم مسجد ته داخل او هلته کښېناستل، ابوهريره (رضى الله عنه) هغوى ته د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د حضور د نشتوالي خبر ورکړ. د غم او پرېښاني وريپځي يې مخونه وپوښل، ځکه هغوى په زړونو کي ډېري هيلې درلودې، غوښتل يې له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره وويني، له ملکوتي څپرې څخه يې برکت ترلاسه کړي او له هغه سره په همدې ورځ بيعت وکړي.

لمونځ پيل شو، د مسلمانانو نه يو کس مخکي شو چي امامت وکړي. ابوهريره (رضى الله عنه) له څنگلوري نه وپوښتل دا سپرى څوک دى؟ ورته ويې ويل: دا شخص سباع بن عرفطه غفاري دى. پيغمبر عليه سلام، دا کس تر څو چي هغه مبارک په مدينه کي نه وي خپل ځاى ناستى غوره کړى، چي د مسلمانانو امامت وکړي. امام تکبير ووايه، لمونځ کوونکو هم ورپوري تکبير ووايه او په لمانځه ودرېدل.

دسورت فاتحي له لوستلو وروسته امام د سورة مريم خو اياتونه تلاوت كړل. ابوهريره (رضى الله عنه) دلمري حل لپاره دا ايات اوربده ، په ډير غوريي ورته غوږ نيولى و. په دوهم ركعت كي امام له فاتحي وروسته د سورة المطففين خو اياتونه ولوستل. چي داسي شروع كيږي:

﴿ وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۱ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۲ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزِنُوا يُخْسِرُونَ ۳ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ۴ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۵ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

(خرايي ده كموونكو لره ، هغه خلك چي كله په پېمانه اخلي نو پوره ډكوي، او كله چي يې په پېمانه وركوي هغوى ته يا په تول يې وركوي نو كمى پكښي كوي، ايا خيال نه لري هغه خلك چي دوى لره پورته كېدل دي، ددې لويي ورخي لپاره، په كومه ورځ چي به ودرېږي خلك لار كتونكي دجهان د مالک)

امام سورت تر پايه ولوست. ولي ابوهريره (رضى الله عنه) وايي زه همدارنگه د سورت په لومړۍ برخه كي پاته وم او هغه اياتونه مي تکرارول.

له ځان سره مي وويل: اي دپلاني زويه ، هلاکت دي وي درباندي. زما مطلب د دوس دقبيلې يو کس وو چي د تللو لپاره يې دوه پيمانې درلودې، هغه چي درنه وه د ځان لپاره

به يي كاروله او هغه چي سپكه وه دنورو د خطا ايستلو لپاره به يي استعمالوله. ابوهريره رضى الله عنه د اورېدلو اياتونو په معنى پوهېده نوځكه يي په هغوى زړه وسوځېداو ده ته يي يو بنكلى اغېز وړاندي كړ.

لمونځ پاى ته ورسيد، ابوهريره او طفيل رضى الله عنهم، سباع بن عرفه ته لارل. له سلام اچولو او روغې وروسته يي هغه دخپل راتگ په موخه خبر كړ. عرفه هغوى ته ښه راغلاست ووايه او دهغوى كار(مدينې ته هجرت) يي وستايه. بيا د قبيلې نورو خلكو ته ورغلل او يوله بل سره يي مشوره وكړه چي ايا دلته پاته شي او كه په رسول الله (صلى الله عليه وسلم) پوري خيبرته لار شي.

هر يوه نظر در لود. ابوهريره (رضى الله عنه) په داسي ډول په لور او از سره خپل نظر ووايه چي ټول يي واورې او ويي وويل: هر ځاى چي دالله رسول صلى الله عليه وسلم وى زه به هلته لار شم.

دې خبرې د ابوهريره (رضى الله عنه) ملكري سفر ته تشويق كړل او پرېكړه وشوه چي سبا سهار به د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په لور حرکت كوي.

ابوهريره (رضى الله عنه) خپله مور په مدينه كې پرېښوده، دهغې ورځې په سبا يي له دوسي مهاجرينو سره دخيبر په لور حرکت وكړ او هغه غلام چي يي د ځان او مور

د خدمت لپاره اخستى وو له خان سره ملگرى كړې. لمر راوخوت او هرځاى روښانه شو. هوا گرمه وه او ورو ورو نوره هم گرمېده. مهاجرينو د گرمي تېزوالى احساساوو خو زغمله يې او كومه پاملرنه يې نه ورته كوله، ځكه هغوى د داسي مهم كار هوډ درلود چې دهغه دلاسته راوړلو لپاره يې د ټولو سختيو زغمل اسانه كول.

ماپښين مهال يې د ډېري ستړيا احساس وکړ، يوځاى له خپلو اوښانو كښته شول. د ماپښين له لمانځه وروسته د قيلولې په خوب ويده شول. له ليرې دمې وروسته بيا روان شول او د شپې تر يوې برخې پورې يې لا لار لندوله. پاتې شپه ديوه كوچني غره په ډډه كې ويده شول. سهار مهال ابوهريره (رضى الله عنه) له خوبه راپاڅېد. د لمانځه لپاره يې اذان وكړ او ملگرې يې راوښ كړل. ټولو لمونځ وكړ او روان شول. په لاره كې يې چېرته دمه او استراحت ونكړ، ځكه نو ډېر ستړي ول. ماپښين مهال يې لږ دمه وكړه او تر قيلولې وروسته يې سفر ته ادامه وركړه. هيله يې درلوده چې سبا به خيبر ته ورسېږي او خپله پخوانۍ هيله به تر لاسه كړي.

دهغوى له سفره پنځلس ورځې تېرېدې، يوازي يوه ورځ په مدينه كې پاتې شول، نور چېرته نه وو درېدلې. نوځكه يې ستومانټيا خپل وروستي پړاو ته رسېدلې او

نژدې وو چي له پښو يې وغورځوي، كه يې د سفر د ستړياوو تر شا ارزښتمنې هيلې نه درلودای نو نه يې شواى كولاى چي دا ستړياوي او مشكلات وزغمي.

له ستړياوو سره سره ابوهريره (رضى الله عنه) وليدل چي غلام يې د هغوى په ډله كې نشته. شاوخوايې وكتل چي ويې مومي خو درك يې نه وو. له ملگرو يې وپوښتل، ويې ويل: موږ نه دى ليدلى.

ابوهريره (رضى الله عنه) باور وكړ چي يا له كاروان څخه جدا او ورك شوى دى او يا داچې تېښته يې كړې ده.

له كاروانه بېل شو او دهغه په پلټنلو يې شروع وكړه، تر ډېرې ستړيا وروسته نه يوازې هغه يې پيدا نه كړ بلكي ستړى او ستومانه بېرته كاروان ته راوگرځېد. دلاري په اوږدو او دهسكو غرونو په مېنځ كې يې دا شعر زمزمه كاوو:

يا ليلة من طولها وعنائها × على انها من دلده الكفر نجت

(خومره اوږدې او سختې شپې، ددې په بدل چي د كفر له

ښار نه وژغورل شو.)

اخر كاروان ته ورسېداو هغوى يې له خپل مشكل څخه خبر كړل، ملگرو يې زړه سوى او همدردي ورسره وښوده. ابوهريره (رضى الله عنه) يې په ځواب كې وويل: هيڅ خبره

نه ده كه مي غلام ورك شي ، يا دنيا له لاسه وركړم خو چي
درسول الله (صلى الله عليه وسلم) ليدنه مي په برخه شي.
دې جملې د هغوى ستړيا وركه، د سفر مشكلات يې هير
او له هغوى سره يې د زغم او حوصلې په سربناره ځواك
كې مرسته وكړه.
مهاجرين د دريمې ورځې د سهار دلمانځه تر ادا كولو
وروسته بيا روان شول.

ورو ورو لمر اښكاره شو او روښنايي يې هرځاى ونيو.
خيبر له لوړو كلاوو سره له ليري ښكاره شو. د هغه په
ليدلو زړونه ولړزېدل او مينې په سينو كې په ځلا شوې.
يوځل بيا يوه كس د ترانې په ويلو شروع وكړه. اوښانو
تگ كړندى او سپاره يې موخې ته نور هم نژدې كړل. له څو
شپبو وروسته هغوى د مسلمانانو پوځ ځاى ته ورسېدل،
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د خپل څارندوى په مرسته
د هغوى له راتگ څخه خبر شو. هغه مهال رسول الله (صلى
الله عليه وسلم) د فرمان وركولو په حال كې وو او
مسلمانانو د خيبر د وروستۍ كلا د فتح كولو لپاره نقشه
كېښله. ابوهريره (رضى الله عنه) په داسې حال كې چې
د خوشحالي او ښكې يې په مخ روانې وې له ټولو وړاندي
هغه مبارك ته نژدې شو او ويې ويل: السلام عليك يا
رسول الله (صلى الله عليه وسلم) او لاس يې وراوړد كړ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د سلام خواب ورکړ او
ويې فرمايل: ته څوک يې؟

ابوهريره (رضى الله عنه) خواب ورکړ: زه عبدالشمس بن
صخر دوسى، مشهور په ابوهريره يم.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) په موسکاوويل: هو ته
ابوهريره، عبدالرحمن بن صخر دوسى يې.

ابوهريره (رضى الله عنه) وخنډل او ويې ويل: هو زه
عبدالرحمن بن صخر دوسى يم. بيا يې وويل: اي رسول
الله (صلى الله عليه وسلم) زه له خپل قوم سره راغلى يم خو
له تاسره په اسلام بيعت وکړم، له تاسره واوسم او ستا له
ملگرتيا نه نېکبخت شم.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) بيعت ورسره وکړ، بڼه
راغلاست يې ورته ووايه او دعا يې ورته وکړه.

بيا طفيل رضى الله عنه راغى، پيغمبر عليه سلام ته
يې سلام ورواچاوو، په غېږ کې يې ونيواو په تندى
مبارک يې مچ کړ.

بيا نور مهاجرين راغلل هغه مبارک صلى الله عليه
وسلم ته يې سلام اچاوو او په اسلام يې ورسره بيعت
کاوو.

طفيل رضى الله عنه دهغه مبارک صلى الله عليه وسلم
تر څنگ ولاړ وو، د هريوه نوم يې اخیست او ورته
ورپېژاند يې.

پيغمبر عليه سلام دهغوى له راتگ څخه خوشحال
شو او هغوى هم د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) په ليدلو
زبت زيات خوشحال شول. ځکه د ژوند په اوږدو کي يې
لويه نيکبختي لاس ته راوړې وه او د رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) ليدل يې د سترگو رانجې شوي وو. له ډېري
خوشحالي يې ژړل. په ځانگړي ډول هغه وخت چي ويې
ليدل د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم اغېز او ښکلا
تر هغه څو ځله ډېره ده کوم چي دوى يې تصور کاوو.

ابوهريره (رضى الله عنه) له ټولو خوښ وو، د هغه
مبارک صلى الله عليه وسلم ترڅنگ کښېناست او په وار
وار به يې له احترام نه په ډکه مينه هغه ته کتل. دا مهال چي
حضرت محمد صلى الله عليه وسلم مهاجرينو ته د اسلام
مسائل بيانول، ناڅاپه د ابوهريره (رضى الله عنه) غلام د
هغه په وړاندي ښکاره شو.

ابوهريره (رضى الله عنه) وايي: د هغه په ليدلو مي
تعجب وکړ او حيران شوم، ځکه باور مي درلود چي هغه
تښتېدلى دى، په دې فکر کي وم چي حضرت محمد صلى
الله عليه وسلم زما په لور وکتل او ويې ويل: اې ابوهريره

دا کس ستا غلام دى؟ ومي ويل: هو، دخداى رسوله (صلى الله عليه وسلم) ددې جملې له اورېدلو ډېر حيران شوم او له ځان سره مي وويل: چا هغه مبارک ته وويل چې دا د ابوهريره (رضى الله عنه) غلام دى او هغه ورک شوى وو؟ نو ځکه مي شاهدي ورکړه او ومي ويل: زه شاهدي ورکوم چې له الله جل جلاله پرته بل معبود نشته او ته په حقه سره دهغه استازى يې او ته شاهد اوسه چې ما دا غلام د خداى درضا لپاره ازاد کړ.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د ابوهريره (رضى الله عنه) له دې ځواب نه خوښ شو او پوه شو چې پوه او ځيرک ځوان دى.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) صلى الله عليه وسلم له طفيل رضى الله عنه نه دهغه د قوم په اړه وپوښتل. طفيل وويل: خداى تعالى ستا دعا قبوله کړه او زما قوم يې هدايت کړ. تر اوسه له اتيا زياتو کورنيو ايمان راوړى، خو ارمان ډېرى يې لا په شرک کي پاته دي او د اسلام له منلو يې مخ واپراوو. له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم نه يې وغوښتل چې هغوى ته نېپرا وکړي، پيغمبر عليه سلام لاسونه پورته کړل.

ددې حالت له ليدلو څخه د ابوهريره (رضى الله عنه) زړه ټکان وخور او له ځان سره يې وويل: د دوس قبيله هلاکه

شوه او گمان يې وکړ چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) به د طفیل په غوښتنه هغوی ته چې تر اوسه په خپل فسق، فجور او شرک پاتې دي، نښرا وکړي. خو په حیرانوونکي ډول يې وليدل چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) يو ځل بيا د طفیل، ابوهريره (رضی الله عنه) او نورو دوستانو په اړه په خورامهرباني د خير دعا وکړه او ويې ويل: "يا الهی! د دوس قبيله هدايت کړه او د اسلام منلو ته يې راوړله."
 ابوهريره (رضی الله عنه) او نور دوستان د هغه مبارک له دې دعا څخه خوښ شول او باور يې وکړ چې ژر به د هغوی د قبيلې نور وگړي هم ايمان راوړي، مسلمان به شي او د ايمان ځلېدونکې رڼا به د هغوی په زړونو کې وځلېږي.
 ابوهريره (رضی الله عنه) د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم په ليدلو هغه وخت مشرف شو چې د خيبر د اوو کلاوو د فتح کولو څخه يوازې يوه پاتې وه، نو ځکه هغه يوازې د همدې يوې په فتح کولو کې له مسلمانانو سره گډون درلود. د جگړې په اوږدو کې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) يوې خبرې د ابوهريره (رضی الله عنه) پام را اړاولی وو.

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د مسلمانانو د يوه مبارز په اړه چې د مسلمانانو په لیکو کې د کفارو په وړاندي جنگېده، ويلي وو: هغه د جهنم اهل دی.

ابوهريره (رضى الله عنه) ددې خبري له اورېدلو حيران وو، ځكه ليد يې چې هغه سپرى د جنگ په ډگر كې له ځانه ډېره مېړانه نښي، ډېر او ژور تپي شوى دى. ځيني خلك د پيغمبر عليه سلام د خبري په اړوند د هغه په اړه غږېدل او د هغه له كار څخه په شك كې وو. ابوهريره (رضى الله عنه) هغوى ته وويل: خداى او رسول يې تر مورې، زموږ په حال بڼه پوهېږي، په دې خبرو كې وو چې هغه سپرى په ځمكه ولوېد، څرنگه چې يې د تورو د زخمونو د درد زغم نه درلود نو يې نېزه را وايسته او ځان يې په نښه كړ. خلك ددې صحنې ليدونكي وو.

يوه كس د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په لور منډه كړه او هغه يې ددې كس په حال خبر كړ او ويې ويل: فلاني ځانوژنه وكړه. پيغمبر عليه سلام ددې خبرې په اورېدلو سره بلال ته دستور ور كړ چې پورته شه او د خلكو په مېنځ كې ووايه چې له مؤمن پرته څوك جنت ته نه داخليږي، خو خداى خپل دين ته د فاسق په وسيله هم كاميابي وركوي. ټولو د پيغمبر عليه سلام خبره واورېده. ابوهريره (رضى الله عنه) چې هم دا خبره اورېدلې وه په لوړ غږ يې وويل: د خداى رسول ريښتيا وايي، د خداى رسول ريښتيا وايي.

دخيبر د وروستۍ کلا تر فتحي وروسته د حبشي مهاجرين چي کلونه وړاندي مهاجر شوي وو، راغلل او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په حضور مشرف شول. رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د هغوی له راتگ څخه زيات خوشحاله شو، ولاړ شو او جعفر بن ابى طالب يې په په غېږ کي ونيو، تندي يې وربنکل کړ او ويې ويل: نه پوهېږم د خيبر له فتحي خوشحاله شم که د جعفر له راتگ نه.

ددې ملاقات خاطر د همپش لپاره د ابوهريره (رضى الله عنه) په ذهن کي پاته شوه، له هغې ورځې او مدينې ته له راتگ وروسته جعفر ډېر ورباندي گران وو او د ژوند تر وروستۍ شپې پوري يې دا مينه همداسي په زړه کي ورسره پاته وه.

دخيبر جگړه پای ته ورسېده او ټولې کلاوې يې فتح شوې. الله تعالى يهود خوار او ذليل کړل، مسلمانانو ډېر غنيمتونه لاس ته راوړل، د غنيمتونو يوه برخه ابوهريره (رضى الله عنه) او دوسى ملگرو ته يې ورسېده او له هغه وروسته داسلام له نورو لښکرو سره مدينې ته وگرځېدل. مهمه پېښه چي يې په خيبر کي ليدلې وه او همپشه يې د هغه ذهن مشغولاوو، په زهرو د ککړ شوي پسه کيسه وه چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم لپاره راوړل شو.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يوه برخه ترې و خوره خو کله چې اصحابو وغوښتل چې ويې خوري، هغه مبارک صلى الله عليه وسلم وفرمايل: لاس پورته کړئ دا پسه په زهرو ککړ شوی دی.

همدارنگه د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم خبري، هغې يهودې نسخي ته چې دا مسموم پسه يې راوړی وو، د ابوهريره (رضی الله عنه) د حيرانتيا سبب شوې وې او هر وخت به يې دا جمله چې پيغمبر عليه سلام يهودی نسخي ته کړې وه چې هيڅکله به تا خداى په مامسلطه نه کړي. ددې صحنې ليدلو هم د ابوهريره (رضی الله عنه) تصديق او محبت د حضور صلى الله عليه وسلم په وړاندي زياتاوو.

د مدينې په لار به ابوهريره (رضی الله عنه) له نورو وروڼو څخه د خيبر دفتحي په اړه پوښتنه کوله چې دی به ورڅخه خبر نه وو او هغوی به د پېښو څرنگوالی ورته وايه. د خيبر په فتح کي يې د حضرت علي رضى الله عنه له مېړانو خوند اخيست.

وايي کله چې مسلمانانو ته د خيبر ديوې کلا نيول سخت شول، پيغمبر عليه سلام، حضرت علي رضى الله عنه راوغوښت ترڅو د خيبر د همدې کلا د فتحه کولو لپاره د يوې ډلې مشري ورکړي. حضرت محمد صلى الله عليه

وسلم ته وويل شول چي د حضرت على صاحب سترگي درد کوي. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وويل : ماته يي راولئ.

حضرت على رضى الله عنه راغى او حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د خپلې مبارکي خولې لاري دهغه په سترگو تېري کړې او هغه سمدستي جوړ شو.

بيا يې د اسلام بيرغ په لاس کي واخيست، د زمري په څېر يې په دنمن حمله وکړه او هغه يې له پښو واچاوو. خداى تعالى توفيق ورکړ چي خبير فتح کړي او دا لويه کاميابي د مسلمانانو په برخه کړي، همدارنگه په يوه بله پېښه کي چي يوه يهودي قومندان د مسلمانانو په وړاندي بيرغ پورته کړى وو، هغوى يې مبارزې ته بلل او شعريې وايه، په خپل ځان نازېده او صحابه دهغه له لاسه ډېر ځورېدلي وو د حضرت على رضى الله عنه په لاس له پښو واچول شو.

ابوهريره (رضى الله عنه) د حضرت على رضى الله عنه په لاس ددې يهودي په وژلو نازېده او وياړل يې. ددې ټولو پېښو اورېدلو د ابوهريره (رضى الله عنه) تنده نه ماتوله، همدارنگه يې له خپلو نورو همڅنگو د نورو پېښو پوښتنه کوله، ددې لېوال وو چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم تر څنگ وي، دهغه مبارکي څېرې ته

له كتلو برکت تر لاسه او دهغه ملکوتی خبرو ته چي د ابوهريره (رضی الله عنه) په زړه او غوږونو کي یې حای نیو، غوږونيسي.

مدیني ته له رسېدلو وروسته ابوهريره (رضی الله عنه) له ډېرو نورو اصحابو سره په هغه اوليمه کي چي پیغمبر علیه سلام د صفيې بنت حبی سره چي دخيبر په ورځ نیول شوې وه، د نکاح په مناسبت جوړه کړې وه گډون وکړ. صفيې بي بي د قريشو په وړاندي زیات احترام درلود او شريفه ميرمن وه، نوځکه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دهغې دتسکين او اکرام لپاره ورسره نکاح وکړه. دا مجلس خورا ساده وو چي یوازي ډوډی، خورما او غوري یې درلودل.

کله چي داسلام لښکر له خیبر څخه راگرځېده، درې پېښې وشوې، چي دا درې واړه د ابوهريره (رضی الله عنه) ذهن ساتلې او هیڅ کله یې نه هېرولې، یوه داچي کله هغوی په وادی القری کي وغوښتل استراحت وکړي، یو غلام چي مدعم نومېده او د بنی خباب د یوه کس له خوا پیغمبر علیه سلام ته هدیه ورکړل شوی وو او دهغه مبارک صلی الله علیه وسلم د اوبن د سامان د کښته کولو په حال کي وو، ناڅاپه یو غشی چي معلومه نه وه چاوویشته او له کوم لوري راغی په هغه ولگېد او را وایې چاوو. خلکو

وويل : شهادت دي يې مبارک وي ، شهادت دي يې مبارک وي.
وي.

خو حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وويل : هغه شهيد نه دی. په خدای قسم چي زما روح يې په بلاکيفه لاس کي ده، هغه خادر چي يې د خيبر تر غنيمتونو مخکي وړی وو، ورته د اور لمبې دي .

دې خبري په خلکو دومره اغېز وکړ چي سمدستي يو کس لاړ د بوبت بند يې راوړ او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم حضور ته ورغی او ويې ويل:

دامي د غنيمتونو تر تقسيم وړاندي اخستی دی . ان حضرت صلى الله عليه وسلم وويل: دا تسمه د دوڅ له اوره ده.

د سفر په اوږدو کي مسلمانان يوې درې ته ورسېدل او په لوړ غزبې د الله اکبر او لا اله الا الله په ويلو شروع وکړه.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) هغوی ته وکتل او ويې ويل: ځانونه کنترول کړئ، تاسو هغه خدای يادوئ چي اورېدونکی، نژدې او هغه هر ځای له تاسو سره دی.

ابوهريره (رضى الله عنه) له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) شاته او ابوموسى اشعري يې په څنگ روان وو، هغه مبارک صلى الله عليه وسلم ابوموسى ته وکتل او ويې

ابوهريره رضى الله عنه.....﴿71﴾

ويل: اي عبد الله بن قيس! ابو موسى وويل: لييك يا رسول الله (صلى الله عليه وسلم). پيغمبر صلى الله عليه وسلم وويل: خونبوي چي د يوي جملې په ويلو درته د جنت له خزانو يوه خزانه وبنيم؟

ابو موسى وويل: ولي نه يا رسول الله (صلى الله عليه وسلم) زما مور او پلار دي تر تا څاروي.

پيغمبر عليه سلام وويل: هغه جمله لا حول ولا قوة الا بالله ده.

ابوهريره (رضى الله عنه) هغه جمله په هماغه ورځ ياده كړه او له هغه وروسته يې د نورو اذكارو سره يوځاى تکراروله، څرنگه چي يې ددې ذکر فضيلت له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) څخه اورېدلې وو، خو چي ژوندى وو دا ذکر يې كاوو.

له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
سره

ابوهريره مدينى ته ورسيد اود نبوي مسجد په صفة كې يې چيري چې به بې كوره صحابه كښناستل او ويده كيدل، خاى ونيو او له پيغمبر عليه سلام سره يې د يو خاى او سپدلو دوره چې دهغه د ژوند تر ټولو ښكلي مرحله وه، شروع شوه. هغه مهال اووم هجرى كال وو چې د ابوهريره عمر تر ديرش كلنۍ لوړ نه وو. خيړك خوان، دقوي حافظې درلودونكى او د علم او پوهې تېرى وو.

غوره يې گڼله چې د پيغمبر عليه سلام له خبرو څخه برخمن شي او دخپل ژوند لپاره معنوى زېرمه جوړه كړي. هيڅ څېز نه وو چې دهغه په ژوند كې ددې كار مانع شي. هغه قانع او داسې خوان وو چې تر اوسه يې واده نه وو كړى. په ډېرو كمو امكاناتو يې ژوند كاوو. خپل نفس يې داسې روزلى وو چې لوړه، لوڅه او خوار يې زغملای شوای او په پوره ډول پيغمبر عليه سلام ته متوجه وو. هغه يوازې يو هدف درلود هغه هم علم او په دين كې پوهه. ددې هدف د پوره كولو لپاره لومړني څلور كلونه يوه شېبه هم د حضور صلى الله عليه وسلم څخه بې پروا نه شو او د علم د لاس ته راوړلو لپاره يې ډېري سختۍ وزغملې. په صبر او حوصله سره يې وکولای شول چې د پيغمبر عليه سلام د مکتب د غوره شاگردانو څخه يو شي.

په مدينه كې يې د اوسېدلو زيات وخت نه ووتير شوى،
چې حبيب بن عمرو حممۍ الدوسى د دوس د قبيلې مشر له
خپلو اويا قوميانو سره مدينې ته راغى او د حضور صلى الله
عليه وسلم سره تر ليدلو وروسته په ايمان مشرف، د خپلې
قبيلې له پخوانيو مسلمانانو سره يوځاى او د مدينې په يوه
گوبنه كې يې واړول.

ابوهريره د هغوى له راتگ څخه ډېر خوښ شو او باوري يې
درلود چې دهغوى د ايمان راوړلو لامل د پيغمبر عليه سلام د
خيبر د ورځې دعاده.

ابوهريره په زړه او غوږنو د رسول الله صلى الله عليه وسلم
خبري اورېدې، په څه چې به نه پوهېده پوښتنه به يې ترې
كوله او په خپله حافظه كې به يې ساتلې. لومړى څيز چې يې
په خورا پاملرني زده كړ د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم د لمونځ كولو طريقه وه.

په دې اساس يې لمونځ اصلاح او په پوره پاملرنه يې دهغه
مبارك صلى الله عليه وسلم په څېر ادا كاوو. له دې سره يې په
حيرانوونكې ډول د قران كريم په يادولو شروع وكړه، د
قران كريم اياتونه او سورتونه يې له رسول اكرم صلى الله عليه
وسلم څخه زده كول او دهغه مبارك په توصيه به يې يادول.
همدارنگه له اصحابو به يې غوښتل څو هغه ته قران كريم
ورزده كړي او دهغه د بڼه يادولو لپاره ورته دعا وكړي.
ابوهريره رضى الله عنه په لږ وخت كې د رسول اكرم صلى الله

عليه وسلم له ډېرو اصحابو سره وپېژندل، د هغوى نوم، حَي او هغه تكليفونه چي دوى د اسلام په لار كې تېر كړي وو، ابوهريره پېژندل. كله كله به انس بن مالك ته چي پوه او هوښيار حَوَان او در رسول اكرم صلى الله عليه وسلم لومړنى خدمتگار وو، ورته او له هغه څخه به يې د هغو پېښو او خبرونو چي په حضرت محمد صلى الله عليه وسلم باندې د هجرت په شروع كې تېري شوې وې، پوښتنه كوله او هغه به ورته دا حالات بيانول، ابوهريره رضى الله عنه به په خوراخو شحالي ورته غوړ نيوه.

همدارنگه ابوهريره رضى الله عنه ليدل چي عبداللّه بن مسعود او موريې د پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم كور ته ډېر تگ راتگ كوي، فكريې و كړ چي هغوى دواړه د هغه مبارك خدمتگاران دي، خو وروسته پوه شو چي داسي نه ده. ابوهريره هيله درلوده چي ابن مسعود، انس بن مالك او نور نژدې صحابه چي كوم حَي د پيغمبر صلى الله عليه وړاندې لري دي يې هم ولري. ابوهريره ته رسول اكرم صلى الله تر ټولو خلكو گران وو، حتى تر خپل حان هم او هر وخت چي به له هغه سره وو د نېكبختي او كله چي په ترې جدا شو د وېري احساس به يې كاوو او په ښكاره ډول يې دا مطلب حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته ورساوو او ويې ويل: اى الله رسول صلى الله عليه وسلم! كله چي دي وينم خوشحاله كېږم او ستا ليدل مي د سترگو د سپړېدو سبب گرځي. رسول الله

صلى الله عليه وسلم هم چي دهغه په ريښتنيولي پوه وومينه يې ورسره كوله، هر وخت به له هغه سره په ورين تندي مخامخ كېده. ابوهريره رضى الله عنه يوازي له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره مينه نه، بلكي له ټول اهل بيت او نورو اصحابو سره يې هم مينه درلوده ځكه چي هغوى په رسول الله صلى الله عليه وسلم گران ول، حتى واړه ماشومان چي رسول الله به ورسره مينه كوله په ده گران وو او مينه به يې ورسره كوله، په ځانگړي ډول حسن او حسين د على رضى الله تعالى عنه زامن، عبد الله بن عباس او نور ماشومان.

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم مينه له ابوهريره رضى الله عنه سره ددې سبب شوه چي هغه خپل ځان نېكمرغه وشمېري، ځكه د ژوند وروستى ارزو يعنى د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره ليدلو او د علم او پوهي زده كول دهغه مبارك صلى الله عليه وسلم څخه.

يوازي يوه څېز هغه ډېر ځوراوو او دهغه داخلي پاكي يې ځيروله هغه هم دا چي موريې لا تر اوسه په شرك كې پاتي وه او په خداى او دهغه په رسول يې له ايمان راوړلو څخه منع كوله، ابوهريره به هغه هر وخت اسلام ته دعوت كوله خو هغې به نه مانه.

د خيبر له فتحې تر راگرځېدو وروسته چي ابوهريره هر څه اورېدلي يا ليدلي وو كوم چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم درسالت په رېښتنيولى او صداقت يې دلالت كاوو،

خپلي مور ته يې وويل. په خانکړي ډول د زهرجن پسه کيسه چې حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته راوړل شو. خو مور يې همداسي د پلار او نيکونو په دين ولاړه وه او له مسلمان کيدلو يې منع کوله او وويل يې: خو چې ژوندۍ يم، ذى الخلصه لمانحم.

له دې سره سره ابوهريره رضى الله عنه دخداى جل جلاله په لور د هغې له دعوت کولو څخه لاس په سر او مايوس نه شو او هره ورځ به يې هغې ته قسم ورکاو و چې په خداى او رسول صلى الله عليه وسلم يې ايمان راوړي. هغې نه يوازي ايمان را نه ووړ بلکې يوه ورځ په قهر شوه او در رسول اکرم صلى الله عليه وسلم سپکاوى يې وکړ.

ابوهريره رضى الله عنه ددې خبرې په اورېدلو خورا وځورېد او وډارېد چې هسي نه ددې گستاخي له امله دهغه د مور او حتى دده لپاره چې ددې بې احترامې سبب شوى دى عذاب نازل شي. له دې امله لوى غم او پرېښاني په غېږ کي واخيست او ددې مشکل دلري کولو لپاره يې له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پرته بل همکار نه ليد، په تېزي سره دهغه مبارک په لور روان شو، مسجد ته له ننوتلو وروسته چې اوښکوي يې مخ او گيره لمده کړې وه، په هغه يې سلام واچاوو او ورسره کېناست.

پيغمبر عليه سلام وويل: څه پېښه شوې ده؟

ابوهريره په غمگين او از وويل: نن مي مور اسلام ته را دعوت كړه، ويې نه مانه او دهغه په سريې ستاسو په اړه بدي خبري وكړې، دعا وكړه چي خداى مي مور هدايت كړي. مهربانه پيغمبر صلى الله عليه وسلم دهغه غوښتنه ومنله، لاسونه يې داسمان په لور پورته كړل او ويې ويل: خدايه! د ابوهريره مور ته هدايت وكړې.

ابوهريره رضى الله عنه له دې نه ډېر خوښ شو، چي پيغمبر عليه سلام يې مور ته دهدايت دعا وكړه. له پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم څخه يې اجازه وغوښته ترڅو يې مور ته لاړ شي او دهغه صلى الله له ددې دعا زېرى پرې وكړي، خو مخكي له دې نه چي هغه كور ته ورسېږي الله تعالى يې كار وكړ، دخپل پيغمبر دعا يې قبوله كړه او ابوهريره يې د مور هدايت لپاره د مهرباني وړ وگرځاوه، ځكه كله چي ابوهريره له كور څخه په ډېره پرېشاني سره ووت، مور يې دهغه څه په فكر كي شوه چي زوى يې ورته دعوت كوله، الله تعالى يې هغه مهال زړه روښانه او د حق په لور يې هدايت كړه، ژبه يې خلاصه شوه او شاهدي يې وويله:

(اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمد رسول الله)

له دې امله يې كفر په ايمان، سخت زړيتوب په نرمي او د بنمني يې په دوستي بدله شوه. په تېزي لاره چي غسل او د جاهليت له چټليو سره مخه ښه وكړي او ايمان چي ښكاره او پټ يې پاك دي په غېږ كې ونيسي.

کله چي ابوهريره کورته ورسپد د اوبو د تويپدلو له اواز
خخه پوه شو چي موريې غسل کوي، ودرید چي موريې کار
پای ته ورسوي. موريې کالي واغوستل او مخکي تردې
چي ټيکری په سر کړي په اوبو کي يې غوټه کړ او شاهدي يې
وويله.

ابوهريره ددې صحنې له ليدلو حيران شو، په ټيزي له خپله
خايه و خوځېد او بې له دې چي ودرېږي او له مور ه پوښتنه
وکړي چي خه وشول چي مسلماننه شوه؟ د حضرت
محمد صلی الله حضور ته وگرځېد ترڅو يې دخپلي مور د
اسلام له راوړلو خخه خبر کړي. دا حل په داسي حال کي د
هغه مبارک حضور ته حاضر شو چي له ډېري خوشحالي يې
ژړل، سلام يې واچاوو او ويې ويل: زېرى، دخداى رسوله،
خداى تعالى ستاسو دعا قبوله کړه او مور مې يې هدايت
کړه. د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم خپره ددې خبري په
اورپدلو سره وځلېده او خوشحاله شو د خداى حمد او شکر
يې په خاي کړل.

ابوهريره موقع غنيمت وبلله او ويې ويل: يا رسول الله دعا
وکړه چي الله تعالى ما او مور مې د مؤمينو بندگانو محبوب
وگرځوي او مؤمن بندگان زموږ محبوب وگرځوي.
حضرت محمد صلی الله عليه وسلم وويل: اي خدايه! ستا
دا وړوکی بنده او موريې د مؤمنو بندگانو محبوب او مؤمن
بندگان ددوى محبوب وگرځوي.

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ددي دعا وروسته ابوهريره خورا خوبن شو، حكه دا ورغ هغه ته بنكلې او نه چرېدونكې وه او له خيبر نه راوړوسته يې په ژوند كې دوهمه او بهتره ورغ وه. حكه په دې ورغ يې د مور په مسلمانېدلو سره د زړه لوى غم ورك او لوى نعمت يې تر لاسه كړ او هغه د پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم دعا وه چې ويل يې: خدايه مؤمنان د ابوهريره او دهغه د مور محبوب او هغوى د دوى محبوب وگرځوي.

له دې نه چرېدونكې او تاريخي ورځي وروسته ابوهريره رضى الله عنه ډېر وخت ژوند وكړ او ويې ليدل چې څنگه الله تعالى دخپل پيغمبر دعا دده په حق كې قبوله كړې وه او هر وخت به يې دا خبره يادوله چې: د خداى په مهرباني چې هر مؤمن مي نوم واوري، كه څه هم زه يې نه يم ليدلى، ورباندي گران يم.

د مور له ايمان راوړلو وروسته ابوهريره احساس كړه چې هيڅ غم، پرېښاني او مشكل دهغه په وړاندي وجود نه لري، نو حكه يې ټول حواس سترگي، غوږونه او زړه حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته متوجه كړل، ترڅو په پوره ډول اسلام وپېژني او علم زده كړي.

له هغې ورځي را په دې خوا يې خپله توجه دوو شيانو ته واړوله:

۱ - د قران كريم د هغو اياتونو يادول او پرې پوهيدل چي له دې وروسته په حضور صلى الله عليه وسلم نازلېږي.
۲ - د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د احاديثو، ويناوو او نصيحتونو يادول او ورباندي پوهيدل چي اصحابو ته يې كول، بې له دې چي يوه كلمه هم ترې بېخايه شي. همدارنگه دهغو اياتونو يادول چي تردې وړاندي په حضرت محمد صلى الله عليه وسلم نازل شوي وو او هغه خبري چي مخکي يې اصحابو ته کړې وې، دهغه مبارک له تېرسيرت او دهغه د ژوند له تاريخي ورځو سره.

ددې دوو موخو لپاره وو چي ابوهريره د ژوند ټولې ورځي او د شپوڅه برخي له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره تېرولې او هر وخت به ورسره وو، په هغه مبارک پوري يې لمونځ کاوو او قرائت ته يې غوړنيو، سهار او ماښام له هغه سره وو، له هغه سره يوځای اصحابو ليدلو او دنارو غانو پوښتني ته تو، له هغه سره يې د جنازو د مراسمو په ترسره کولو کي گډون کاوو. د پيغمبر عليه سلام کارونه به يې کول، چاچي به پيغمبر عليه سلام غوښت، ده ته به يې غږ ورکاوو او دهغه دستورونه او پيغامونه به يې خلکو ته رسول.

د ابوهريره ذهن دهغه دفتر په څېر وو چي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم خاطرې، پېښې او ورځني حالات به يې دقيقاً پکي ثبت کول.

لوړ همت، ځانگړې حافظې، دقيق فهم، د علم دلاسته راولو لپاره لوړه، په نورو کارونو کې نه مشغولوالی، پوره قناعت او د دنيا له دار مدار سره نالېوالتيا، له ابوهريره سره په دې مهم کار کې مرسته کوله.

ددې ټولو په سر کې، له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره دهغه مينه وه چې دهغه عواطف او احساسات يې په جوش راوړل.

ابوهريره رضى الله عنه د پيغمبر عليه سلام په وړاندي لوړ مقام درلود او دهغه دگرانښت وړ گړجېدلى وو. له علم سره د هغه مينه د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د خوشحالي سبب شوې وه او اصحابو ته به يې ويل چې ده ته قران کريم ورزده کړي او کله چې به يې ابوهريره ونه ليد، پلټنه به يې کوله او څوک به يې لېږه چې ويې مومي. کله چې به حضرت محمد صلى الله عليه وسلم مسجد ته راتلى نو به ورته ورغى.

يوه ورځ حضرت محمد صلى الله عليه وسلم جومات ته داخل شو، خو ابوهريره يې ونه ليد. شاوخوا يې وکتل او له هغو کسانو نه چې په مسجد کې ول وپوښتل: تاسو دوسى ځوان نه دى ليدلى؟ چا ځواب ور نه کړ. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د دوهم او دريم ځل لپاره وپوښتل: چا دوسى ځوان نه دى ليدلى؟ هغوى وويل: نه. يو کس چې لمونځ يې کاوو، د لمانځه له خلاصېدلو وروسته يې حضرت محمد

صلى الله عليه وسلم ته وويل: اي دخداى رسولصلى الله عليه وسلم هغه ناروغ دى او د مسجد په يوه خنده كې لويديلى دى. پيغمبر عليه سلام ددې خبرې له اورېدلو پرېشانه شو او هغه ته ورغى، په موسكاييې سلام ورواچا و او دناروغي پوښتنه يې وكړه. ابوهريره يې دناروغي ډول ورته ووايه. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم خپل مبارك لاس د هغه په درد منځاى كېښود او دهغه دنبه والى لپاره يې دعا وكړه. په هغه شېبه ابوهريره پورته او له ناروغي څخه جوړ شو.

خرنگه چې پورته هم يادونه وشوه: ابوهريره په پوره معنى له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره مينه درلوده او هرڅه چې له هغه څخه به يې اورېدل، يادول يې او د ډېرې مينې له امله به يې ډېرى د هغه مبارك څپرې ته كتل. له نېكه مرغه د دې كار د كولو جرئت يې درلود، په داسې حال كې چې يو زيات شمير اصحابو د هغه مبارك د هيبت له امله په دايمي ډول نشواى كولاى د هغه څپرې ته وگوري. ابوهريره رضى الله عنه به وويل په دنيا كې مې د رسول الله تر څپرې پرته بل هيڅ شى بنكلى نه دى ليدلى، گويا لمريې په څپره كې حركت كوي. خرننگه چې هغه مبارك ډېر وړباندي گران وو نو داسې سوالونه به يې ترې كول چې نورو يې جرئت نه درلود.

يوه ورځ ابوهريره پيغمبر عليه سلام ته وويل: اې د الله رسوله! چې تا وينم خوشحاله كيږم او سترگي مې روښانه كيږي، ما له هرڅه خبر كړه.

حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وويل: هر خه له
او بو خخه پيدا شوي دي.

ابوهريره وويل: ماته داسي کار راو بنبيه چي دهغه په کولو
سره جنت ته لار شم.

ان حضرت صلى الله عليه وسلم وفرمايل: خلکو ته سلام
اچوه، هغوی ته خواړه ورکړه، په هغوی رحم وکړه او په شپه
کي چي خلک ويده وي پورته شه او عبادت وکړه، هغه مهال
په سلامتي سره جنت ته داخلېږي.

يوه ورځ چي ډير صحابه له حضرت محمد صلى الله عليه
وسلم سره ناست وو، ابوهريره وويل: يا رسول الله د قيامت په
ورځ به ستا شفاعت د چا په نصيب کېږي؟

پيغمبر عليه سلام د ابوهريره له سوال څخه خوښ شو، هغه
يې وستايه او ويې ويل: فکر مي کاوه چي ددې مطلب په
پوښتنه کي تر تا هيڅوک وړ نه دي، ځکه ستا شوق د
حديثونو د زده کړي لپاره خورا زيات دی. بيا يې وويل: زما
شفاعت ډېر دهغو کسانو په نصيب دی چي مخلصانه او د زړه
له کومي لاله الا الله ووايي.

صحابه کرام رضي الله عنهم هم د ابوهريره له دې سوال څخه خوښ شول
او له هغه يې مننه وکړه، تر ټولو زيات د ابی بن کعب دا سوال
خوښ شو او د ابوهريره له ستايلو سره يې هغه ته وويل چي هر
وخت همداسي سوالونه وکړي، تر څو د هغوی معلومات
زيات شي. په حقيقت کي ابوهريره داسي لارښوونو ته

ضرورت نه درلود، حڪم هغه په دې اندازه علم خوښا و او لکه تربى چي يخي او به خوښوي او له ټولو كائيناتو يې حضرت پيغمبر عليه سلام زيات خوښا و و، نو حڪم به يې عاداتا هره ورځ له ان حضرت صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه كوله او خپل علم به يې زياتا و و.

ابوهريره احساس كړې وه، چي كله ان حضرت صلى الله عليه وسلم په لمانځه ودرېږي له تكبير اولي وروسته او له سورة فاتحې مخكې يوه شېبه درېږي او بيا په ويلو شروع كوي، نو حڪم يې پوښتنه ترې و كړه چي اې د خداى رسوله هغه مهال څه وايي؟

پيغمبر عليه سلام وويل دا دعاوى وايم: "اللهم باعد بينى وبين خطايايى كما باعدت بين المشرق والمغرب اللهم نقنى من خطايايى كما ينقى الثوب الابيض من الدنس اللهم اغسلنى بالماء والثلج والبرد."

"يا الله زما او زما د گناهونو تر منځ ليري والى راوله، څرنگه دي چي مشرق او مغرب يو له بله سره ليري كړي دي. يا الله ما له گناهونو پاڪ كړې، څرنگه چي سپينه ټوټه له خيرو پاڪه شي، يا الله په سړو او بو ما له گناهونو و مينځه."

څرنگه چي ابوهريره وليدل چي ان حضرت صلى الله عليه وسلم يې پوښتنو ته په ورين تندى ځوابونه وايي او هغه له دې چي په علم او معرفت پوري روان دى، صحابه هم دهغه له پوښتنو نه خوښېدل، نو حڪم ابوهريره چي په څه شي باندي نه

پوهېده له هغه مبارک صلى الله عليه وسلم نه به يې پوښتنه کوله، مثلاً، لمونځ، روژه، زکات، حج، ايمان د دجنت او د ورځ حقيقت، له ملا اعلى، همدارنگه د رسول اکرم صلى الله تر ژوند پوري. دهغه مبارک دعوت په مکه کې او هغه پېښې چې په هغه باندې هملته راغلې وې، مدينې ته له هجرت او د ژوند ټولو ورځو له پېښو نه يې پوښتنه کوله. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم به په حوصله او متانت ورته ځواب وايه.

يوه ورځ انحضرت صلى الله عليه وسلم وغوښتل چې ابوهريره وازمايي. په داسې حال کې چې غنيمت يې وپشه ابوهريره ته يې وويل: له ماڅخه نه پوښتې چې دا غنيمتونه د چا مال دی؟

ابوهريره يې په ځواب کې وويل: هيله لرم، هغه څه چې تاته خدای در زده کړي دي، ماته هم وښيي.

حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وويل: نو څادر دي هوار کړه، ابوهريره دخپلې اوږې څادر د هغه مبارک او ده په مېنځ کې وغور او و، پيغمبر عليه سلام ډېر وخت ورته خبري وکړي او بيا يې وويل: څادر دي ټول کړه.

ابوهريره څادر راټول کړ، له هغه وروسته يې سمدستي ددې کار په راز باندې د پوهېدلو لټه وکړه. دهغې ورځې په شپه کې چې څه برخه يې تېره شوې وه ابوهريره هغه حديثونه چې له انحضرت صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي وو، په

ياد کرل او تکرارول يې، دهغو حدیثونو یا دول ورته دومره اسانه وو لکه چي د کوم کتاب له مخي چي يې وایي، بې له دې چي يوه کلمه هم ترې بې حایه شي، ډېر خوشحال شو او د دې نعمت په بدله کي يې دخداى ډېر شکر وکړ.

له دې پېښي خو ورځي نه وې تېري شوې چي الله تعالی په ابوهريره مهربانى وکړه او د پيغمبر عليه سلام هغه دعا چي ويلې يې وو:

"يا الله د ابوهريره حافظه قوي کړې" قبوله شوه، له هغې ورځي وروسته چي به يې هر مطلب يا داوو، بيا يې نه هېرېده. يوه ورځ پيغمبر عليه سلام جومات ته داخل شو، ويې ليدل چي ابوهريره، زيد بن ثابت او يوبل کس رضي الله عنه په جومات کي ناست دي، زيد او هغه بل سړى لمونځ کوي او ابوهريره قران کریم تلاوت کوي. خو شپې وروسته هغوى دواړو لمونځ خلاص کړ او د دعا لاسونه يې پورته کړل. پيغمبر عليه سلام هغوى ته نژدې شو، ترڅو واورې چي له خدايه څه غواړي؟ خو هغوى خپله دعا ودروله. پيغمبر عليه سلام هغوى ته وويل: خپله دعا وکړئ. هغوى دعا کوله پيغمبر عليه سلام آمين وایه، چي دعاوي يې پای ته ورسېدې پيغمبر عليه سلام ابوهريره ته وويل: ته ځان ته دعا وکړه. ابوهريره لاسونه پورته کړل او داډول دعا يې وکړه: يا خدايه! هغه څه چي دغو دوو وروڼو درنه وغوښتل ما ته يې هم راکړه او له تا څخه داسي پوهه غواړم چي هيڅکله مي هېره نشي."

پيغمبر عليه سلام آمين ووايه. زيد او ملگري يې چي دا مهمه دعا واوربده او په اهميت يې پوه شول ويې ويل: خدايه موږ هم له تاڅخه داسي علم غواړو چي هيڅکله يې هېر نه کړو. خو دا ځل پيغمبر عليه سلام آمين ونه وايه او په مهرباني سره يې هغوى ته وويل: (دوسي ځوان په دې دعا کي تر تاسو مخکي شو.) دا جمله يې يو ځل بيا تکرار کړه.

پوه او حکيم ذات غوښتي وو چي دا بې نومه او نښانه چي يوازي چوپان وو، د اسلام مرکز ته راشي او مهم کار چي د ډېرى احاديثو يادول او د اسلامي امت په مېنځ کي د هغوى خپرواى، په ځانگړي ډول تابعينو او له هغوى وروسته د احاديثو نقل له يوه نسل څخه بل نسل ته د هغه په واسطه ورسوي.

ابوهريره رضى الله عنه مخکي له دې چي پيغمبر عليه سلام ورته د حافظې د تقويت دعا وکړي او مخکي د څاډرد هوارولو د پېښې څخه، د پيغمبر عليه سلام ځيني خبري ترې هېرېدلې. نو ځکه يې پيغمبر عليه سلام ته شکايت وکړ او ويې ويل: اې د خداى رسول صلى الله عليه وسلم له تاسو مي ډېر احاديث اورېدلي دي ولي ارمان يو شمير رانه هير شوي دي. له دې امله پيغمبر عليه سلام ورته دعا وکړه. له هغه وروسته يې حافظه دومره قوي شوه چي د ايات يوه کلمه يا يو حديث دي ترې هير شي. له پيغمبر عليه سلام سره د ابوهريره يوځاى والى، د هغه قوي حافظې او له علم سره بې ساري

مينه دده د نبوغ او برتري سبب شوه. له دې امله يې د حديثونو په يادولو او روايت كې له ټولو اصحابو درجه يوره. له دې سره سره دهغه يوځاى والى له حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره هغه دخپلي مور له خدمت او محبت نه بې پروا نه كړ، هره ورځ به دهغې د ليدلو لپاره تللى او كومه كمه غذا چې به يې په لاس راوړه هغې ته يې وروړه. موريې هم په دې كمه غذا قانع وه. ابوهريره چې به هرڅه له پيغمبر عليه سلام څخه اورېدل، مورت ته به يې هم ورنښودل، له دې سربېره مور به يې مسجد نبوي كې له نورو ميرمنو سره يوځاى لمونځ كاوه او د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم نصيحتونه به يې اورېدل، يوه ورځ ابوهريره دوه دانې خرماوي خپلي مورت ته وركړې او ورته ويې ويل: دا رسول الله صلى الله عليه وسلم تاته را استولې دي، بسم الله ووايه او ويې خوره، ټوله ورځ به وږې نه شپې. بيا يې وويل: مورجانې! په خداى قسم هغه يوازينى څيز چې ماله كار، كسب او ستاد خوراك د برابرولو څخه راگرزوي هغه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره زما وخت تيرول او يوځاى والى دى. ځكه غواړم له هغه څخه علم، پوه او دينى معرفت زده كړم. نو مشكلات وزغمه، ځكه له هرې سختې وروسته اساني شته.

يوه ورځ ابوهريره رضى الله عنه مورت ته ورغى او ويې ويل: موريې نن مې لوړه او ارزښتمنه تحفه درته راوړې ده.

موريې وويل: هغه څه دي؟ ابوهريره وويل: نن ورځ يو شمېر فقيران حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته راغلل او ويې ويل:

"اې د الله رسول صلى الله عليه وسلم! سرمايه داران زيات اجر او ثواب تر لاسه کوي. له يوه لوري د خداى عبادت کوي او له بل لوري خپل مالونه د خداى په لار کي ورکوي، خو موږ څه نه لرو چي د خداى په لار کي يې صدقه کړو."

پيغمبر عليه سلام وويل: "الله تعالى تاسو ته نور نعمتونه درکړي چي کولای شئ هغه هر وخت صدقه کړئ، سبحان الله ويل صدقه ده، د الحمد لله، لا اله الا الله او الله اکبر ويل صدقه ده، په نيکي امر او له بدو راگرځول هم صدقه ده." نو مورجانې! دا اذکار ډېر وایه. نو بيا به د غنيانو له ډلې شي او هغه اجر چي الله تعالى يې هغوی ته د بخښنې او نفقې په بدل کي ورکوي، تاته به يې هم درکړي.

يوه ورځ يې مور ته وويل: پرون ورځ حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم موږ ته يو حديث ووايه او ويې ويل: که ستاسو د کور منځي ته داو بو يو لښتی وي او تاسي په ورځ کي پينځه واري پکي ولامبئ، ايا ستاسو پر بدن به خيره پاتي شي؟

موږ وويل: نه.

بيا يې وويل: بيننځه وخته لمونځونه دهمدي لښتې په څپر
دي، الله تعالى د هغوى په مرسته زموږ ټول گناهونه له مينځه
وړي.

نواي مور جانې! د لمونځونو فضيلت ته پام وکړه او
وگوره چې الله تعالى موږ ته څومره نعمتونه راکړي دي، چې
دهغوى په وسيله کولای شو ټول وخت ځان له گناهونو پاک
وساتو. همدارنگه ان حضرت صلى الله عليه وسلم په يوه بل
حديث کي وفرمايل: يوه ورځ د ورځ الله تعالى ته وويل: زما
يو شمير برخي نوري برخي خوري، ماته اجازه راکړه چې ساه
وباسم. الله تعالى ورته اجازه ورکړه چې په کال کي دوه ځلي
ساه وباسي، يو ځل په دوبي او بل ځل په ژمي کي. بيا
انحضرت صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "کله چې موږ پر
ساره احساس کړل، هغه د جهنم تنفس دى، که مو کله سخته
گرمي احساس کړه هغه هم د جهنم تنفس دى. نو مور جانې!
له جهنم څخه له خدايه ډېره پناه وغواړه، او له الله تعالى جل
جلاله څخه د بښني، سلامتيا او جوړتيا غوښتنه وکړه.

هر وخت چې به ابوهريره رضى الله عنه له حضرت محمد
صلى الله عليه وسلم څخه احاديث اورېدل مور ته به يې
روښانه کول، هغې به په پوره ډاډ اورېدل او زوى ته به يې د
خير دعا کوله، ويل به يې: يا الله زه مي له زويه خوبښه يم ته هم
ترې راضي شې.

څنگه چي مخکي وويل شول ابوهريره خپل کور پرې ايښی وو او د نبوي مسجد په يوه څنډه کي يې ژوند کاوو، ډېر وخت نه وو تېر شوی چي هغه يوه برجسته څېره او د صفي د خلکو د سرسړی شو. ترڅو چي پيغمبر عليه سلام حيات درلود، په هيڅ صورت يې صفة په خپل کور يا کوم بل ځای بدله نه کړه.

صفة په مسجد نبوي کي يوه چوټره وه، اهل صفة هغه فقير او نېستمن اصحاب وو چي په مدينه کي يې کور او کورنۍ نه درلودل او د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د ژوند په مهال به دوی پکي ويده کيدل او د خپل ژوند زيات وخت به يې هلته تيراوو، يو شمير به يې له رسول اکرم صلى الله سره پاتي کېدل او ماښامنی به يې ورسره کوله، دې حالت ترڅو چي الله تعالی دوی شتمن کړل هم دوام درلود، پيغمبر عليه سلام به ابوهريره غوره کاوو، چي که به کومه صدقه پيغمبر عليه سلام ته راوړل کيده، هغه به يې ابوهريره ته ورکوله څو يې اهل صفة ته يوسي او ورباندي يې ووېشي. کله چي به پيغمبر عليه سلام ته هديه راوړل شوه يا به يې ابوهريره لېږه چي اهل صفة راولي او له پيغمبر عليه سلام سره يې وځوري او يا به يې دهغوی برخه ابوهريره ته ورکوله چي د اهل صفة ووتر منع يې ووېشي.

اهل صفة لټان خلک نه وو چي کاري يې نه کاوو، بلکي همېشه د علم او پوهي په زده کړه او له کفارو سره په جنگ

بوخت ول. له هغه سرپيره ورته په مدينه كې كوم كار نه وو
حكه دمدينې خلك عموما نېستمن وو.

اهل صغه وو دومره لوږي او تېري تېري كړې چې اخرد صبر
او بردباري نمونه شول. څرنگه چې د خداى او دهغه د رسول
مینه تر هر څه ورته گرانه وه. الله تعالى يې وضعيت بدل كړ
هغوى ته يې شتمني وركړه، غنيان شول او دا پيرزوينه يې هم
د صبر او حوصلې په سيوري كې ترلاسه كړه.

ابوهريره رضى الله عنه د صغې په كلونو كې ډېري نېستى
او لوږي تېري كړې او پوهېده چې دهغه لپاره يوازې دوه لارې
شتون لري چې يوه ترې غوره كړي. يوه له رسول الله صلى الله
عليه وسلم سره او سپدل او د لوږو تحمل او يا له حضرت
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه لري والى او مړيدل، خو
هغه له پيغمبر عليه سلام سره او سپدل غوره كړل، حكه كه يې
كار كاوو نو له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره د
اوسپدلو فرصت يې له لاسه وركاوو او د حضرت محمد صلى
الله عليه سلام د زرينو كلماتو له اوريدلو محروم كېده، له
دې امله يې هوډ و كړ چې په دې لار كې هر غم وزغمي او خپل
لوړ هدف ته ځان ورسوي. پوهېده چې له هري سختي وروسته
اساني وي او الله تعالى به د فقر او لوږي د زغملو تر شاد علم
او پوهي ارزښتمند بديل وركړي. همدارنگه پوهېده چې
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم غواړي تر څو خپل استعداد
په لومړي مطلب كې په كار واچوي. حكه له رسول الله صلى

الله عليه وسلم سره د يوځای کېدو په لومړيو وختونو کې، يوه ورځ ابوهريره د نيالگي د کرلو په حال کې وو چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وليد او ورته ويې ويل: څه کار کوې؟ ابوهريره وويل: غواړم نيالگي وکړم. پيغمبر عليه سلام وويل: ايا نه غواړې تا ته تردې نيالگي د بل ښه نيالگي کرل وښيم؟ ابوهريره وويل: هو، دخداى رسوله (صلى الله عليه وسلم).

پيغمبر عليه سلام وويل: د دې هري يوې جملې په ويلو سره تا ته په جنت کې يو نيالگي کرل کېږي لکه: سبحان الله، الحمد لله، لا اله الا الله، الله اکبر (داسې بايد ونه بولو چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د نيالگيو له کرلو، کار او فعاليت سره مخالف وو بلکې غوښتل يې دهغه ذهن د دې دنيا له نيالگي څخه دهغې دنيا نيالگي ته اوله عالم مادې څخه عالم معنى ته واړوي.¹)

ابوهريره پوه شو چې د پيغمبر عليه سلام موخه داده چې له هغه څخه جدا نشي ترڅو علم او ذکر زده کړي او په هغه مشغول و اوسي. هغه مهال په ابوهريره سختي ورځي تېري شوې، کله کله به دومره وږى شو چې له ډېري لوږي به په ځمکه ولوېده، چا چې نه پېژاند گمان به يې کاو چې هغه لېونى دى او بې هوښه شوى دى، نو ځکه به يې لاس په سر

¹ فارسي ژباړن

ورتپراوو او پنبې به يې په نس کي ورته بنودې، بنوراوو به يې.

ابوهريره به ورته ويل: زه نه لېونی يم او نه ناروغ بلکي لوبړي دي حال ته رارسولی يم. ډېر وخت به چي دهغه نس له لوبړي درد کاوو، ډېره به يې پوري ترله.

کله چي به پيغمبر عليه سلام هغه په دي حال ليد، ناراحت کېده به، ځکه ډېر وخت به دهغه مبارک په کور کي هم څه شي نه پيدا کيدل، چي هغه ته يې ورکړي او دهغه لوبړه پرې ماته کړي.

بايد ووايو چي ډېري داسي ورځي به وي چي د پيغمبر عليه سلام او نورو اصحابو په کورو کي به څه نه وو، ځکه له کفارو سره جهاد خلک له کار او تجارت څخه بې برخي کړي وو. کله چي به ابوهريره ليدل چي د صفې نور اصحاب هم وږي دي او دخوړلو لپاره څه شي نه لري او همدارنگه پيغمبر عليه سلام او نور اصحاب ورسره مينه کوي، زړه به يې تسکين کيده.

يوه ورځ چي ابوهريره رضى الله عنه ډېر وږى شوى وو او نوريې د تللو توان نه درلود، له مسجد سره نژدې ولوېد، پيغمبر عليه سلام يې لاسونه ونيول او راپورته يې کړ، کور ته يې بوت، هلته يې يوه اندازه شپډې ورکړې او ابوهريره وڅښلې، پيغمبر عليه سلام ورته د دوهم او دريم ځل لپاره

شيدې ورکړې ترڅو چي مور، په خوشحالي او د شکر په ادا کولو د مسجد په لور روان شو.

ابوهريره د خپلي لورې له کلونو بنکلي خاطرې لري، چي کله به يې خپلو شاگردانو ته کولې، د هغوی حيرانتيا به يې راپاروله او هغوی به د دې صبور او لوی شخص کړني ستايلي.

يوه ورځ ابوهريره رضى الله عنه د لورې د شپو له خاطر و خځه يوه خپلو دوستانو ته داسي کوله: په خداى قسم چي له هغه پرته بل معبود نشته، کله به مي د لورې له ډېروالى خپل نس په ځمکه موبڼه او ډبري به مي پرې تړلې. يوه ورځ د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم او نورو اصحابو د تگ په لار کي کېناستم چي بنايي څوک مي دعوت کړي او خواړه راکړي، لومړى مي ابوبکر رضى الله عنه ترڅنگ تېر شو، د دې لپاره چي دهغه توجه راواړوم د قران کرم د يوه ايات پوښتنه مي ترې وکړه، خو پام يې راته نشو او لاړ، بيا عمر رضى الله عنه راغى، له هغه مي هم د يوه ايت پوښتنه وکړه خو راته پام يې نشو او ولاړ. وروسته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم رانژدې شو، څرنگه چي زما په حال پوهېده موسکى شو او ويې ويل: له ماسره راځه، په هغه پسي لارم چي کورته يې ورسېدو حضرت محمد صلى الله عليه وسلم داخل شو او ماته يې هم د ننوتلو اجازه راکړه. کله چي کور مبارک ته يې ننوتم ومي ليدل چي په يوه گيلاس کي يوه اندازه شيدې

شته. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پوښتنه وکړه چې دا شپډې له کومه شوې دي؟ ورته يې وويل: فلاني سړي هغه تاسو ته را استولې دي. بيا يې ماته وويل: ابوهريره!
ومي ويل: بلې! يا رسول الله صلى الله عليه وسلم.
ويې ويل: لار شه اصحاب صفة دلته را وغواړه.

ابوهريره وايي: د پيغمپر عليه سلام له دې خبري سخت نارام شوم او له ځان سره مي وويل: دومره شپډې زما لپاره هم نه دي بس، څرنگه کولای شي ټول اهل صفة ماړه کړي، کاشکې يې ماته را کړې وای چې يوه اندازه قدرت مي پيدا کړې وای او کله چې هغه راشي حتماً حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ماته وايي چې شپډې هغوی ته ورکړم نو ماته به هيڅ شی پاته نه شي. ولي د رسول الله له اطاعت کولو پرته مي بله لاره نه درلوده، لارم او اهل صفة مي دهغه مبارک کور ته رادعوت کړل. کله چې راغلل او ټول کښناستل ماته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وويل: ابوهريره! ولاړ شه، د شيدو لوبښی واخله او هغوی ته شپډې ورکړه. ما هغوی ته شيدې ورکول شروع کړل، هر يوه چې شيدې څښلې، دومره به يې څښلې چې ماړه به شول، اخر دوی ټول ماړه شول او نوبت موږ د وارو ته را ورسيد. حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د شيدو گيلاس رانه واخيست، په داسي حال کي چې موسکا يې کوله راته وويل: يوازي زه او ته پاتي يو، اوس کښه او شيدې وڅښه.

زه کينبنستم او ومي څښلې. انحضرت صلى الله عليه وسلم راته بيا وويل چي وڅښه. د دريم او څلورم وار لپاره يې وويل چي وڅښه. کله چي مور شوم ومي ويل: قسم په هغه ذات چي ته يې په حق رالېږلى يې، نور مي په نس کي تش ځاى نه دى پاتي او پوره مور شوم. وروسته پيغمبر عليه سلام وويل: گيلاس ماته راکړه. ما گيلاس ورکړ: بسم الله يې وويله او پاتي شيدې يې وڅښلې او هغه هم زموږ په څېر مور شو.

ابوهريره رضى الله عنه په دوه دليلونو لوربه وزغمله، يو داچي د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په لور يې په هجرت کي ځنډ کړى وو او دوهم داچي احتمال يې کاوو چي له پيغمبر عليه سلام سره به يې د يوځاى والى وخت اوږد نه شي. نو ځکه يې لازمه بلله چي هر وخت له هغه مبارک سره وي، زمينه غنيمت و بولى او ددې لپاره هر مشکل وزغمي او پوهيده چي په راتلونکي کي به داسي ورځي راشي چي هم به مور شي او هم د علم له نعمت څخه برخمن.

له فقر سره، سره ابوهريره استغنا درلوده، له چا يې څه نه غوښتل او چا ته يې شکايت نه کاوو، خود اسلام له مبارک پيغمبر صلى الله عليه وسلم سره به يې کله خپل راز شريکاوو. څرنگه چي يې ليدل ابو بکر صديق او عمر رضى الله عنهما له پيغمبر عليه سلام وروسته د مسلمانانو په منځ

کي لوړ مقام لري، نو ځکه به يې کله کله هغوى هم د خپلو مشکلاتو په جريان کي اچول.

د مسلمانانو په منځ کي به يې يوازي له جعفر بن ابى طالب سره راز شريکا وو، هغه هم له ابوهريره سره مينه درلوده، نيکي يې ورسره کوله او د خيبر له غزارا په دې خوا سره ملگري شوي وو.

خو ارمان چي د جعفر بن ابى طالب رضى الله عنه ژوند اوږد نه شو او له څه وخت وروسته د موته په جنگ کي په شهادت ورسيد. ابوهريره يې په جدايي وژړل، دهغه له ياد او ذکر سره به يې هروخت مينه کوله.

ابوهريره د سختي نېستۍ او لوږي سره سره د نېکبختي احساس کاوو، ځکه له پيغمبر عليه سلام سره يوځای والى ورته د دنيا تر ټولو غوره څيز وو.

لوږي نشواى کولای هغه، د پيغمبر عليه سلام د خبرو له اورېدلو او دهغه تعليم ته له غوږ ايښودلو منع کړي.

هر شپه به يې څو نوي حديثونه تکرارول او د قران کریم زده برخه به يې ابى بن کعب، عبدالله بن مسعود او زيد بن ثابت ته تېروله.

ابوهريره ته دا درې کسه گران وو، ځکه هغوى خپل فارغ وختونه د ابوهريره په واک کي ورکړي وو، چي هغه همدا وختونه ورته د قران کریم ياد کړي اياتونه واورې، ترڅو پوه شي هغه اياتونه چي يې ياد کړي، اوس يې هم ياد دي او که

ترې هير شوي؟ هغه کلونه چي يې په صفة يعنى له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره تېر کړل، دهغه د ژوند مهم وخت شمېرل کيده او همپشه به يې هغه صحنې يادولې.

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له رحلت وروسته پوه شو چي الله تعالى ورته خومره نعمت ورکړې دى.

په صفة کي يې له خپلو مخلصو ملگرو سره وپېژندل، چي ايمان، دوستي، اطاعت، د مشکلاتو زغمل، دخداى او د هغه د رسول لپاره يو له بل سره را يوځاى کړي دي. دهغوى له ډلي کولای شو د بلال بن رباح، براء بن مالک، حذيفه بن يمان، ابوذر غفارى، خباب بن ارت، زيد بن خطاب، بشير بن حضايبه، سلمان فارسي، سفينه د پيغمبر عليه سلام غلام، ربيعه بن كعب د پيغمبر عليه سلام خادم او د عبد الله بن مسعود نوم واخلو.

دوى هغه فقير او نېستمن اشخاص ول چي تاريخ يې نومونه، کړني او زړورتياوى د امت دامامانو او د هدايت د خراغونو په نامه په خپلو زرينو پاڼو کي د همپشه لپاره ثبت کړي دي.

ابوهريره له پيغمبر عليه سلام سره تر څو مياشتو تېرولو ورسته د قران کریم د حفظ او اورېدلو لپاره ډېره هڅه وکړه او په دې وتوانېد چي د پيغمبر عليه سلام سیرت د قران کریم د نزول له شروع رادېخوا په تفصيل سره ياد کړي. ځکه حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ورته خپل تېر حوادث ويلي وو او

ابوبكر صديق رضى الله عنه هم ورته دهجرت داستان په پوره ډول تشریح كړى وو. نورو اصحابو ورته د بدر، احد او خندق د غزواتو پېښي ويلې وې.

يادي شوې حادثې يې په ذهن كې داسي ثبت وې چې توا خپله يې ليدلې او دهغو پېښو شاهد وي.

له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره يې يو كال نه وو تېر شوى چې مدينه يې پرېښوده، له هغه مبارك صلى الله عليه وسلم سره د نجد سيمې ته ووت او په ذات الرقاع جگړه كې يې برخه واخيسته.

په دې غزا كې جگړه ونه نښته، كه څه هم دوي د بنمني ډلې يو له بلې ډېرې وو پرېدې، ان تردې چې مسلمانان مجبور شول د وېرې لمونځ وكړي. په دې غزوه كې ابوهريره او نورو صحابه وو ډېرې سختې تېرې كړې، تردې چې د پښو تلې يې زخمي شوې او نوكونه يې ولوېدل، نو ځكه مجبور شول چې خپلې زخمي پښې د جامې په ټوټو و تېرې چې له دې امله دا غزا ذات الرقاع بولي.

په همدې كال حضرت ابوهريره او نور ډير اصحاب د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د مكې په لورد عمرې د ادا كولو لپاره ووتل او د لومړي ځل لپاره د خداى كورته ورغى، كله چې يې سترگې د كعبې په خونه ولگېدې، تر تاثير لاندې يې راغى او له سترگو يې اوښكي روانې شوې، خو څرنگه چې يې له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه

اورېدلي وو چي د الله تعالى رحمت دي په هغه چا وي چي نن ورغ قدرت بنکارونه وکړي نو يې په غرور او سرلوړي سره د کعبې په چاپېر طواف کاوو، هغه وحت يې وليدل چي حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د حجرالاسود له مچولو وروسته له نورو اصحابو سره د حج د مناسکو د ادا لپاره تېزي او پهلواني کوي، په کفر يې د اسلام د برتري يقين وکړ، د کفر سقوط او ورکېدل يې مشاهده کړل او پوه شو چي ژر به دا دين په مکه او نورو ښارونو کي خپور شي او الله تعالى به په نورو دينونو برتري ورکړي.

ابوهريره خپله نېستي او تنگ لاسي زغمله، خوډارېده هسي نه د مور په ايمان او يقين کي يې د نېستي له امله خلل پيداشي، نو ځکه فکر ورسره پيدا شو چي د ځان لپاره يو کار پيدا کړي او له لاس ته راوړنو يې دمور او خپل ضرورتونه پوره کړي، له بل پلوه يې څار کاوو، هسي نه کار کول يې د پيغمبر عليه سلام د احاديثو د اوريدلو او دهغه سره په ناسته ولاړه کي کمي راولي. له څه وخت هڅي وروسته يې کار پيدا کړ، چي په خپل نظريې، هغه کار نشوای کولای چي د پيغمبر عليه سلام د يو ځای والی څخه يې لري کړي. د غزوان د لور بسري سره چي يوه ستره صحايه وه، په کار ولگېد، تر څو د دې او مېړه لپاره يې خدمت وکړي او په سفرونو کي ورسره ملگري وي، مزدوري به يې يوازي دده او دده دمور خوراک وي. له دې وروسته به يې دخپل خوراک يوه برخه

خپلي مور ته وره او له هغه څه يې نجات و موند چي دى تري
ډارېده.

بل پلو ابوهريره شرطونه درلودل چي د غزوان لور و منل، له
هغې جملې داچي هغه به د پيغمبر عليه سلام سره د يوځاي
والي او د لمانځه له كولو څخه نه منع كوي، د شپې به كار نه
ورباندي كوي، ترڅو و كولاى شي خپل وخت په جومات كې
تېر كړي، په هغو سفرونو لاړ شي په كومو كې چي حضرت
محمد صلى الله عليه وسلم وي. له پورتنيو شرطونو سره سره
بيا هم دا كار د دې سبب شو چي يو څه يې د حضرت محمد
صلى الله عليه وسلم له يوځاي والى څخه ليري ولري، خو هغه
څه چي به دده په نه شتون كې تير شوى وو، له پيغمبر عليه
سلام، انس بن مالك او عبد الله بن مسعود رضي الله عنهم څخه به يې په
پوښتنه كولو جبران كول. د غزوان په لور او دهغې په مېړه
ابوهريره خوراگران وو، ځكه امين، قوي او دقران كريم او
احاديثو حافظ وو او دهغوى حيرانتيا به يې راپاروله چي
قران كريم به يې په ډېرېښكلي غږ وايو او هغوى به تر تاثير
لاندي راتلل، د پيغمبر عليه سلام احاديث به يې ورته ويل.
د غزوان لور هم په خپل نوبت له ابوهريره څخه غوښتي وو
چي كاملا به دهغې د امر منونكى وي، هغه هم ورسره منلې
وه، يوه ورځ يې وغوښتل چي ابوهريره وازمايي چي ايا
رښتيا هم په خپله وعده او هوډ ولاړدى او كه نه، ابوهريره ته
يې وويل: لاړ شه په هغه او بن سپور شه، ابوهريره سمدستي

په هماغه اوبن سپور شو، بسري او مېړه يې و خندل او ويې ويل: كېننه شه. ابوهريره له اوبن نه راكېننه شو، بيا يې ورته وويل: لوڅي پېنې لار شه او له هاغې شاه څخه يوه سلواغه اوبه راوړه. ابوهريره د امر سره سم لوڅي پېنې په نا هواره ځمكه چي تېرې ډبري يې درلودې لار، له هماغې شاه يې بسري ته اوبه راوړې.

بسري خپل مېړه ته وويل: وگوره څومره په خپل عهد او وعده باندي ولاړ دى. قوى ايمان او دهغه تقوا د دې بڼځي د حيرانتيا لامل شوه، دهغه د صداقت او په عهد باندي د وفا ليدل د بسري علاقه له ابوهريره سره زياته كړه، خود ابوهريره د كار ډېر وخت نه وو تېر شوى چي هغې ته ورغى او ورته ويې ويل: څرنگه چي زه له تاسو سره يم، نشم كولاى چي له پيغمبر عليه سلام سره په پوره توگه واوسم، په داسي حال كي چي ما دهغه لپاره خپله ځمكه او ټولي اړيكي پرېښودې، كه ټوله دنيا ماته راكړې، د پيغمبر عليه سلام سره په يوه شېبه كېنېناستلو به يې بدله نه كړم.

بسري يې عذر ومانه او كار ته يې دپاى ټكى كېښود. ابوهريره بېرته خپل لومړني ژوند ته وگرځېد او په صغه كي يې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ترڅنگ واړول، ابوهريره له ورتگ سره سم د پيغمبر عليه سلام منادي (جار كوونكى، اعلان كوونكى) د جهاد اعلان وكړ، پيغمبر عليه سلام اصحاب د جهاد تلو ته تشويق كړل، كله چي ابوهريره

د رسول اكرم صلى الله عليه وسلم غمخواري ليدله چي خلک د جنگ جبهو ته په حرکت کي راولي، له حان سره يې وويل: که څه هم پيغمبر عليه سلام تر خپل حان راباندي گران دی او نه غواړم چي يوه شېبه ترې ليري شم، خو څرنگه چي هغه د جهاد امر کړی دی بايد امر يې ومنم او جهاد ته لاړ شم.

نوله دې امله د اسلام له لښکر سره "موت" ته لاړ. مسلمانان د دښمن سره د سختي او نابيره جگړې څخه وپرېدل، ځکه د دښمن جنگي تجهيزات پرمخ تللي او جنگيالي يې هم زيات وو، په داسي حال کي چي د مسلمانانو شمېر کم او دپام وړ اسلحه يې هم نه درلوده. ابوهريره وليده چي ايمان، په څه ډول انسان د اسلحه لېرې څخه بې پروا کوي او دښمن د انسان په اند کمزوری او خوار ځلوي. همدارنگه د مسلمانانو د دريو وتليو قومندانانو څخه يې د عبدالله بن رواحه خبري مخکي له جنگه او هغه مهال اورېدلې وې چي احساس يې کاوو د مسلمانانو شمېره کمه ده.

عبدالله بن رواحه د اسلام لښکر ته په خپله وينا کي داسي وويل: اې ډلې! په خداي قسم. اوس چي کوم څيز نه خوښوي، په واقعيت کي هغه څه ده چي د هغه لپاره له کورونو څخه راوتلي يو، يعني شهادت.

موږ په جنگ کي په قوت او سلاح باندي نه جنگېږو، بلکي هغه څه چي موږ حماسې او شهادت ته بولي ايمان دی،

چي د دې دين په سيوري کي زموږ په برخه شوى دى، نو هڅه وکړئ چې له دوو نعمتونو څخه يو په لاس راوړئ يا کاميابي او يا هم شهادت.

ابوهريره رضى الله عنه سمدستي هغه تاثير چي د عبد الله خبرو د اسلام په لښکر و اچاوو، وليد، ځکه له هغه وروسته خلکو سمدستي ځانونه د دښمن سره دمقابلې لپاره تيار او د دښمن د لښکر په مقابل کي يې صفونه وتړل. ابوهريره د دښمن قوت، اسلحې او سپاره نظام ته چي دهغې ورځي په مختلفو اسلحو سمبال وو په فکر کي شوى وو چي ثابت بن اقرم په حال کي راووست، ثابت د ابوهريره په څنگ کي ولاړ او د هغه کړنو ته يې کتل، ورته ويې ويل: اي ابوهريره وينم، چي د دښمن ډېر لښکر ستا توجه جلب کړې ده. ورته ويې ويل: هو.

ثابت وويل: که ته له موږ سره د بدر په جنگ کي وای، نن د دښمن د جنگياليو په شمېر نه حيرانېدې، ځکه هغه څه چي موږ يې په هغه جنگ کي کامياب کړو، زموږ ډېر نښت نه وو، بلکي د ايمان دهغه قوت رڼا وه چي موږ يې په دښمن بريالي کړو.

جنگ شروع شو. ابوهريره په خپلو سترگو د ايمان کاميابي په کفر او د روميانو شاه تگ وليد. ويې ليدل چي څرنگه د مسلمانانو استقامت او مقاومت د روميانو څو زره کسيز لښکر ته ماتي ورکړه او هغوى يې سره وپاشل.

دموته جنگ د اتم هجري کال په اوله نيمايي کي پېښ شو،
دا کال له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره د ابوهريره د
يوځای کېدلو دوهم کال وو.

دا جنگ يو ازينی صحنه نه وه چې ابوهريره پکي برخه
واخيسته، بلکي له هغه وروسته يې په نورو غزوتو او
جنگونو کي هم گډون وکړ او خپله مېرانه يې ونسوده.

دموته له جنگ څخه درې مياشي نه وې تېري شوې چې
حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د روژې په مياشت کي د
مسلمانانو د لوی لښکر سره د مکې د فتحي هوډ من شو.

الله تعالی د فتحي دروازی يوه په بله پسي د حضرت محمد
صلى الله عليه وسلم په وړاندي خلاصي کړې او مکه فتحه
شوه، پيغمبر عليه سلام په داسي حال کي چې په اوبن سپور
وو او د الله تعالی په وړاندي يې عاجري کوله، خپله ملا يې
دومره کړه چې نژدې وو تندي مبارک يې د اوبن له
کجاوې سره ونښلي او په دې وخت کي يې سورت فتح
تلاوت کاوو.

ابوهريره هم د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر
څنگ حرکت کاوو، ياد يې شول چې مکې ته تر ننوتلو
وړاندي رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ورته لويه دنده
سپارلې وه هغه دا چې د فتحي وروسته انصار راتول او دهغه
مبارک حضور ته يې راولي.

ابوهريره خپله دنده سرته ورسوله او له هغه وروسته د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر څنگ وو. د ابوهريره خوشحالي هغه مهال وروستي حدته ورسېده چې ويې ليدل حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د کعبې په څنگ له بتانو سره حرکت کوي، په خپله امسا بتان وهي، نړوي يې او وايي: حق راغی او باطل لاړ. حق راغی او باطل لاړ او باطل به بيا راونه گرځي.

ابوهريره د بتانو په ماتولو او د کعبې له خونې په ايستلو کې ونډه درلوده او له خدايه يې غوښتل چې د هغه د قوم د بتانو (ذی الخلصه او ذی الکفين) د نړېدو ورځ هم رانژدې شي او هغه څه چې دمکې د بتانو (لات، منات، عزی او هبل) په سرونو راغلل د هغه د قوم د بتانو په سرهم راشي.

دمکې له فتحي وروسته ابوهريره په يوه بله صحنه کې چې په عظمت او لوړتيا کې ترهغې کمه نه وه برخه درلوده، داد حنين د جنگ صحنه وه. په دې جنگ کې مسلمانانو په خپل ډېروالي د غرور او په خداى جل جلاله باندي د توکل په بې پروايي کې سخته ضربه وليده او نژدې وو چې سخته ماته يې په برخه شي. خو د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم، يو شمېر کمو اصحابو او د اسلامي جنگياليو ثبات او ټينگښت د جنگ بڼه بدله او ناکامي يې په کاميابي واړوله. په دې ورځ ابوهريره دې الهی کلام ته په فکر کې شو چې فرمايي:

﴿لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْرِيْنَ 25 ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ 26﴾

ژباړه: (مدد كړى دى الله تعالى ستاسو سره په ډېرو ميدانونو كې او د حنين په ورځ كله چې خوشحاله شوى تاسو په خپل ډېروالي باندي بيا هغه هيڅ په كار رانغلو ستاسو او تنگه شوه په تاسو باندي ځمكه سره دخپل ارتوالي نه، بيا واوړېدى تاسو مخ په شا بيا نازل كړ الله تعالى دخپل لوري نه تسكين په خپل رسول او مؤمنانو باندي او نازل يې كړل پوځونه چې تاسو هغه نه وو ليدلي او عذاب يې وركړ كافرانو ته، همدغه سزا ده د منكرانو.)

ابوهريره د الله تعالى د كلام عضمت وليد، ويې ليدل چې الله تعالى مسلمانانو ته د غزا د بس كولو نه وويل بلكي دستوريې وركړ چې د بنمن تعقيب كړي او څرنگه چې د بنمن قومندان طاييف ته تېسته كړې وه پيغمبر عليه سلام د طاييف د محاصره كولو امر وكړ.

د ثقيف قبيلې خپلې كلاته پناه يوره، محاصره نوره هم سخته شوه او د بنمنان پرېشانه شول، خو څرنگه چې دخپل ښارد د پوال په ټينگښت باوري ول، مقاومت يې وكړ او تسليم نه شول.

وروسته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تشخيص کړه چې که محاصره ماته شي د اسلام په گټه ده او هغوى ممکن د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د اساني په ليدلو سره ايمان راوړي. نو حکم د ثقيف د قبيلې محاصره ماته شوه او د اسلام لښکر د مکې په لور وگرځېد. له خه وخت وروسته د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم وړاندوينه رينستينې شوه او د ثقيف قبيلې ايمان راوړ.

د حنين د جگړې په پای او هغه وخت چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم غنيمتونه وپشل، ابوهريره له عجيبې صحنې سره مخ شو، چې دهغه د احساساتو د پارولو لامل او د همپشه لپاره يې په زړه کې پاته شوه، غنيمتونه هم ډېر او هم با ارزښته ول، رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه د قریشو سردارانو ته ورکړل، ترخو يې زړه په لاس راوړي او له اسلام سره يې مينه پيدا کړي. ابوهريره له صفوان بن اميه څخه چې هغه مهال له دوى سره وو، واورېدل چې ويل يې: تر اوسه پوري کوم پاچا داسې ارزښتناکې تحفې چاته نه دي ورکړې، له حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پرته او زه شاهدي ورکوم چې له الله تعالى پرته بل معبود نشته او محمد يې استازى دى.

ابوهريره رضى الله عنه متوجه شو، چې پيغمبر عليه سلام له هغو غنيمتونو څخه څه شى انصارو ته ورنه کړل او دا کار د هغوى د خور سبب شو، يوه او بل سره ويل: رسول الله صلى

الله عليه وسلم له خپل قوم سره ملاقات وکړې او مورې يې هېر کړې يو .

دا خبره د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر غوږ او دهغه د غصې لامل شوه. ابوهريره وايي په هماغه ورځ مي د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم قهر وليد چې ددې خبرې په اورېدلو سخت نارام شوی وو، نو ځکه يې د انصارو يو مشر ولېږه خو هغوی سره راټول کړې. پيغمبر عليه سلام ورته ورغی او هغوی ته يې خبرې وکړې. له ناستې وروسته انصار په خوشحالي سره لاړل او خپله نارامې يې له ياده ووته.

ابوهريره رضى الله عنه د ناستې د ختمېدو او دهغې د پایلو د اورېدلو منتظر وو او غوښتل يې چې پوه شي: انحضرت صلى الله عليه وسلم انصارو ته څه وويل چې دومره ژرد هغوی قهر او غم په خوشالي بدل شو.

په دې مطلب باندي د پوهېدلو لپاره د يوه کم سنه خو ځيرک ځوان په لور لاړ او ورته يې وويل: کښېنه او راته ووايه چې ستاسو او رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ترمنځ څه تېر شول او هغه صلى الله عليه وسلم تاسو ته څه وويل؟

ابوسعيد وويل: پيغمبر اکرم صلى الله عليه وسلم مور ته وويل: اي دانصارو ډلې! ولې له ما څخه خفه شوي ياست او دا څه خبرې دي چې ستاسو له لوري ماته رسېدلې دي؟ ايا تاسو منځکې گمراه نه واست چې زما په راتگ سره خداى

هدايت درته وکړې؟ ايا تاسي نېستمن نه واست، الله تعالى
تاسو غنيان نه کړاست؟ ايا يوله بل سره د بنمنان نه واست،
الله تعالى ستاسو په منح کي مينه او دوستي رانه وسته؟
مور وويل: هو! په مور باندي د الله تعالى زياته مهرباني
او کرم دی.

هغه صلى الله عليه وسلم وويل: قسم په الله تاسو کولای
شئ چي وو اياست چي ته مور ته په داسي حال کي راغلې چي
خلکو درواغ درپوري تړل، خو مور دې تصديق وکړ، ضعيف
وې مور در سره ملگري شوو، بې کوره وې، مور درته پناه
درکړه، بېچاره وې مور همدردی در سره وکړه. زه هم ستاسو
خبري منم، اې دانصارو ډلې! ايا د ناخيزي دنيا له امله چي ما
ځينو خلکو ته د دې لپاره ورکړه څو يې زړونه واخلم. له
ما څخه خفه شوي ياست په داسي حال کي چي تاسو ته مي
ډېره ارزښتناکه تحفه (اسلام) درکړی دی. اې دانصارو
ډلې! ايا نه خوشحاله کېږئ چي نور له مادي مال او متاع سره
کورو نو ته گرځي؟ قسم له الله چي زما روح يې په اختيار کي
ده، که دهجرت مسئله نه وای ما خپل ځان يو انصاري باله، که
ټول خلک يو ځای راټول شي او انصار بل ځای، زه دانصارو
په لور ځم، الله تعالى دی په انصارو، دهغوی په زامنو او
لمسيانو رحم وکړي.

اې ابوهريره کله چي خلکو د حضرت رسول اکرم صلى الله
عليه وسلم دا خبري واورېدې، دومره تر تاثير لاندي راغلل

چي ڊپريي وٿرل. بيا له خپلو ځايونو پورته شول او حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ته يې وويل: موږ په دې خوشحال يو چي د الله تعالى رسول زموږ سره دى.

ابوهريره رضى الله عنه هم د ابوسعيد د خبرو وروسته وٿرل او دانوى تربيتي درس چي حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم انصارو ته ورکړى وو، هغه هم زده کړ.

ددې درس په سيوري کي وو چي انصار لوږځاي، د ايمان او يقين لوږو پورونو ته وختل او له دنيا څخه بې پروا شول.

د اتم هجري کال په ورستيو کي چي د ابوهريره دوه کلونه د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره تېرېدل، له حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره يې په يوځاي والي کي مختلفي صحنې ليدلې او له هغو څخه يې درس زده کړى وو.

څرننگه ابوهريره رضى الله عنه هميشه له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره يوځاي وو، هغه صلى الله عليه وسلم وليدل چي ابوهريره د علم او پوهي پوره ذخيره، د الله او دهغه د رسول لور ته د خلکو د دعوت کولو وړتيا لري او په ديني امورو باندي دهغوى د پوهولو له وړتيا څخه برخمن دى، تصميم يې ونيو چي هغه له علاء بن حزمى سره بحرين ته ولېږي، ځکه د بحرين پاچا عاقل او پوه شخص دى په اجتماعي عدالت باندي په خلکو حکومت کوي او څوک چي

ورته پيغمبر عليه سلام د دعوت لپاره ور و استوي د هغه بڼه راغلاست و ابيي.

پيغمبر عليه سلام ابوهريره ته خبر ورکړ چې غواړي هغه له علاء سره بحرين ته ولېږي. ابوهريره د دې خبري له اورېدلو سخت ناخوښ شو، ځکه واقعاً هم له پيغمبر عليه سلام څخه ليري والى او جدايي ورته سخت کار وو. لومړى يې وغوښتل چې له حضرت رسول اکرم صلى الله څخه هيله وکړي چې د هغه له لېږلو صرف نظر وکړي، خو بيا يې فکر وکړ هسي نه په دې خبره د نافرمانى مرتکب شي او پوهېده چې د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پيروي يوازې په خوښي که نه ده، بلکې د مشکلاتو په وخت کې هم بايد د هغه د دستوراتو اطاعت وشي.

نو ځکه يې انحضرت صلى الله عليه وسلم ته وويل: سره له دې چې له تاسو څخه جلا کيدل راته گران دي، خو زه هغه څه چې ته خوښوي او امر يې کوي، منم.

انحضرت صلى الله عليه وسلم ليک علاء ته ورکړ چې هغه منذر بن ساوى د بحرين حاکم ته ورکړي.

"بسم الله الرحمن الرحيم"

د خداى د رسول محمد له لوري منذر بن ساوى ته!

د خداى سلام دي د حق او هدايت په پيروي باندې وي.

په دې وسيله زه تا اسلام ته رادعوت كوم، مسلمان شه چي سالم و اوسې او همداسي پخپل رعيت باندي حاكم پاته شي او په دې پوه شه چي ژر به زما دين ټوله دنيا ونيسي... او هر څوك چي زموږ د لمانځه په څېر لمونځ و كړي او مخ زموږ د قبلې په لور واړوي او زموږ ذبيحه و خوري هغه مسلمان دى، له هغو حقوقو به برخمن وي كوم چي موږ ورڅخه برخمن يو او كوم تكليفونه چي پر موږ دي پر هغه به هم وي."

او علاء ته يې وويل: كه د بحرين پاچا تاسو و منلاست، هلته پاتي شي ترڅو زما بل فرمان درته ورسېږي. د هغوى د شتمنيو صدقه او زكات واخلئ، د هغوى فقيرانو ته يې وركړئ. بيا حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم علاء ته سپارښتنه وكړه چي له ابوهريره سره ښه سلوك وكړي.

ابوهريره چي وروستنى خبره له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه واورېده داوه چي ويل يې: "استودعك الله الذي لا يضيع ودائعه." تا خداى ته سپارم ځكه هغه څه چي خداى ته و سپارل شي نه ضايع كيږي.

ابوهريره له خپلي مور سره خداى پاماني وكړه. وروسته دواړه پيغمبر عليه سلام ته حاضر شول، خداى په امانني يې ورسره وكړه او د بحرين په لور لاړل.

ابوهريره رضى الله عنه د پيغمبر عليه سلام سره تر جدايي وروسته ډېر خفه شو، علاء هغه غم او خفگان چي د ابوهريره

په څېره کي ښکاره وو، ليد. هغه ته يې وويل: ولي خفه يې؟
ابوهريره يې په ځواب کي وويل: په خداى قسم چي له پيغمبر
عليه سلام نه له لري والي په بل څه خفه نه يم او نا کرار يم چي
په دې وخت کي به له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه
احاديث وانه ورم.

علاء وويل: خوښ اوسه، ځکه ته د رسول الله صلى الله
عليه و سلام په وړاندي د لوړ مقام څښتن يې او ماته يې ويلي
چي له تاسره ښه رويه وکړم. هر څه چي غواړې ووايه چي
درته ويې کړم.

دې خبرو د ابوهريره رضى الله عنه غم کم کړ او علاء ته يې
وويل: ما دخپل ځان مؤذن غوره کړه او پرېږده چي تر تاسو
وړاندي امين ووايم.

علاء وويل: هر څه چي خوښوې ويې کړه، خوراته ووايه
چي ولي دادواړه څيزونه خوښوې؟

ابوهريره وويل: د الله له رسول صلى الله عليه وسلم څخه
مي واورېدل: "المؤذن اطول الناس اعناقاً يوم القيامة."

اذان کوونکي به د قيامت په ورځ تر ټولو لوړ وي.

همدارنگه له هغه څخه مي واورېدل چي ويې ويل:

" اذا امن الامام فامنوا، فانه من وافق تامنه تامين

الملائكة غفر له ماتقدم من ذنبه."

يعني كله چي امام امين ووايه، تاسو هم امين وواياست،
حڪه دهر چا امين چي د پرنستوله امين سره هم مهاله شي،
ٿول گناهونه به يي وبنبل شي.

علاء، له اجراو بدلې سره د ابوهريره ميني په تعجب کي
کړ او دا چي هغه به ورته د پيغمبر عليه سلام احاديث ويل
خوشحاله کېده به او د ابوهريره له ملگرتيا څخه دومره خوښ
وو چي په کالو کي نه ځايپده.

بحرين ته له رسېدلو وروسته منذر بن ساوي ته ورغلل.
علاء د پيغمبر عليه سلام ليک هغه ته ورکړ او اسلام يې ورته
وراندي کړ.

ابوهريره قران کريم ورته وايه او د پيغمبر عليه سلام
احاديث يې ورته روايت کول. د بحرين پاچا مسلمان شو او
د قوم زياتو وگړو يې ايمان راوړ. علاء د منذر بن ساوي د
اسلام راوړلو خبر پيغمبر عليه سلام ته ورساوه او د اذان په
زړه پوري غږ په ټول بحرين کي په دلانگو شو.

الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر، اشهد ان لا اله الا
الله، اشهد ان لا اله الا الله، اشهد ان محمد رسول الله، اشهد
ان محمد رسول الله، حي على الصلوة، حي على الصلوة، حي
على الفلاح، حي على الفلاح، الله اکبر، الله اکبر، لا اله الا
الله.

خلک د دې اواز په اور بدلو سره په چټکي سره مسجد ته تلل، صفونه يې برابرول، ابوهريره معمولاً د علاء تر شادرېده او لمونځ يې په جماعت سره ادا کاوو.

ابوهريره څو مياشتي په بحرین کې پاته شو، دامهال يې کار يوازي دعوت او تبليغ وو او د اسلام احکام به يې خلکو ته ورزده کول.

د علاء سره په ملگري توب خوشحاله وو، له مندر بن ساوی سره يې په ناسته چي يو شريف او لوړ سړی وو، خوند اخیست او له دواړو يې زياته مينه لیده.

ابوهريره د نهم هجري کال شپږ مياشي له علاء سره يوځای په بحرین کې تېري کړې. په دې وخت کې يې د الله په لور د خلکو له دعوت څخه له يوې هڅې هم مخ واننه راوو. ډېری وگړي دده او علاء رضی الله عنهم د دعوت په اثر مسلمانان شول. خو ابوهريره رضی الله عنه په بې صبري سره د مدينې د بېرته تلو منتظر او د نړۍ تر ټولو د محبوب ترين انسان تر څنگ د او سپدلو په هيله وو. همېشه به يې دعا کوله چي خداي هغه ته د مدينې د تگ زمينه اسانه کړي. اخريې دعا قبوله شوه او حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم يو کس د ابان بن سعید بن عاص په نوم د هغه ځای (بحرین) والی مقرر او له يوه ليک سره ورو لېږه.

پيغمبر عليه سلام په هغه ليک کې له علاء او ابوهريره ﷺ غوښتي وو چي مدينې ته راشي. ټول وجود يې له خونې ډک

شو، حان يي تيار كړ او د مدينې په لور لاړل. ابوهريره په صفة كې خپل پخوانى حاي ونيو او يو حل بيا د اهل صفة وو لارښوونكى شو. بيا له پيغمبر عليه سلام سره ملگرى او يو حاي شو. كومه مينه او علاقه چې يې له علم سره درلوده، بيا د علم او پوهې په حاصلولو مشغول شو او غوښتل يې هغه څه ترلاسه كړي چې په غيابت كې يې له لاسه وركړي وو.

پيغمبر صلى الله عليه وسلم د همدې نهم هجري كال په رجب مياشت كه له يوه لوى لښكر سره چې مشري يې په خپله په غاړه درلوده، د تبوك په لور حركت وكړ. ابوهريره هم له رسول الله سره وو، هغه او نورو اصحابو په دې غزوه كې سختي او نه زغمل كېدونكې ستړياوي تپري كړې. ابوهريره په دې جنگ كې زياتي پېښې ياد ته وسپارلې.

دهغو پېښو له جملې څخه چې په حقيقت كې يې لوى پيغام له حان سره درلود، يوه دا وه چې د تبوك په جگړه كې د مسلمانانو خواړه ختم، ډېر وړي شول او حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته يې وويل: اې د خداى رسوله كه اجازه راکړئ موږ خپل اوښان حلالو چې له لوږې خلاص شو. پيغمبر عليه سلام ورته اجازه وركړه، په دې وخت كې عمر رضى الله عنه رسول الله ته راغى او ويې ويل: يا رسول الله كه داسې وشي، زموږ سورلى به كمې شي، له دوى وغواړه چې هرڅه لري څو يې راوړي، تاسو دعا وكړئ او له خدايه

وغواړئ چي په هغوى كې برکت و اچوي. اميد دى چي دا
مشكل به الله تعالى په دې دعا سره حل كړي.

پيغمبر عليه سلام د حضرت عمر نظرته دا احترام په سترگه
وكتل او امريې و كړ چي خادر دي هوار كړي، له صحابه وو
يې وغوښتل چي خپل كم كم خواره راوړي او يوځاى يې
واچوى. يو له يوه موبت دانو سره راغى، بل څه خرما درلوده
او هغه بل هم يوه توتپه ډوډى او...

په دې ترتيب هرچا چي څه درلودل په هماغه خادر كې يې
واچول.

وروسته انحضرت صلى الله عليه وسلم د دعا لاسونه د الله
تعالى درگاه ته پورته كړل او له خدايه يې وغوښتل چي په دې
كم خوراك كې برکت و اچوي. بيا يې وويل: خپل لوښي ډك
كړئ، ټولو اصحابو خپل لوښي له خوراك څخه ډك كړل، تر
دې چي په لښكر كې خالي لوښى پاتې نشو. له هغو
خوراكونو يې وخورل او ماړه شول.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: "اشهد ان لا اله
الا الله و انى رسول الله لا يلقى بهما عبد غير شاك فيجب له
الجنة" شاهدي وركوم چي له الله تعالى پرته بل معبود نشته
او شاهدي وركوم چي زه يې پيغمبريم او هر څوك چي د الله
تعالى د الوهيت او زما د رسالت په منلو كې شك نه لري او
په دې حال كې له الله تعالى سره ملاقات و كړي، جنت ته به
داخل شي.

د تبوك غزا پاى ته ورسېده او حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم له لښکر سره مدينې ته راغی .

رسول الله صلى الله عليه وسلم د هغه کال د حج په مراسمو کې ابوبکر صدیق رضى الله تعالى عنه امير ټاکلى وو، ابوهريره له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه اجازه وغوښته چې له ابوبکر صدیق سره حج د ادا کولو لپاره مکې ته لاړ شي . ان حضرت صلى الله عليه وسلم ورته اجازه ورکړه . ابوهريره له حضرت ابوبکر صدیق او نورو اصحابو سره يوځای مکې ته لاړ او د حج فريضه يې ادا کړه . همالته ابوبکر صدیق يوه ډله اصحاب وټاکل چې په هغو مراسمو کې چې مسلمانان او مشرکين ټول يوځای وي، ووايي :

اې خلکو ، له مسلمان کس پرته به بل څوک جنت ته داخل نه شي او څوک چې لوڅ (برېنډ) وي ، حق نه لري چې د کعبې طواف وکړي او له دې ورسته به مسلمانان او مشرکين په حج کې سره جمع نشي څوک چې عهد لري ، عهد به يې ترهماغه معلومې نېټې پوري وي . څوک چې عهد نه لري تر څلور مياشتي ورسره عهد کېږي .

ابوهريره په منی کې له نورو اصحابو سره يوځای د حاجيانو د څپمو په شاوخوا کې گرځېده او دا مطلب يې هغوی ته رساوو .

لسم هجرى کال د رسول اكرم صلى الله عليه وسلم په ژوند کې ارام کال وو . په دې کال کې نه جهاد وشو او نه رسول

اكرم صلى الله عليه وسلم له مدينې څخه بهر ووت. ځكه الله تعالى د عربو ټوله جزيره په اسلام مشرفه كړې وه. دمكې له فتحې وروسته پيغمبر عليه سلام ته له هر لوري زياتې ډلې راتلې او اسلام يې مانه. نو ځكه ددې كال ټولې مياشتې رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مدينه كې پاتې شو. پرته له هغو وروستيو مياشتو چې رسول اكرم صلى الله عليه وسلم په كسبي د حج الوداع لپاره مكې ته لاړ.

لسم هجري كال، له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سره د ابوهريره رضى الله عنه د يو ځاى كېدو څلورم كال وو. هغه په دې كال كې له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره خورا نژدې، د هغه په خدمت كې وو او همدارنگه يادولو ته يې توجه ډېره وه. په تېرو كلونو كې يې دا فرصتونه په لاس نه وور اوړي. په دې كال كې د رسول الله صلى الله عليه وسلم مينه له ابوهريره سره زياته شوي وه او هم هغه مبارك صلى الله عليه وسلم ورته ځانگړې سپارښتنې كولې. چې ابوهريره به يادولې او ورباندي به يې عمل كاوو.

يوه ورځ رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ابوهريره ته وويل: "اې ابوهريره پر هېزگار ه اوسه چې ترتر ټولو خلكو عابدترين شخص شې، قانع اوسه چې ترټولو خلكو شاكرترين شې، هر څه چې ځان ته خوښوې د نورو لپاره يې هم خوښ كړه چې مؤمن شې، هر څوك چې دي گاونډي توب

خونبوي دهغه همسايه توب خونب کړه چي مسلمان واوسي،
کمه خندا کوه حکه ډېره خندا د انسان زړه وژني."

بيا يې هغه ته د دريو نورو څيزونو سپارښتنه وکړه: اول
درې ورځي په مياشت کي روژه نيول، د چاښت د دوو
رکعتونو لمونځ کول، دريم هم تر خوب مخکي د وتر لمانځه
کول.

ورځ په ورځ د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم نصيحتونه
او سپارښتې، ابوهريره رضى الله عنه ته زياتېدې، کله به يې
يوه خبره يوازي هغه ته کوله او ورته ويل به يې چي هغه خپره
نه کړي، ورو ورو دا خصوصي تعليم زيات شو، تردې چي
ابوهريره رضى الله عنه د اسلام له لويو معلمينو څخه وشمېرل
شو. له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د زياتو روايتونو
په نقلولو کي کله کله خلکو پرې انتقاد کاوو.

د لسم هجري کال د روژې مبارکه مياشت راوړسېده.
حضرت محمد صلى الله عليه وسلم له خپل لومړني عادت
سره سم چي نور کله به د روژې د مبارکي مياشتې لس
وروستنۍ شپې په مسجد کي معتکف کېده سر کال شل
ورځي په مسجد کي په اعتکاف کېناست. په مسجد کي د
حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له حضور څخه اهل
صفه خورا خونب شول، دا خونبي يې په دې نوره هم زياته
شوه چي رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ته به هره ورځ
جبرائيل عليه سلام راته او د قران کریم يوه برخه به يې

ورباندي نازوله. دوى د وحي په نزول او د جبرائيل عليه سلام په راتگ پوهېدل.

ابوهريره دا مهال له رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه زياته گټه ترلاسه کړه. ځکه هغه هم په مسجد کي معتکف وو او د رسول الله صلى الله عليه وسلم تر څنگ يې ژوند کاوو. يوه ورځ رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ورته وويل چي د فطر هغه صدقې چي مسلمانان يې راوړي په يوه کور کي يوځای کړي، څو يې وروسته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم نېستمنو اصحابو ته وپوشي او ابوهريره يې دهغه کور مسؤل وټاکه.

هغه به سهار او ماښام هغه کور ته ورته، ليدل به يې چي هر څه په خپل ځای پراته دي نو دارامي احساس به يې کاوو. خو متاسفانه يوه شپه يې وليدل چي يونا اشنا کس د صدقاتو کوټې ته داخل شو او له خرماڅخه يې د لوبنو په ډکولو شروع وکړه. ابوهريره هغه ته ورغی ويې نيو او ورته ويې ويل: تا رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ته بيايم چي جزا درکړي.

هغه کس په غوره مالي شروع وکړه او په نرمي سره يې خبري کولې چي زه ضرورت لرم، څو اولادونه لرم، د ډېري مجبوري له امله دې کار ته اړ شوی يم. دا ابوهريره زړه ورباندي وسوځېد او په دې گمان چي دا سپری د مجبوري له امله غلاته اړ شوی دی، خوشی يې کړ.

سهار مهال حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم ابوهريره ته وويل: تېره شپه دي له خپل زنداني سره څه وکړل؟ ابوهريره حيران شو او ويې ويل: اي دالله رسوله ماته يې وويل چي سخت ضرورت لرم، زما زړه پري و سوځېد او خوشي مي کړ.

پيغمبر عليه سلام ورته وويل: هغه دروغ درته ويلي دي، ډېر ژر به بېرته درته راشي.

ابوهريره باور وکړ چي هغه سپري به بيا راشي، ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته ويلي وو چي هغه راگرځي. نو ځکه راتلونکې شپه ابوهريره د هغه د نيولو لپاره کمين ونيو. کله چي شپه تياره شوه، هغه سپري راغی د کوټې دروازه يې پرانيسته او د خرما په ټولولو يې شروع وکړه.

ابوهريره ورباندي حمله وکړه، ترگرېوان يې ونيو او ويې ويل: تا ماته نه وويل چي بيا نه راځم.

دا ځل دي حتماً رسول الله صلى الله عليه وسلم ته بيا يم، چي د مسلمانانو په منع کي رسوا شې، خو هغه سپري ژبور وو، ويې کولای شوای د ابوهريره عواطف راوپاروي او ځان ورڅخه خلاص کړي.

دوهمه ورځ بيا ورته رسول اكرم صلى الله عليه وسلم وويل: ابوهريره بندي دي څه وکړل؟

ابوهريره وويل: هغه له خپلې سختې مجبورې څخه
شكايت كاو او ويې ويل: ډېر اولادونه مې وږي دي. ما
ورباندي رحم وکړ او خوشی مې کړ.

پيغمبر عليه سلام وويل: هغه درته درواغ ويلې دي او ژر
بيا هم راگرځي.

ابوهريره د دريم حل لپاره انتظار کاو او چي هغه بيا راشي،
ويې نيسي او رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې بوزي.
ناڅاپه يې وليدل چي د تېرو شپو په څېر راغی، د کوټې
دروازه يې خلاصه کړه او په غلا يې شروع وکړه. دا حل
ابوهريره ورباندي لويه چيغه وکړه په هغه يې حمله وکړه،
ويې نيو او ويې ويل: دا دريم حل دی چي ته وايې: بيا نه
راځم، خو بيا راشې، نو ځکه يې په يوه لاس تر بازو او په بل تر
گرپوان ونيو او په خپل قدرت يې د ځان په لور کش کړ. هغه
سړي چي وليدل دا حل واقعاً کار جدي دی، بله بهانه يې
استعمال کړه ترڅو له هغه څخه ځان خلاص کړي. هغه
پوهېده چي ابوهريره له علم او پوهي سره زياته مينه لري او
علمي مسئلو ته چي په هر قيمت وي غوږ ږدي، هغه ته يې
وويل: ما پرېږده، تاته به داسي خبري ونييم چي دهغو په وجه
به الله تعالی تاته زيات اجر درکړي.

کله چي ابوهريره "خبري ونييم" جمله واورېده لاسونه يې
شل شول او قهري يې له منځه لاړ.

هغه يې خوشی کړ او ويې ويل: ووايه، چي ووينم هغه کومي خبری دي؟ هغه کس د ابوهريره په خواب کي وويل: کله چي بستر ته دخوب کولو لپاره لاړې نو ايت کرسې ووايه . يعني :

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

(دالله تعالی نه سوا بل هیخوک معبود نشته، ژوندى دی د ټولو سمبالوونکی، نه یې شي را لاندي کولی پرکالي او نه خوب، هم ده دي هغه چي په اسمانونو او په ځمکه کي دي، داسي شوک دی چي سفارش وکړي دهغه خواته مگر دهغه په اجازه سره، پېژني هغه، څه چي د خلکو په وړاندي دي او څه چي د هغوی نه وروسته دي او دا ټول سراسري نه شي را لاندي کولی څه څيز لره دهغه د معلوماتو ځيني مگر څومره چي هغه یې وغواړي، ځایپدل دي دهغه په کرسې کي د ټولو اسمانونو او ځمکي، او گران نه دي هغه ته سمبالول ددي دواړو او هم دی دی د ټولو نه زیات لويي والا)

هغه وخت به الله تعالى تاته داسي ساتونكي وټاكي چي تر سهاره به هيڅ شيطان ته اجازه ورنه كړي خو تاته نژدې شي.
پيغمبر عليه سلام په ارامي سره دهغه غوږ كې وويل:
بندي دي څه كار وكړ؟

ابوهريره وويل: اي رسول الله ماته يې خو كلمې راوښودې
د هغوى په بدل كې مې خوشي كړ.

پيغمبر عليه سلام وويل: هغه كوم كلمات وو؟

ابوهريره وويل: ايت كرسي يې وويله او ويې ويل چي
دادي.

د لسم هجري كال په پاى كې رسول الله صلى الله عليه
وسلام د حج د فريضي د ادا كولو لپاره له مختلفو قبيلو څخه
وغوښتل چي دهغه سره ملگرتيا وكړي، مسلمانانو د هغه
غوښتنې ته لبيك ووايه.

د ذى الحجې د مياشتې په پاى كې چي په زرهاوو كسه
مسلمانان يې تر شاول د مكې په لوريې حركت وكړ.

دا تر ټولو لويه ډله وه چي ابوهريره په خپل ژوند كې ليدله
او د ژوند تر ټولو مهم سفر يې بلل كېده.

په دې مبارك سفر كې هغه ډېر حيرانو وكي څيزونه وليدل.
له هغې جملې څخه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د
خلكو عقل نه منونكې مينه او محبت او د هغوى راټولېدل د
هغه د مبارك وجود په ډېره باندې.

همدارنگه دهغوى دخبرو کولو طريقه له رسول الله سره داسي وه چي دا دوستي يي تعبير کوله .
خلکو يو له بل سره در رسول الله صلى الله عليه وسلم د اوداسه داوبو په را اخیستلو ، په خپلو سرونو او مخونو باندي په اچولو کي سيالي کوله او هغه مهال چي هغه مبارک صلى الله عليه وسلم به سر رمنځ او و خلکو به دهغه صلى الله عليه وسلم د ويسته مبارک د تر لاسه کولو لپاره يو له بله مخکي والی کاوو .

ابوهريره در رسول الله صلى الله عليه وسلم لويه معجزه ليدلې وه ، هغه داچي د سلهاوو قبيلو زړونه چي تر پرون پوري يي يوبل وژل او د يوه اوبل د وينو تېري وو ، سره نژدې ، يو ځای سره راټول او د هغوى په منځ کي مينه او محبت پيدا کړي .

مکې ته له رسېدلو وروسته ابوهريره له رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چي ويل يي : اې خلکو کونښن وکړئ چي مناسک له ما څخه زده کړئ . نو ځکه ابوهريره په پوره توگه څار کاوو چي کوه خبره يا عمل ورڅخه له لاسه ونه وزي . د خلکو د زياتي گڼي گونې په منځ کي ، د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم د مبارک وجود تر چاپېر ، چي کله به ځيني خلک د يوبل په اوږو تلل خو در رسول الله صلى الله عليه وسلم خبري واورې او د مبارکي څېري په ليدلو يي برکت حاصل کړي ، هغه ته په نژدې کېدلو سره نېکبختي تر

لاسه ڪري. ابوهريره سره له دي چي په تڪليف ڪېده، خود حضرت محمد صلى الله عليه وسلم هيڅ خبره او فعل يې له لاسه ورنکې.

اخر هغه مبارک کاروان د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر څنگ د حج مناسک ادا کړل. مسلمانانو په حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم پوري اقتدا وکړه او د حج مناسک يې ورڅخه زده کړل. د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم سره په يو ځای والی نېکمرغه شول او د حج د مناسکو وروسته خپلو کورونو ته وگرځېدل.

پيغمبر عليه سلام هم له هغو کسانو سره چي له مدينې يې ورسره ملگرتيا کړې وه بېرته مدينې ته لاړ. مدينې ته له راگرځېدلو وروسته ابوهريره وليده چي په دي سفر کي يې له ايمان، يقين، محبت او فقهي څخه ډېر څه زده کړي دي. خود پيغمبر عليه سلام يوې خبري چي د عرفې په ميدان کي يې کړې وه دی غمگين او عجيب اثر يې ورباندي پرېښود.

پيغمبر عليه سلام په عرفات کي مسلمانانو ته خطاب کړی وو: اي خلکو دا خبرې له ماڅخه واورئ، بنايي راتلونکی کال مو ونه وينم.

حضرت ابوهريره به له ځانه پوښتل چي د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له دي خبري څخه څه مطلب وو؟ ايا پيغمبر عليه سلام ته الهام شوی چي د رحلت وخت يې رارسېدلی؟ او هغه امت له دي څخه وډار اوو؟ خومره لوی

مصيبت دى كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم له دې دنيا نه لارشي. همدارنگه له حان سره به يې ويل چي زما لپاره به خومره بد وخت وي چي دهغه له صحبت او يوخاى والى شخه پاتي شم. حكه زه ډېر وخت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره نه وم، تصميم يې ونيو چي له دي وروسته به په پوره ډول هغه صلى الله عليه وسلم ته متوجه او له هغه سره وي، يوه شېبه به هم له لاسه نه ورکوي او په ټول وجود به د رسول الله صلى الله عليه وسلم په خدمت کي وي.

سوالونه يې زيات شول، په خه باندي چي نه پوهېده له انحضرت صلى الله عليه وسلم نه به يې پوښتنه کوله او ويل به يې: ماته توصيه کوه. پيغمبر عليه سلام به هم دهغه سوالونو او غوښتنو ته جواب وايه.

ډېر وخت تېر نه شو؛ رسول اكرم صلى الله عليه وسلم سخت ناروغ شو، نه يې شواى کولای چي مسجد ته لارشي او امات وکړي. د ناروغي په شپو کي چي يوه ورځ يې لږ حالت ښه وو مسجد ته لار. په منبر کېناست او د الله تعالى تر حمد او ثنا وروسته يې خلک نیکو کارونو ته وبلل او ويې ويل: "اې خلکو يقيناً الله تعالى له خپلو بندگانو هر يوه ته واک ورکړى دى چي له دوو لارو يوه غوره کړي يا دنيا او نعمتونه يې، يا آخرت او هغه خه چي له الله تعالى سره دي، هغه صرف هغه خه انتخاب کړي چي له الله تعالى سره دي."

ڊڀرو خلکو فکرو کڙي ڊرسول الله هدف له نيکو او
صالحو خلکو څخه يو دی، خو ابوبکر رضى الله عنه يې په
هدف پوه شو چي مطلب يې خپل ځان مبارک دی، په ژړا يې
شروع وکړه او ويې ويل: ځان او مال له تانه قربان کړم.
ددې حال په ليدلو د ابوهريره رضى الله عنه غم زيات شو
او د ژوند روښنايي ورباندي تياره شوه، ځکه خو ورځي وې
چي د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم تر څنگ ناست
وو خود هغه د ليدلو نېکمرغي يې په نصيب نشوه، اهل صفة
وو ټوله ورځ د ابوبکر صديق رضى الله عنه په خبره کي فکرو او
خبري کولې.

ابوهريره ابی موهيبه ته چي د رسول الله له خادمانو څخه
وو وويل: ايا رسول الله چي څه وويل او ابوبکر يې ځواب
ورکړ، مقصد خپله انحضرت صلى الله عليه وسلم وو؟
ابو موهيبه وويل: فکر کوم همداسي ده، ځکه خو ورځي
مخکي له دې چي هغه مريض شي، په داسي حال کي چي د
شپې يوه برخه تېره شوې وه ماته يې وويل: اې ابو موهيبه!
ماته امر شوی دی چي په اهل بقیع باندي استغفار ووايم.
زه له هغه مبارک صلى الله عليه وسلم سره لارم، کله چي د
مړيو د قبرونو په منځ کي ودرېد داسي دعا يې وکړه:
"اسلام عليكم يا اهل المقابر لحيناً لکم اصبحتم فيه مما
اصبح الناس فيه، اقبلت الفتن كقطع الليل المظلم تتبع اخرها
اولها الاخره شر من الاولى"

ژباړه : اې د قبرونو خاوندانو پرتاسو دي سلام وي، هغه
څه چې په تاسو کېږي تر هغو اسانه دي چې په خلکو کېږي،
فتنود شپو د تيارو په شان يو په بل پسې هجوم راوړي دى،
وروستنى تر پخوانيو ډېري بدې دي.

بيا يې ماته مخ راواړ او او ويې ويل : اې ابو موهيبه ! په د
نيا او هغې کې د پاته کېدلو او له هغې څخه د تللو او په جنت
کې د پاته کېدلو کيليانې ماته راکړل شوې دي، زه مختار يم
چې يوه ورڅخه غوره کړم يا په دنيا کې پاته کېدل او يا د الله
تعالى ملاقات ته تلل.

ما هغه مبارک ته وويل : يا رسول الله زما مور او پلار دي
ترتا قربان وي، لمړى په دنيا کې پاته کېدل او بيا جنت تلل ته
غوره کړه.

ان حضرت صلى الله عليه وسلم وويل : په خداى قسم چې
ما د هغوى له منځ څخه د الله تعالى ديدار غوره کړى دى.

بيا يې د بقيع د اهل لپاره د بښني غوښتنه وکړه.
د هغې ورځې له سهار څخه د رسول الله صلى الله عليه
وسلم ناروغي او درد شروع شو.

دې ناروغي د رسول الله صلى الله عليه وسلم او صحابه وو
په منځ کې فاصله واچوله، نو ځکه اصحاب غمگين شول په
تېره بيا اهل صفة، چې د رسول الله د ديدار ډېر غوښتونکي
وو او د رسول الله صلى الله عليه وسلم له ناروغتيا څخه ډېر
نارام شول.

ابوهريره چي د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ملاقات
ډېر لېوال وو اخريې جرات وکړ او د ملاقات اجازه يې
وغوښته ، ان حضرت صلی الله علیه وسلم ورته اجازه ورکړه ،
ابوهريره داخل شو ، سلام يې واچا وو او ودرېد ، ويې ليدل
چي رسول الله صلی الله علیه وسلم پروت دی ، مبارک سريې
د علی بن ابی طالب په سينه کي ايښی دی او علی رضی الله
عنه په خپل لاس هغه نيولی دی . کله چي ابوهريره دا حال
وليد او ښکي يې رواني شوې ، رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم ورته په مينه ناک ډول وويل : " نژدې راشه ابوهريره . "
ابوهريره ورنژدې شو تردې چي د پښو گوتې يې د هغه
مبارک د پښوله گوتو سره ولگېدې ، بيا يې ورته وويل :
کښېنه . ابوهريره کښېناست .

پيغمبر عليه سلام وويل : " ابوهريره ! تاته داسي
صفتونو د درلودلو توصيه کوم چي ترخوژوندي يې پرې يې
نه ږدې . "

ابوهريره وويل : " قول در سره کوم چي ترخوژوندي يم
ورباندي به عمل کوم . "

ان حضرت صلی الله علیه و سلام وويل : " د جمعې په ورځ
غسل کوه ، په اول وخت کي د جمعې د لمانځه لپاره لار شه ،
همالته (مسجد کي) له ناوړه کار او بېهوده خبرو څخه ځان
وساته ، تاته په مياشت کي د دريو ورځو د روژې د نيولو
توصيه کوم ، ځکه دا کار د ټول کال د روژې د نيولو په څير

دى، تاته د سهار د وور كعتو سنت لمانحه د اداكولو وایم، هغه مه پرېږده، كه څه هم ټوله شپه دې لمونځ كړى وي، ځكه په هغه كې د عفوى او بښني اميد زيات دى.

ابوهريره وويل: اى د الله رسوله د انكټې پټې وساتم او كه يې نورو ته هم ورسوم؟

پيغمبر عليه سلام وويل: نورو ته يې هم ښكاره كړه.

ابوهريره په داسې حال كې رسول الله ته راغى چې خپلې غوښتنې يې په لاس راوړې، سترگې يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ديدا رسرې شوې او نوى درس يې زده كړى وو، خو ارمان چې نه پوهېده چې دا وروستنى كلمې دي چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه يې اوري.

د يوولسم هجرى كال د ربيع الاول د مياشتې په دوولسم تاريخ چې د دوشنبې ورځ وه، اهل صفة په خپل ژوند كې تر ټولو له خفه كوونكې، غم لرونكې، تريخي او ناگوارې خبرې سره مخ شول، د هغې له اورېدلو سره يې سخت ټكان وخوړ، حيران شول، هغه خبر د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات خبره وه. نړۍ يې سترگو ته توره تياره شوه، لوى غم او پرېشاني په خپله غېږ كې واخستل، ډېر يې وژړل.

د ابوهريره د غم او خپگان پوښتنه مه كوه، ځكه هغه ته دخپل ځان، دنيا او هغه څه چې په دنيا كې دي دهغوى له مينځه تلل اسان وو خو نه د رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات.

سريې گړپوان کي کښته کړ، هغه لويه نېکبختي له لاسه ورکړې وه، په دې لويه پرېشاني چي ټول جهان يې په غم کي کړ افسوس کاوو.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات خبره لکه چي د ټولو دهستي په زېرمه اور لگېدلى وي، په ښار کي وگرځېد، خلک په منډه مسجد ته راغلل او سره يو ځاى شول.

په هغوى حيرت او لوى غم پرېوتلى وو، ټول له دې حيرانوونکي پېښې نا ارامه وو، خو عمر رضى الله عنه له ټولو نا ارامه وو، نو ځکه د خلکو په مينځ کي ودرېد او ويې ويل: اي خلکو رسول الله نه دى وفات شوى.

بيا ابوبکر صديق رضى الله عنه راغى، د رسول الله صلى الله عليه وسلم څپرې ته يې وکتل، باوريې وشو چي رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له دې فاني دنيا سره مخه ښه کړې ده، مبارکه څپره يې ښکل کړه او ويې ويل: پلار او مور مي دي تر تا قربان وي، ښه ژوند دي وکړ او ښه وفات شوې.

بيا هغو خلکو ته چي په جومات کي راټول شوي وو ورغى، د الله له حمد او ثنا وروسته يې وويل: الله تعالى په قران کريم کي فرمايلي دي:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ﴾ ال عمران: ١٤٤

ژباړه : او محمد خو يو رسول دى ، تېر شوو دده نه وړاندي
ډېر رسولان . كه دى مړ شو او يا ووژلى شونو تاسو به واورئ
مخ په شا او څوك چي مخ په شا واورېدل نو هيچېرې به وړان
نه كړي دالله هيڅ څيز او الله به ثواب وركوي شكرگزارانو ته .
ددې دوو اياتو له تلاوت وروسته يې هغوى ته وويل : هر
څوك چي د خداى عبادت كوي ، پوه دي شي چي خداى
ژوندى دى او هر څوك چي د محمد عبادت كوي پوه دي شي
چي هغه وفات شوى دى .

د ابوبكر صديق رضى الله عنه دې خبرو د خلكو حيرانتيا
له مېنځه يوړه ، د عقل سترگي يې روښانه كړې ، ددې لوى
مصيبت حقيقت يې درك كړ او پوه شول چي رسول الله صلى
الله عليه وسلم وفات شوى دى .

د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم په رحلت سره د هغه
صلى الله عليه وسلم او ابوهريره څلور كلن يو ځاى والى پاى
ته ورسېد ، د هغو مشكلاتو سره سره چي مخكې يې يادونه
وشوه هغه څلور كلونه د ابوهريره د ژوند تر ټولو غوره كلونه
وو . هغه په دې كلونو كې ډېر اوگټور علم ترلاسه كړى وو او
خپل ژوند يې داسي رسول ته وقف كړى وو چي د علم او
پوهي غوښتونكى وو .

پيغمبر عليه سلام ، ابوهريره د تر ټولو غوره شاگرد او د
هغوى د تر ټولو پوه په عنوان له علم سره په علاقه او توجه
پېژاند او په هغه يې مهرباني كوله ، له هغه سره يې مينه

درلوده او ورته يې دعا كوله. حتى هغه ته يې په خصوصي ډول علوم وربښودل، له دې لاري د ابوهريره په ياد او د علومو په زده كړه كې لوى توفيق په برخه شو چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم د رسالت له نښو څخه يوه ښكاره نښه وه.

د بخرين امير

د حضرت محمد صلى الله عيله وسلم له رحلت وروسته، صحابه كرام د ارتداد له مسئلې سره چي د عربو د شبه جزيرې په ډېرو سيمو كې يې سرپورته كړ او له هغو عربي قبائلو سره مخ شول چي د زكات له وركولو يې منع وكړه.

صحابه كرام له مرتدينو سره په جنگ كې ښكېل او په لوى مصيبت واوښتل، زيات شمېر صحابه رضي الله عنهم په همدغو جنگونو كې چي وروسته منع ته راغلل شهيدان شول. په پايله كې مسلمانان كامياب، مرتدين مات او خلك يو ځل بيا د اسلام

عبرته را وگر چيدل. ابوهريره رضى الله عنه ددي حوادشو شاهد او پکي يي برخه درلوده.

ابوهريره رضى الله عنه له مرتدينو سره په جنگ کي د حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه ټينگ او نه بدلېدونکي دريغ وليد او پوه شو چي يو شمېر اصحاب د اسامه د لښکر په لېږلو کي مخالفت کوي، نظريې دادی چي د لښکر بايد حرکت ونکړي او د زکات له نه ورکونکو سره ونه جنگيږي. ابوبکر صديق رضى الله عنه د هغوی په وړاندي ټينگ حالت او نه بدلېدونکي دريغ ونيو.

ابوهريره رضى الله عنه د حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه له او سپنيز عزم، بې سياله قهرماني، ثبات، يقين او د زړه له اطمینان څخه حيران شو، ځکه ابوبکر صديق رضى الله عنه داسي خبري وکړې چي تاريخ په زرينو کربنو کي ځای کړې، هغه وويل: هغه لښکر چي رسول اکرم صلى الله عليه وسلم د جنگ لپاره لېږلی دی، زه څنگه کولای شم راويې گرځوم؟ که داسي جرئت وکړم، په حقيقت کي به مي په خطرناک کار کي لاس وهلی وي! په هغه ذات قسم چي زما روح يي په لاس کي ده، که ټول عربان زما په وړاندي ودرېږي، د هغه لښکر تر راگرځولو راته غوره ده چي د حرکت امر يي رسول الله صلى الله عليه وسلم صادر کړی دی. قسم په الله، له هغو کسانو سره چي د لمانځه او زکات تر منع په فرق باندي قايل شوي دي و جنگېږم، تر څو چي د اوبن هغه پړی چي رسول الله ته يي

ورکاوو، ماته رانکړي، له هغوی سره به مبارزه وکړم، سره له دې چې د وحي راتگ بند شوی او د خدای دین پوره شوی زه څرنگه کولای شم ژوندی و اوسم او ووينم چې د الله دین ته تاوان رسېږي؟! د مرتدينو له ماتې وروسته ټولو اصحابو د ابوبکر صدیق رضی الله عنه په لوروالي اعتراف وکړ.

ابوهريره د ابوبکر صدیق رضی الله عنه ټينگوالي هيشکله هيرنه کړ او هغه يې خپلو شاگردانو او نورو خلکو ته وايه.

يوه ورځ چې د ارتداد ورځي يې په زړه شوې، ملگرو ته يې داسې وويل: په الله قسم چې له هغه پرته بل معبود نشته که ابوبکر خليفه شوی نه وای، نو دین به له مینځه تللی وو او د الله تعالی عبادت به په دې خاوره کې نه کېده. دا قسم يې څو ځله تکرار کړ، ورپسې يې وويل: رسول الله صلی الله عليه وسلم، اسامه له اووه سوه لښکر سره د شام په لور له روميانو سره جگړې ته ولېږه، کله چې هغه او لښکري يې ذی خشب ته ورسېدل، حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم وفات شو، د مدينې د شاوخوا خلک د دې خبرې له اورېدلو وروسته مرتد شول. د پيغمبر عليه سلام اصحاب ابوبکر رضی الله عنه ته ورغلل او ويې ويل: د مدينې د شاوخوا اعراب مرتد شوی دي، د اسامه لښکر را وگرځوه چې له مرتدينو سره وجنگېږي او د روم له سفر نه يې منخ راواړوه.

ابوبکر وويل: په الله قسم چې له هغه پرته بل معبود نشته، هغه لښکر چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د روميانو په

لور لپزلی دی، راوبه یې نه گړخوم او هغه ډله چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لاس تړل شوي ده، جدا به یې نه کړم. بیا یې امر وکړ چې د اسامه لښکر دي د روم په لور خپل سفر ته ادامه ورکړي، هیڅ قبيله نه وه مگر دا چې غوښتل یې چې مرتد شي. له دې سره به یې یو بل ته ویل: که دې مسلمانانو قدرت نه درلودای، نه یې شواى کولای چې د روم په لور په دومره عظمت سره لښکر ولیږي، موږ صبر کوو چې هغوی له رومیانو سره و جنگیږي، بیا د هغوی په وړاندې خپل تصمیم نیسو.

د اسامه لښکر د روم په لور لاړ، له هغوی سره یې جنگ وکړ او د هغوی له ماتې او ورک کولو ورسته بېرته خپل هیواد ته روغ رمته راغی.

د عربو مختلفې قبیلې د دې مېراني او استقامت په لیدلو سره مجبور شول چې په اسلام ثابت پاتې شي، له هغې جملې څخه چې مرتد شوي وو د بحرین خلک وو، ځکه د هغوی صالح پاچا منذر بن ساوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم له رحلت لږ مخکې له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړې وې.

المنذر بن النعمان بن المنذر په الغرور ملقب دهغه په ځای کښېناست، دهغه ځای خلک یې ارتداد ته وهڅول، خلک مرتد شول او د خپلې خبرې د روغوالی لپاره یې داسې دلیل وایه چې که محمد پیغمبر وای نه به وفات کېده.

د جواشي په نوم يو كليوال ځوان دهغوى له مېنځ څخه پورته شو او د يوه بل شريف او لوى شخص امجارود بن المعلى په همت چي په اسلام پاته وو خلكو ته په خطاب كې داسي وويل: "اي د عبدالقيس ډلې، زه له تاسو نه سوال كوم كه پري پوه واست جواب راته وواياست او كه نه واست ورباندي پوه نو حد اقل چوپ كېنېنې او زما خبري ومنئ." ورته ويې ويل: پوښتنه وكړه.

هغه وويل: ايا الله تعالى له رسول الله منځي نور رسولان نه وورالېږلي؟ هغوى وويل: هو.

ده ورته وويل: تاسو هغه ليدلي او كه يې يوازي له وجود څخه خبر شوي ياست؟ دوى ځواب وركړ: هغه مونه دي ليدلي، يوازي دهغوى له راتگ څخه خبر شوى يو.

ده ورته وويل: هغه پيغمبران چېرته لاړل؟ دوى وويل: هغه مړه شوي دي.

ده ورته وويل: محمد هم دهغوى په څېر يو پيغمبر وو او اخرو فات شو، زه شاهدي وركوم چي له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دى.

دا وخت ټولو خلكو په يوه غږ وويل: موږ هم شاهدي وايو چي له الله پرته بل معبود نشته او محمد د الله رسول دى او اې ځوانه ته زموږ تر ټولو غوره او لوړ شخص يې.

په همدې ترتيب مسلمانان په اسلام ټينگ ودرېدل او د مرتدينو محاصرې يې وزغملې. حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه علاء بن حصرمی د بحرين حاکم وټاکه، هغه ته يې وويل چي د هغه ځای له مرتدينو سره و جنگېږه، ابوهريره رضی الله عنه هم له هغه سره ملگری وو.

علاء د مسلمانانو د سپاره نظام له شپاړس تنو سره له مدينې څخه د بحرين په لور مخه کړه.

په لار کي يې له مسلمانانو وغوښتل چي د هغه سره مرسته وکړي او ورسره يو ځای لاړ شي. يو شمېر يې غږ ته لبيک ووايه او له هغه سره د بحرين په لور روان شول. علاء بحرين ته له رسېدلو وروسته له مرتدينو سره جنگ وکړ. الله تعالی هغه په مرتدينو باندي کامياب او لوی موفقیت يې په برخه شو، يو ځل بيا د بحرين خلک د اسلام په غېږ کي ولوېدل. ابوهريره په هغه جنگ کي ډېره مېړانه وښوده، همدارنگه د غيبي مرستو ليدلو يې يقين نور هم پوخ کړ.

علاء متقي او پرهېزگار سړی وو، څرنگه چي ابوهريره لیده چي دعایې قبلېږي او الله تعالی ورسره مرسته کوي نو ځکه نور هم ورباندي گران شو.

ابوهريره وايي: موږ له علاء سره يوې وچي او بې کښته ځمکي ته لاړو، هلته مو اوبه ختمې شوې، خپل مشکل مو علاء ته ووايه، هغه وويل: دوه رکعته لمونځ وکړئ، بيا يې

دعا وکړه. ناخاپه يوه وريپخ راښکاره شوه او باران واورېد. ټولو اوبه وڅښلې او لوبني موله او بو څخه ډک کړل، کله چې د سمندر غاړې ته ورسېدو ويې ويل: د الله په نوم سمندر ته داخل شئ. ټول د الله په نامه درياب ته داخل شول او له هغه څخه تېر شوو، په الله قسم او بو حتی زموږ د اوبانو پښې خپستې نه کړې، خلک د مسلمانانو له دې کار څخه حيران شول او هرځای به پرې غږېدل، تردې چې له دې امله يو مسيحي راهب د مسلمانانو سيمي ته راغی او د اسلام په مبارک دين مشرف شو.

ابوهريره وايي: هغه ته مي وويل، ستا د اسلام راوړلو باعث څه شی شو؟

راهب وويل: دهغو نښانو په خاطر چې ومي ليدي، يقين مي حاصل شو چې حق له تاسو سره دی او وډارېدم چې که له اسلام څخه مخ واړوم، هسي نه الله تعالی مي څېره مسخه کړي، نو ځکه مسلمان شوم.

ابوهريره د حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه د خلافت په مهال په بحرین کي له علاء سره ژوند کاوو، د خلکو لپاره يې اذان کاوو، هغوی ته يې قران کریم ورزده کاوو، د اسلام احکام يې ورته بيانول. په دغو شپو کي يې ناخاپه د حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه د وفات خبر تر غوږ شو. دې خبري هغه ته ټکان ورکړ او ډېر ورڅخه متاثر شو. ځکه د حضرت ابوبکر صديق د خلافت زيات وخت نه وو تېر شوی او

په داسي حال کي چي د اسلام پايو ته يې چي د مرتدينو د قيام په اثريوه اندازه لږ زېدلې وې، استحکام ورکړ، د دې فاني دنيا څخه لاړ او د خلافت امانت يې د حضرت عمر بن الخطاب رضى الله عنه په غاړه واچاوه.

حضرت عمر رضى الله عنه د مسلمانانو د غوره خليفه لپاره بهترين ځاى ناستى وو.

ابوهريره د حضرت عمر له خلافت څخه زيات خوښ شو، ځکه هغه يې له حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه وروسته د خلافت لپاره تر ټولو غوره باله، نو يې په دې اړه د بحرين خلکو ته وويل: ماله رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوړېدل چي ويل يې: ابوبکر ښه سپرى دى، عمر ښه سپرى دى.

همدارنگه له هغه مي اوړېدل چي ويې ويل: الله تعالى د عمر په ژبه او زړه باندي حق جارى کړى دى.

څه وخت نه وو تېر شوى چي د حضرت عمر رضى الله عنه ليک علاء بن حزمى ته ورسېد، په هغه ليک کي علاء ته امر شوى وو چي بصري ته لاړ شي، د هغه ځاى حاکميت په غاړه واخلي، په ليک کي ليکل شوي وو چي د عتبه بن غزوان کار مي تاته وسپاره او پوه شه چي ته د مهاجرينو په هغو خلکو مقدم کېږي چي د الله تعالى لطف د هغوى په حال تر ټولو منځکي شوى دى. هغه مي په دې خاطر نه دى ايسته کړى چي وړ سپرى نه وو بلکي گمان مي وکړ چي ستا وړتيا تر

هغه زياته ده. نو د هغه حق وپېژنه او احترام ورته ولره. له تا مخکې مې دا مسؤليت د بل چاپه غاړه واچا وو، خو متاسفانه مخکې له دې چې بصري ته لار شي، له دې دنيا نه يې رحلت وکړ. که الله تعالى وغواړي چې ته دامسؤليت په غاړه واخلي او عتبه همداسې پاته شي نو هر څه چې خداى تعالى وغواړي عملي به شي. په هر حال کي حکم د الله تعالى له لوري دى، د هر څه چې الله اراده وکړي کېږي.

علاء د بصري په لور حرکت وکړ، ابوهريره او نور ملگري چې له مدينې ورسره ملگري وو، له ځان سره يې ملگري کړل، خو د الله تعالى رضا داسې وه چې هغه هم د لارې په منع کي رحلت وکړ، ملگري يې له دې پېښې سخت غمگين شول.

ابوهريره وايي: موږ په داسې ځاى کي وو چې هلته او به نه وې. الله تعالى وريېځ راوسته او باران وورېد. موږ د علاء جنازې ته د باران په اوبو غسل ورکړ او هغه مو په داسې قبر کي چې په خپلو تورو مو کښلى او د لحد درلودونکي وو خښ کړ او خپلي لار ته موادامه ورکړه.

دومره لار مو لانه وه وهلې چې دهغې سيمي له يوه کس سره مخ شوو او کيسه مو ورته وکړه، هغه وويل: دا ځمکه مې پرته راباسي، ښه داده چې د علاء جسد راوباسئ او څو ميله ليري يې خښ کړئ، ترڅو د درندگانو له خطر او دهغه د له منځه وړلو مخه ونیول شي.

په اتفاق سره د دې کار د سرته رسولو لپاره هغه حای ته وگرځېدو خو هغه حای ته له رسیدلو وروسته مو په حیرانوونکي ډول دهغه جنازه هملته پیدا نکړه. یوازې هلته مویو نور ولید چې ځلېده، نو ځکه مو دوباره دهغه په قبر خاوره واچوله او یقین مو وکړ چې دهغه جنازه الله تعالی ساتلې ده.

د بصرې سفر د ابوهريره رضى الله عنه لپاره د علاء په نشتوالي کې ډېر گران وو. بېرته بحرین ته لاړ او په خپل پخواني کار ولگېد. له هغه وروسته عمر رضى الله عنه ورته لیک ولیکه او له ابوهريره یې وغوښتل چې دهغه حای د خلکو امامت په غاړه واخلي او دهغوی په اختلافاتو کې منځگړیتوب وکړي. د بحرین نوی امیر قدامه بن مظعون نومېده، چې د حضرت عمر له لوري دهغه حای د خلکو لپاره غوره شوی وو. په هغه باندي ابوهريره گران وو، په کارونو کې یې ورسره مشوره کوله او دهغه له علم، پوهې او پرهیزگاري یې گټه اخیسته. خو ابوهريره رضى الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د بنار مینه درلوده. څرنګه چې ډېر وخت ترې لري شوی وو، نو ځکه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د مبارکي حجرې مخ ته د درېدلو ليوال وو. همدارنګه دخپلي مور د لیدلو هیله یې هم درلوده چې په مدینه کې یې یوازې پرې ایښي وه. له دې امله یې د بحرین له

امير شخه اجازه و غوښته، د مدینې په لور لارڅو خپلي هيلي ته ورسېږي او خپله اړتيا پوره کړي.

د حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه په وړاندي ودرېد او د بحرین د وضعیت حال یې ورکړ، د خپل راتګ موخه یې ورته وویل، له هغه یې وغوښتل چې ده ته په مدینه کې د پاته کېدلو اجازه ورکړي او بېرته بحرین ته لاړنه شي. عمر فاروق رضی الله عنه ومنله او اجازه یې ورکړه چې په مدینه کې پاتې شي.

ابوهريره ډېر خوښ وو چې يو ځل یې بيا د رسول الله په ښار کې د اوسېدلو چانس لاس ته ورغی. ځکه هغه له یمن شخه دې مقدس ښار ته هجرت کړی وو څو په دې ښکلي او پاک ښار کې ژوند وکړي. له هغه وروسته چې به له مدینې لري کېده پرېشانه کېده به او د ویري احساس به یې کاوو، ځکه هغه خپله خوشحالي یوازې په مدینه کې پیدا کړې وه. ابوهريره رضی الله عنه په صفة کې خپل پخوانی ځای پرېښود او د اوسېدلو لپاره یې نوې ځای غوره کړ، ځکه هلته صفة اوس نه وه او اهل صفة چې زړونه یې په رسول الله صلی الله علیه وسلم راټول وو، سره وشیندل شول، په بېلابېلو ښارونو کې تیت، په جهاد او د اسلام د مبارک دین په خپرولو بوخت وو.

د ابوهريره رضی الله عنه لپاره د صفة ښکلو او غم لرونکو خاطراتو پرته بل څه پاتې نه وو. یوازیني څیز چې دی

يې خوشحاله ساتلى و و درسول الله صلى الله عليه وسلم مباركه روضه وه، چي هره ورخ به يې سترگي پرې لگېدې. هغه ټول لمونځونه د امير المؤمنين عمر بن الخطاب تر شا كول او هيڅ لمونځ يې له لاسه نه وركا وو. همپشه به دهغه په مجلس كې ليدل كېده، خبرو ته به يې غوړنيو او مشورې به يې وركولې. حضرت عمر رضى الله عنه هم د حضرت ابوهريره د زياتي پوهي او علم له امله ورته احترام درلود.

د حضرت عمر فاروق د خلافت په مهال ډېر ځايونه فتح او د اسلام تر بيرغ لاندې ځمكه ډېره پراخه شوه، هره ورخ د هغو كسانو شمېر زياتېده چي په اسلام به مشرف كېدل. نو ځكه عمر رضى الله عنه امانتدارو حاكمانو او پوهانو ته ضرورت درلود، چي و كولاى شي مختلفي سيمي اداره كړي. د دې موخي لپاره يې چي په كومو خلكو باور درلود، راويې غوښتل او ورته ويې ويل: زه له تاسو هيله لرم چي د اسلامي قلمرو په اداره كولو كې راسره مرسته وكړئ او كه تاسو له ماسره مرسته نه كوئ، نو څوك به له ماسره مرسته وكړي.

هغوى د امير المؤمنين په ځواب كې وويل: موږ ستا فرمانبردار يو. تر ټولو وړاندي عمر رضى الله عنه ابوهريره ته متوجه شو او ورته ويې ويل: اې ابوهريره ته بحرین ته لاړ شه او سر کال مهاجر واوسه.

بيا يې نورو ته مخ واړاوو او د يوه ښار لپاره يې غوره كړل، هغوى ته يې خپل امر ووايه او نصيحت يې ورته وكړ. امريې

ورته وکړ چي څومره ژر کږې تعين شويو ځايونو ته ځان ورسوي او د مسلمانانو امور په خپل لاس کي واخلي.

ابوهريره په غاړه وراچول شوي مسؤليت نارام کړ ځکه هغه غوښتل چي په مدينه کي پاته شي او پاتي علم د رسول اکرم صلى الله عليه وسلم له صحابه ووزده کړي، بيا ځان له نورو ټولو قيدونو خلاص او يوازي د خلکو په تعليم کي مشغول شي. غوښتل يې چي حضرت عمر رضى الله عنه ته ووايي څو دا مسؤليت يې له غاړي واړوي، خو ډارېده هسي نه دا کار د هغه د ځورېدلو سبب شي.

سره له دې چي له دې پېشنهاد څخه خوښ نه وو خو بې دې يې کومه چاره نه درلوده، ځکه چي له پيغمبر عليه سلام سره يې بيعت کړی وو چي په اساني او سختي کي به دهغه څه اطاعت کوي چي وايي وري. له دې امله يو ځل بيا بحرين ته لاړ او دهغه ځای د خلکو د په زړه پوري بڼه راغلاست سره مخ شو. ځکه د بحرين خلکو هغه وړاندي لا پېژاند، دهغه د نيکې روپې، زياتي پوهي او علم له امله ورباندي گران وو. ابوهريره دهغه ځای د امير په صفت هلته ژوند کاوو او دهغه ځای سرحدات يې د دښمنانو له لاس وھني و ساتل.

په لمانځه کي امام وو، دهغوی په اختلافاتو کي يې منځگريتوب کاوو، اسلام يې ورزده کاوو او په نيکه رويه کولو يې د خلکو په زړونو کي ځای ونيو. همپشه به له عمر رضى الله عنه سره په اړيکه کي وو، له هغه به يې په هغو

امورو کي پوښتنه کوله چي ده به فتوا پکي ورکوله، خو په دې اړه دهغه په رايه او نظر وپوهېږي.

ځکه ډارېده چي هسي نه خلک ددې صحنې په ليدلو د خپلو حاکمانو بي احترامي وکړي.

له يو څه وخت وروسته حضرت عمر ته خبر ورسېد چي ابوهريره د ډېري شتمني څښتن شوی دی. عمر رضى الله عنه هغه ته پيغام واستاوه او ځان ته يې وروغوښت.

ابوهريره مدينې ته راغی په داسي حال کي چي شل زره درهم يې له ځان سره درلودل، عمر رضى الله عنه ورته وويل: په چا دي ظلم کړی دی؟ ابوهريره وويل: نه. عمر رضى الله عنه وويل: څومره پيسې دي له ځان سره راوړې دي؟ ويې ويل: شل زره درهم. عمر رضى الله عنه وويل: دا پيسې دي له کومې لاري لاس ته راوړې؟ هغه وويل: تجارت مي وکړ. عمر رضى الله عنه وويل: خپله لومړنۍ سرمايه له هغوی څخه درواخله او پاته پيسې بيت المال ته وسپاره.

ابوهريره د امير المؤمنين له دې امر څخه ډېر غمگين شو، ځکه هغه پيسې يې له مشروع لاري او په ډېر تکليف سره لاس ته راوړې وې، نو ځکه يې له عمر رضى الله عنه سره بحث وکړ، عمر رضى الله عنه ته قهر ورغی او بيا يې ورته وويل: دا مال دي له کومه لاس ته راوړی دی؟

ابوهريره وويل: هلته چي لارم، اس مي واخيست، هغه مي وساته، الله تعالی رحم راباندي وکړ، هغه يو په بل پسې نور

وزېږول او ما دهغوى له خرڅ څخه دا پيسې په لاس راوړې دي.

دې ځواب عمر رضى الله عنه قانع نه كړ، سرمايه يې ترې جدا كړه او پاته پيسې يې بيت المال ته وسپارلې. ابوهريره پرېشانه خپلې مور ته ورغى او هغه يې له هغه څخه څخه خبره كړه چې ورباندي تېر شوي وو. موريې وويل: خداى تعالى دې عمر رضى الله عنه وېښي. دې خبرې ابوهريره حيران كړ. دهغې ورځې د سهار د لمانځه ورسته يې عمر رضى الله عنه ته داسې دعا وكړه: يا الله!! امير المؤمنين وېښه. څرنگه چې ابوهريره وليدل چې عمر رضى الله عنه له خپلو ټولو حاکمانو سره همدا سې رويه كوي، يوازي دى نه دى چې پيسې يې ترې واخستې او بيت المال ته يې ورکړې. ځان يې دلاسا کاوو. دا د عمر رضى الله تعالى عنه سياست وو چې د احتياط په پورونو يې ځاى درلود او داميرانو مالونه به يې له دې وپري له هغوى څخه اخيستل چې هسې نه د حرمت شک پکې موجود وي او هغوى ته به يې غوره څيز ورکاوو چې دهغوى د تسکين سبب شي.

ابوهريره رضى الله عنه له دې څخه د خوښې احساس کاوو چې مدينې ته راغلى دى او تصميم يې ونيو چې په مدينه کې پاتې او په پوره ډول په تعليم او تعلم مصروف شي، خو له يو څه وخت ورسته بيا حضرت عمر رضى الله تعالى عنه

همكاري ته وباله. ابوهريره حيران شو او په مختلفو بهانويي
خان د مسؤليت څخه خلاص اوو.

امير المؤمنین هم مجبور شو او دهغه عذريې ومانه.
ابوهريره وايي: له هغه وروسته عمر رضى الله عنه راته څو
ځله وويل چي زما سره همكاري نه كوي؟ ما ورته وويل چي
نه.

هغه راته وويل: له تا څخه غوره شخص وو، مسؤليت يې
منلى او كاريې كړى دى، هغه حضرت يوسف عليه سلام وو.
ورته ومي ويل: يوسف عليه سلام پيغمبر او د پيغمبر
زوى وو. خو زه د عادي مېرمني زوى يم او له څو شيانو څخه
په وېره كي يم، يعني ډارېږم چي هسي نه په ناپوهي كي څه
ووايم، بې صبره حكم وكرم او ډارېږم چي په شامي بار
كېنښودل شي او په ښكښلو مي عزت له مينځه لاړ شي او
مال مي له لاسه ووزي.

ابوهريره رضى الله عنه په دې ماهرانه عذرونو په ښارونو
كي له كار كولو څخه ځان وژغوره، له ټولو شيانو يې لاس
واخيست، څو د مسلمانانو معلم شي.

بنوونكى صحابي

ابوهريره د پيغمبر اكرم صلى الله عليه وسلم له رحلت وروسته، نژدې پنځوس كاله ژوند وکړ. په دې موده كې يې كار يوازې د خلكو تعليم او په ديني مسائلو د هغوى خبرول ؤ.

هغه حديثونه چې په خپله يې له رسول اكرم صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي وو يا يې د هغه د حيات په مهال له صحابه كرامو رضى الله عنهم څخه اورېدلي وو او يا هم د هغه مبارك د وفات وروسته يې له صحابه وو څخه زده كړي وو، خلكو ته به يې ورزده كول، بل هېڅ كار ته يې تردې كار ترجيح نه وركوله او په ريښتيا چې هغه بنوونكى صحابي وو. په حقيقت كې هغه د مسلمانانو دوو نسلونو يعنې صحابه وو او تابعينو ته علم وروښود. د لومړۍ پېړۍ د دوهمې نيمايي اسلام امامان د هغه شاگردان وو، په دې

سربيره په زرهاوو و عامو خلکو ورڅخه نبوي حديثونه زده کړل. ابوهريره رضى الله عنه له راشده خلفاوو نه زيات د حضرت معاويه هم مهاله وو، زياتو اسلامي بنارونو ته يې سفرونه وکړل، مهم اسلامي مرکزونه يې وليدل خو اصلي مېنه يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم بنار يعنې مدينه وه. مدينه هغه بنار وو چې ابوهريره رضى الله عنه ډېر خو بناو او له هجرت وروسته ترڅو چې له دې نړۍ څخه يې رحلت کاوو، دخپل عمر زياته برخه يې په همدې بنار کې تېره کړه.

د حضرت عمر رضى الله عنه په وخت کې چې په مدينه کې مېشت شو، ډېر وخت به يې خلکو ته حديثونه بيانول، له هرې موقع به يې استفاده کوله او ويل به يې: له رسول الله صلى الله عليه وسلم نه مې واورېدل چې ويل يې: يا رسول الله وفرمايل او يا يې داسې حديث يې ماته ووايه.

حضرت عمر رضى الله عنه چې به ليدل ابوهريره رضى الله عنه په دې کار عادت شوى او ډېر وخت خلکو ته حديثونه وايي، ورته ويې ويل: له حديثونه نقل کوه. خو ابوهريره رضى الله عنه نه شوای کولای چې غلى کښېني، ځکه هغه فکر کاوو، هغه پوهه چې يې زده کړې ده، يو امانت دى چې خلکو ته يې رسول واجب دي، باوريې درلود چې هر څوک له ديني امورو څخه زده کړه ولري په هغه فرض دى چې هغه نورو ته وښيي. نو ځکه څنگه چې يې عادت وو همداسې يې د حديثونو د ويلو لړۍ جاري وساتله، عمر رضى الله عنه څو

خُله له دې کار څخه رامنځ کې خو هغه توجه نه ورته کوله. اخر عمر رضى الله عنه قهرجن شو او هغه يې سخت ملامت کړ او ويې ويل: که د حديثونو روايت کول پرېږدې، خپل ځاى (دوس) ته به دې واستوم.

له هغې نېټې ورسته ابوهريره رضى الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم کم حديثونه بيانول. يو څه وخت په دې حال تېر شو، البته عمر رضى الله عنه غوښتل چې ابوهريره وپوهوى چې که محدث په اشتباه، دروغو او يا قصد سره حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم ته منسوب کړي، په اخرت کې به يې پايله خرابه وي او هسي نه هغه (ابوهريره رضى الله عنه) گناهکار او په اخرت کې د سزا وړ وگرځي، هغه يې د زياتو حديثونو له روايت کولو څخه منع کاوو، نو ځکه يې ابوهريره خپل ځان ته وبال له او ورته ويې ويل: اې ابوهريره رضى الله عنه! هغه ورځ چې زه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د پلاني په کور کې وم، ته هلته وې؟ ابوهريره رضى الله عنه وويل: "هو او پوهېږم چې ولي له مانه په دې اړه پوښته کوې."

رسول الله صلى الله عليه وسلم په هغه ورځ وفرمايل: هر څوک چې قصداً درواغ ماته منسوب کړي، خپل د استوگني ځاي يې د دوږخ په اور کې تيار کړ.

حضرت عمر رضى الله عنه د دې جملې له اورېدلو تعجب وکړ او حيران شو، د ابوهريره رضى الله عنه په قوي حافظه او

ديني ساتنه يي باور راغى او هغه ته يي وويل: اوس لار شه او حديث بيان ڪر ه.

خرنگه چي عمر رضى الله عنه په مختلفو مناسبتونو کي ليدل چي ابوهريره له نورو څخه په ښه ډول احاديث ياد ڪړي دي نو اعتبار به يي ورباندي زياتېده.

يوه ورځ حسان بن ثابت په مسجد کي شعر وايه، عمر رضى الله عنه دهغه له څنگه تېر او په قهر جن ډول يي ورته وکتل. حسان وويل: ما مخکي هم د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وړاندي شعر زمزمه کړى دى. خو رسول الله صلى الله عليه وسلم له ماسره داسي رويه نه ده کړې؟ بيا يي مخ ابوهريره رضى الله عنه ته کړ او ويي ويل: تاته دي په خداى قسم وي چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دي نه واورېدل چي ويي ويل: زما له لوري جواب ورکړه او يا الهي دهغه مرسته په روح القدس سره وکړه.

ابوهريره رضى الله عنه وويل: هو.

د ابوهريره رضى الله عنه د شهادت د اورېدلو وروسته، عمر رضى الله عنه دهغه د قبلولو پرته بله لار نه درلوده.

يوه ورځ يوه مېرمن چي خالونه يي وهل د حضرت عمر رضى الله عنه حضور ته راوستل شوه. عمر رضى الله عنه پورته او ويي ويل: تاسو ته دي په خداى قسم وي، له تاسو نه چا د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم څخه دخال وهلو په اړه کومه خبره اورېدلې ده؟

ٽول غلي شول. ابوهريره رضى الله عنه ولاڀشو او وييل: اي امير المؤمنين! مالہ رسول الله څخه واورپدل چي وييل: مه خالونه وهئ او مه چاته اجازه ورکوي چي ستا سو پر بدن خالونه ووهي.

يوه بله حادثه کي چي حضرت عمر رضى الله عنه له نورو اصحابو سره يوڄاي د عمر ډاډا کولو لپاره د مکي په لور روان وو. په لار کي تيز باد شروع شو. عمر رضى الله عنه خپلو څنگلورو ته وويل: له تاسو څخه کوم يوه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د باد په باره کي حديث اورپدلي دي؟ چا جواب ورنکړ. ابوهريره رضى الله عنه خبر شو چي حضرت عمر رضى الله عنه ډاډول سوال کړي دي، د خپلي سورلي چټکتيا يي زياته کړه چي کله حضرت عمر رضى الله عنه ته ورسپد وييل: "اي امير المؤمنين وامي وريدل چي د باد په اړه مو حديث غوښتي دي. مالہ رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورپدل چي وييل فرمايل: باد او نسيم الهی امر دی، کله د رحمت او کله د عذاب په صورت چلېږي. کله چي باد چلېږي ښکښل مه ورته کوي، بلکي له الله تعالی نه يي خير و غواړئ او د هغه له شر څخه په الله پناه و غواړئ." له تعلم سره د ابوهريره مينه تر تعليم کولو کمه نه وه. هغه همپشه له خلفاي راشدینو او نورو لويو اصحابو سره کښاست، په هغو احاديثو چي نه پوهېده له هغوی يي اورپدل، هغه يي زده کول، حتی له کوچني صحابي لکه

اسامه بن زيدا او عايشي رضى الله عنها نه يې هم علم زده کاوو. هغه قران کریم چي يې د حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم په ژوند کي نه ووياد کړی، له نورو اصحابو په ځانگړي ډول له لوی عالم ابی بن کعب څخه يې تر لاسه کاوو او د قران کریم هغه برخه چي يې ياده وه هغه ته تېروله او د هغوی صحیح قرائت يې له هغه څخه زده کاوو. له هغه وروسته به يې خپلو شاگردانو ته دوباره وايه.

متاسفانه هغه مهال، حضرت عمر فاروق رضى الله عنه د محراب لمړني شهيد له دې فاني نړۍ سره خدای پاماني وکړه او د رسول الله صلى الله عليه وسلم په روضه مبارکه کي د هغه مبارک د مرقد تر څنګ خاورو ته وسپارل شو.

ابوهريره رضى الله عنه دې پېښې سخت نارامه کړ. ليدلي يې وو چي حضرت عمر رضى الله عنه د مسلمانانو او اسلام خير غوښتونکی وو، شپه او ورځ يې د دين داقتدار او عزت او د مسلمانانو د خدمت لپاره هڅه کوله.

له عمر رضى الله عنه وروسته مسلمانانو له عثمان رضى الله عنه سره بيعت وکړ او د خلافت دروند مسؤليت يې دهغه په غاړه واچاوو.

د حضرت عثمان رضى الله عنه د خلافت په مهال اسلامي قلمرو زيات شو، خلکو د هغه د خلافت په سيوري کي په آرام او ډاډ سره ژوند کاوو.

ابوهريره رضى الله عنه چي د حديثونو د بيانولو په اړه كوم مشكل د حضرت عمر رضى الله عنه په وخت كې درلود، د نوي خليفه په دوره كې يې نه احساساوو.

عثمان رضى الله عنه وليدل چي د مسلمانانو په مېنځ كې نوي نسل غورېدلى، نوي امتونه مسلمان شوي، دا خلك داسي عقل ته ضرورت لري چي و كولاى شي د دين احكام ورته وښيي او د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم مبارك احاديث ورته ورسوي.

عثمان رضى الله عنه په احاديثو باندي د ابوهريره رضى الله عنه له پوره تسلط او دهغه له قوي حافظې څخه خبر وو. نو ځكه يې هغه ته زمينه برابره كړه او هغه ته يې فرصت وركړ چي په خپل زړه د حديثونو په روايت كولو شروع وكړي.

ابوهريره رضى الله عنه چي د داسي موقع په انتظار كې وو، ولاړ شو او خلكو ته يې زيات احاديث بيانول شروع كړل، د پيغمبر صلى الله عليه وسلم سنتونه چي يې څنگه ليدلي او اورېدلي وو په هماغه ډول يې خلكو ته بيانول، هغه ښوونكې پېښې چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم په وخت كې تر سره شوې وې داسي به يې خلكو ته وړاندي كولې ته واوس هغه صحنه د دوى په وړاندي ده او دى دهغې په ليدلو سره خلكو ته خبري كوي، هغه خلكو ته قران كريم وايه او د تفسير په اړه چي به يې كوم روايت اورېدلى وو دوى ته به يې بيانوو.

کله به خلکو له هغه څخه مسئله پوښتله او يا به يې کومه فتوا ورڅخه غوښته هغه به هم د اساس، شناخت او لازمي پوهي په اساس ورته ورکوله، خلکو به دده فتواوي حضرت عثمان رضى الله عنه ته رسولې هغه به هم تائيدولې. په دې کار کي يو شمېر کمو اصحابو له ده سره گډون درلود، خود ده په څېر فعال نه وو.

ابوهريره رضى الله عنه خپلي لارته ادامه ورکړه او د دې کار لپاره به زياتره وخت په جومات کي ناست وو، ترڅو چي ژوندی وو ټولو عامو خلکو له لويو رانپولې ترکو چنيو، اشنا، نا اشنا او غريبو پوري به يې ورته حديثونه بيانول. همدارنگه په مسجد، بازار، کښت، سفر او حضر کي به يې خلکو ته احاديث بيانول او هغوی به يې د علم او پوهي لاس ته راوړلو ته تشويقول. په خپلو ځانگړو گڼلارو به يې خلک د علم او پوهي د ترلاسه کولو لپاره هڅول.

وايې يوه ورځ چي د مدينې بازار ته لاړ، په مرکز کي يې ودرېد او خلکو ته يې په خطاب کي وويل: ای بازار والاوو! په تاسو څه شوي چي دلته مو اړولي دي، په داسي حال کي چي د پيغمبر صلی الله عليه وسلم ميراث په مسجد کي وپشل کېږي، نه غواړئ چي هلته لاړ شئ او خپله برخه واخلي؟ هغوی وويل: ولي نه. ده ورته وويل: نو ولي انتظار کوئ. هغوی وارخطا د مسجد په لور لاړل، ابوهريره رضى الله عنه همالته انتظار کاوو ترڅو هغوی بېرته راغلل. بيا يې

هغوى ته وويل: څه خبره وه خپله برخه مو واخسته؟ هغوى وويل: نه. موږ جومات ته لاړو خو څه شي وجود نه درلود، چي تقسيم يې كړي. ابوهريره رضى الله عنه وويل: په جومات كې مو څوك ونه ليدل؟ هغوى وويل: هو، يوه ډله مو وليده چي لمونځ يې كاوو، ځينو قران تلاوت كاوو، ځينو د حلال او حرام په اړه سره خبري كولې.

ابوهريره وويل: افسوس پر تاسو، هغه څه چي موليدلي د پيغمبر صلى الله عليه وسلم ميراث او پاته شوني دي.

ابوهريره رضى الله عنه د حديثونو د بيانولو ترڅنگ په نيكيو امر او له بديو څخه منع هم كوله. وايي يوه ورځ يو كس د هغه ترڅنگ تېر شو، خلكو ابوهريره رضى الله عنه ته وويل: دا كس تر ټولو ډېره شتمني لري. ابوهريره رضى الله عنه هغه ته غږ وروكړ او ويې ويل: ايا رښتيا وايي چي ته تر ټولو شتمن يې؟ هغه وويل: هو، زه سل او بنان، سل اسان او همدومره پسونه لرم. ابوهريره وويل: د اوبن او پسه له ساتلو ځان وساته. ځكه ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واوږدل چي ويې فرمايل: "هر څوك چي پسه يا اوبن ولري او په سختي او اساني كې يې حق ادا نكړي، د قيامت په ورځ هغه پسه يا اوبن په چاغ بدن راځي او اوبن خپل څښتن په لغته او پسه يې په ښكرانو وهي. همدرانگه په ترتيب سره راځي او ځي، يعني وروستي حيوان چي له هغه سره د حساب برابر والى كوي، د دوهم ځل لپاره اول راځي او هغه د خپلو

پنبو یا بنکرانو د وهلو لاندی نیسی، په هغه ورځ چي د پنځوس زره کاله په اندازه اوږده ده، دا حالت به همداسي جريان لري، ترڅو چي د ټولو خلکو حساب او کتاب ختم شي، بیا د هغه حساب ته رسیدگي او تکلیف یې روښانه کوي.

همدارنگه د هغه چا حال هم همداسي دی چي غوا او پسه ولري او په سختي او اساني کي یې حق ادا نکړي، هغه غوا وي هم د حشر په میدان کي حاضر یزي او په پوره سمبال شوي حالت خپل څښتن په لغتو او بنکرانو وهي، هره یوه چي تپره شي، بله راځي، دا دوره همداسي ادامه پیدا کوي په هغه ورځ چي اوږدوالی یې پنځوس زره کلونه دی، تردې چي د خلکو په مېنځ کي قضاوت وشي بیا د هغه کس لار هغه ته بنودل کیږي.

خلک له هر لوري هغه ته راتلل او شاگردان یې زیات بدل. د انقلاب دوهم نسل چي د رسول الله صلی الله علیه وسلم په زیارت مشرف شوی نه وو، د هغه مبارک صلی الله علیه وسلم دې هوښیار او پوه شاگرد او پوه معلم ته راتلل او د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د حدیثونو په اوږدلو یې ځان ته ډاډ ورکاوو.

د مسلمانانو دریم خلیفه د ابوهریره رضی الله عنه حق ادا کړ، څرنگه چي د هغه له کار نه راضي ووا احترام یې ورته درلود او زیات بڅښونه یې ورکول. په دې سره د ابوهریره

رضی الله عنه حالت تغیر وکړ، له خواري او تنگلاسي يې حال په شتمني او غنا بدل شو او الله تعالی په یوه بل نعمت يعني واده کولو ونازاوو. بنځه يې هماغه بسره د غزوان لور وه چي د رسول الله صلی الله علیه وسلم په وخت کي يې کار ورسره کاوو. هو د غزوان لور د ابوهريره رضی الله عنه بنځه شوه او دهغه سره يې واده وکړ. ابوهريره رضی الله عنه له دې کار نه سخت خوشحال شو او د خوښي احساس يې وکړ، د دې په بدل کي چي الله تعالی يې وضعیت ته تغیر ورکړی وو، د الله تعالی د نعمتونو شکر به يې په ذکر، عبادت او دهغه په داسي ستايلو چي څنگه ورسره وړ وو، په حای کاوو.

یوه ورځ له خپلو برجسته شاگردانو څخه ورته محمد بن سيرين راغی، ابوهريره رضی الله عنه په داسي حال کي چي له هغه سره خبري کولې له جیب څخه یوه کتاني ټوټه راوکنه تر څو د خپلي پوزي او به پرې پاکي کړي. ابن سيرين ددې صحنې له ليدلو حيران شو او ويي ويل: اوس په کتاني ټوټه د خپلي پوزي او به پاکوي؟! ابوهريره رضی الله عنه يې په حواب کي وويل: اي ابن سيرينه! قسم په الله زه د رسول صلی الله علیه وسلم د منبر او حضرت عايشې رضی الله عنها د حجرې تر مېنځ د لورې له امله لټ په لټ او بنتم، څوک چي زما په حال نه پوهېدل یوه اوبل ته يې ويل: هغه لېونی دی. په داسي حال کي چي ما له لورې پرته بل مرض نه درلود. بيا يې

خپلو اغوستو جامو ته اشاره وکړه او ويې ويل: نه پوهېږي
خه مي اغوستي دي؟ بيا يې د الله تعالیٰ ډېر شکر ادا کړ.
ابوهريره رضی الله عنه د خلفای راشدینو په ځانکړي ډول
د حضرت عثمان رضی الله عنه د خلافت په مهال خورا ارام او
اسوده ژوند کاوو، په پوره معنی نورو ته په تعلیم ورکولو
مشغول وو.

دا مشهوره خبره دهغه ده: د علم یو فصل چې یاد کړم، زما
لپاره تر زر رکعتہ نفلي لمونځ غوره ده او یو فصل علم چې
نورو ته وښیم، که په هغه عمل وکړم یا نه، له سل رکعتہ نفلي
لمانځه راته غوره ده. همدارنگه ويل يې: ما له رسول الله
صلی الله علیه وسلم څخه واورېدل چې ويل يې: "کله چې د
طالب العلم مرگ راوړسېږي او هغه د علم او پوهي په
حاصلولو مشغول وي، د شهادت په مرگ به مړ شي."

د حضرت عثمان رضی الله عنه له شهادت وروسته
مسلمانانو له علي بن ابي طالب رضی الله عنه سره بیعت وکړ
او هغه يې د مسلمانانو د خليفه په حیث وټاکه، ابوهريره
رضی الله عنه هم ورسره بیعت وکړ. علی رضی الله عنه د هغو
درزونو د له منځه وړلو لپاره راولاړ شو چې د مسلمانانو په
منځ کې پیدا شوی وو. خو فتنه لویه او په ډېرو ښارونو کې
يې د مسلمانانو توجه ځان ته جلب کړې وه، اخر د هغوی په
مېنځ کې ویني تویول او جنگ مېنځ ته راغی، کولای شو
ووایو چې د جمل او صفین جنگونه د دې فتنې نتیجه وه.

پورتنیو پېښو ابوهريره رضى الله عنه حای ناستی کړ، په هیڅ پېښه کې یې برخه وانه خېسته، حکه هغه حدیث چې یې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اورېدلی وو، هغه یې له دې کار څخه راگرځاوو.

انحضرت صلی الله علیه وسلم فرمایلي وو: "راتلونکي کي به فتنې ښکاره شي، هغه مهال په حای کېناستونکي له هغو نه غوره دی چې د هغوی په لور حرکت کوي او هغه کس چې د هغو فتنو په لور په آرامي سره روان وي له هغه غوره دی چې تېز ورو روان وي او هر څوک چې د هغوی په لور غاړه کړه کړي، هغه به حان ته ورجذب کړي پس هغه مهال کي چا پناه پیدا کړه باید هغې پنا ته لاړ شي."

دا حدیث په هغه وخت کې د ابوهريره رضى الله عنه د کار دستور وو، نو حکه یې په کور کې کېناستلو ته ترجیح ورکړه، حان یې په هغو فتنو کې شریک نه کړ او له مدینې څخه د باندي نه ولاړ.

یو شمېر نور لوی اصحاب لکه سعد بن ابی وقاص، ابن عمر، عمران بن حصین او ابی بکر الثقفي رضى الله عنهم له هغه سره هم عقیده وو.

له دې وروسته د حضرت علی رضى الله عنه زوی حسن خلافت ته ورسید، په دې کال (خلو پښتم هجري) یې د جماعت د کال نوم کېښود. ابوهريره رضى الله عنه دې جریان ته له ورننوتلو هم حان وساته، خپل پخوانی کاري یې له سره

شروع ڪرڻ اوڌ رسول الله صلى الله عليه وسلم په بنا ر ڪي يي
 د حديث او فقهي په خپرولو شروع و ڪرڻ، سره له دې چي سن
 يي ڊپر لوڻ شوي وو، د مسلمانانو په مڻڻ ڪي د ځلڊون ڪي
 ستوري په څپر ځلڊه او علم يي په بنا رونو ڪي خپرڊه، ورځ
 په ورځ يي شاگردان زيات بدل، څرنگه چي پوه شو د حديثونو
 بيانول د خلکو څخه د فتنې د مهال پڻي له ياده باسي دا ڪار
 يي دوه چنده ڪر، هره اونۍ به د جمعي د خطيب نه مخڪي
 د منبر تر څنگ درڊه او حديث به يي بيانول، دا ڪار به يي هره
 اونۍ ڪاوو او خلکو به نوي احاديث تري اورڊل، دهغه له
 قوې حافظي او بنڪلي لهجي څخه حيران وو او گمان يي
 ڪاوو چي هغه يي د ڪتاب له مخي وايي.

ابوهريره رضى الله عنه د صحابه وو په مڻڻ ڪي د
 حديثونو د لومړي حافظ په نوم و ځلڊ، خلکو به له يوه اوبل
 سره ويل چي ابوهريره رضى الله عنه د و مره احاديث له ڪومه
 ڪرل په داسي حال ڪي چي هغه له رسول الله صلى الله عليه
 وسلم سره تر څلور ڪاله زيات وخت تږنه ڪر او هغه ڪسان
 چي ڊپر ڪلونه له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو
 د و مره حديثونه يي نه دي ياد؟

ابوهريره رضى الله عنه دې ٽولو زمزمو ته متوجه شو، نو
 ځڪه له هغه وروسته به دهغه د بيان په شروع ڪي هغوى
 شاهدي ور ڪوله چي ابوهريره رضى الله عنه ڊپر وخت له
 رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو او له رسول الله صلى

الله عليه وسلم څخه يې داسي خبري اورېدلې چې دوى نه دې اورېدلې. حتى لوى امام او د قران كريم جامع زيد بن ثابت هم دا شاهدي ادا كړه چې پيغمبر عليه سلام ابوهريره ته دعا وكړه چې الله تعالى يې حافظه قوي او ثابته كړي.

يوه ورځ يو كس ثابت رضى الله عنه ته راغى او سوال يې ترې وكړ: هغه ورته وويل لاږشه له ابوهريره څخه دا سوال وكړه ځكه يوه ورځ زه له ابوهريره رضى الله عنه او يوه بل كس سره په مسجد نبوي كې د دعا په كولو مشغول وو چې ناڅاپه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم راغى، زمور تر څنگ كښناست او ويې ويل: خپل كار ته ادامه وركړئ. ما او ملگرى مي چې د دعا په كولو مشغول وو دعا موله سره شروع كړ او آن حضرت صلى الله عليه وسلم آمين وايه. وروسته ابوهريره دعا وغوښته او داسي يې وويل: يا الله هغه څه چې دغو دواړو ملگرو مي درڅخه وغوښتل زه يې هم درڅخه غواړم او له تا څخه داسي علم غواړم چې هيڅكله هېر نشي. رسول الله صلى الله عليه وسلم آمين ووايه. وروسته مور وويل اې رسول الله صلى الله عليه وسلم مور هم له خدايه داسي پوهه غواړو چې هيڅكله هېره نشي. خور رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: دوسي ځوان له تاسو مخكي والى وكړ.

له دې سره، سره د خلكو د ابوهريره په وړاندي دنظرونو ويل بند نه كړل او پتې زمزمې يې په بنكاره خبرو بدلي شوې.

ابوهريره رضى الله عنه مجبور شو چي په جرات او خپل
وس سره له خان خنخه دفاع وکړي او د خپل ياد سبب خلکو ته
روښانه کړي.

ويې ويل: خلک وايي چي ابوهريره رضى الله عنه زيات
احاديث بيانوي.... او وايي: ولي مهاجرين او انصار د هغه
په اندازه احاديث نه روايت کوي؟ بايد ووايم چي مهاجر
ورونه په بازارونو کي په کاروبار مشغول وو او انصار وروڼه
هم په خپلو ځمکو کي په کښت او کرونده مشغول وو، ولي زه
نېستمن سپړى وم چي د خپل نس دمړولو لپاره هر وخت له
رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وم. کله چي به دوى نه ول
زه به حاضرېدم او کله چي به دوى هېرول ما به يادول، زه
معتکف شخص وم او ډېر وخت مي له رسول الله صلى الله
عليه وسلم سره ژوند کاوو، کله چي به هغوى تلل، زه به پاته
کېدم او کله چي به هغوى هېرول ما به يادول، ما ځان په بازار
کي په معامله او په کرونده کي په کرولو نه مشغول کاوو چي
له رسول الله صلى الله عليه وسلم خنخه ليري و او سم. بلکي د
رسول الله صلى الله عليه وسلم په حضور کي به مشغول وم، له
هغوى نه به مي غوښتل چي يوه کلمه راته وښيي او ډوډى،
راکړي، ما ځمپره شوې ډوډى، نه خوږه (نمي شوای کولای
چي پيدا يې کړم)، ورېښميني جامې مي نه اغوستې، غلام
او وينځه مي نه درلودل، له لوږي مي په خپل نس پوري ډبري
تړلې، که څوک به مي له خنګه تېرېده له هغه به مي د يوه ايت

پونبتهن کوله چي په دې سره يې خپل ځان متوجه کړم شو ما ورسره بوزي او خواږه راکړي.

خلکو ته به يې ويل چي پيغمبر عليه سلام ورته داسي دعا کړې چي الله تعالی ورته داسي علم ورکړي چي هيڅکله هېر نشي او ويل به يې: زما د حافظې قوت د رسول الله صلى الله عليه وسلم د دعا په برکت دی. له هغه وروسته ډېر خلک د ابوهريره رضى الله عنه په وړاندي غلي شول، څه يې ونه ويل او باوري يې شو چي ابوهريره رضى الله عنه رښتيا وايي. له دې لاري يې مقام لوړ، علم او فضل يې د عام او خاص په ژبه شو.

د يوې جمعې په ورځ چي د مسلمانانو د زياتوالي له امله په جومات کي ځای نه کېده، ابوهريره رضى الله عنه ولاړ شو، د منبر تر څنگ ودرېد او خلکو ته يې په خپل خطاب کي وويل: اي خلکو د الله رسول، صادق مصدق او ابوالقاسم صلى الله عليه وسلم وويل: هر څوک چي قصدا ماته د دروغو نسبت وکړي، ځان دي د دوڅ د اور لپاره تيار کړي. ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واورېدل چي ويل يې: د قيامت په ورځ به زما امت په داسي حال کي راشي چي د اوداسه نښي به يې په تندي، لاسونو او پښو باندي معلومي وي (دا اعضاوى به سپيني او روښانه وي) نو له تاسو څخه هر څوک کولای شي د عبادت لپاره د اوداسه په زيات کولو سره دا نور زيات کړي.

همدارنگه رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: كه خلك پوهېداى چي د اذان په كولو او دلما نځه لپاره په لومړي صف درېدلو كي څومره فضيلت دى، دومره هجوم به يې راوړ چي دا كار به په پچه اچولو پاى ته رسېده او كه پوهېداى چي مسجد ته ژر تلل څومره ثواب لري دا فرصت به يې له لاسه نه ور كاوو او كه پوهېداى چي د سهار او ماخستن لمونځونه څومره ثواب لري، په سينه به دهغو د ادا كولو لپاره مسجد ته تلل.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هر څوك چي له تاسو څخه په لمانځه كي دخلكو امام شي، لمونځ دي نه اوږدوي، ځكه دخلكو په مېنځ كي كوچنيان، لويان، ضعيف او مريض خلك موجود وي، خو كه يې وغوښتل چي لمونځ يوازي وكړي هر ډول چي يې خوښه وي كولاى شي چي ادا يې كړي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: له ټولو وختونو بنده الله تعالى ته هغه وخت نژدې دى چي په جومات كي وي. نو كله چي په جومات كي ياست ډېر وخت دعا وكړئ.

همدارنگه رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: كله چي تشهد وايست له څلورو څيزونو څخه په خداى پناه وغواړئ او دا دعا ووايست "اللهم انى اعوذ بك من عذاب جهنم ومن عذاب القبر ومن فتنة المحيا والممات ومن شر فتنة المسيح الدجال" (يعني اې خدايه! د جهنم له عذاب نه

د قبر له عذاب نه، د حيات او مرگ له فتنې نه او د دجال د شر له فتنې څخه تا ته پناه دروړم)

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هر څوک چي له هر لمانځه وروسته دري د يرش ځله سبحان الله، دري د پرش ځله الحمد لله او دري د پرش ځله الله اکبر ووايي او په پای کي د لا اله الا الله و حده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شىء قدير، په ويلو سره سل پوره کړي، دهغه گناهونه به و بښل شي، که څه هم د درياب د پوکانو په اندازه زيات وي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: په شپه او ورځ کي دوه ډلې ملائکي تاسو ته راځي، يوه ډله د سهار په مهال او بله ډله د ماښام په مهال، دا دواړه ډلې د سهار او ماښام په لمونځونو کي يوې او بلې ته رسيږي (سره يوځای کيږي) هغه چي په شپه کي له تاسو سره وي، سهار اسمان ته ځي، الله تعالی (سره له دې چي په هر څه پوهيږي) له هغوی څخه پوښتنه کوي: زما بنده گان مو په څه حال کي پرېښودل؟ په ځواب کي وايي: يا الله!! کله چي هغوی ته ورغلو او کله چي له هغوی څخه راتلو د لمانځه په کولو بوخت وو.

همدارنگه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه مي واورېدل چي ويې ويل: الله تعالی فرمايلي دي: ما لمونځ د ځان او بنده ترمنځ تقسيم کړی دی او بنده چي هر څه وغواړي هغه ته يې ورکوم، نو کله چي بنده ووايي:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. تعالی فرمایي: بنده زما حمد
ووايه او كله چي ووايي:

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. الله تعالی فرمایي: بنده مي زما ثنا
وويله. او چي ووايي: مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ. الله تعالی فرمایي:
بنده مي عظمت او لويې بيان كړه. او كله چي ووايي: إِيَّاكَ
نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ. دا برخه زما او د بنده په مېنځ كې اړه
لري او بنده چي مي هر څه وغواړي هغه ته به يې وركړم. او
كله چي ووايي اهدنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ 6 صِرَاطَ الَّذِينَ
أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ
الله تعالی فرمایي: دا جملې مي د بنده لپاره دي او هرڅه
چي وغواړي وربې كړم.

ابوهريره رضى الله عنه همداسي حديثونه بيانول ترڅو يې
چي احساس كړ، د اذان وخت را رسېدلى دى، نو يې خپلو
خبرو ته خاتمه وركړه.

ددې حديث له بيان وروسته ابوهريره رضى الله عنه د
خلكو په مېنځ كې كېنېناست، د جمعې لمونځ ودرېد. له
لمانځه وروسته يو سړى چي له ابوهريره رضى الله عنه څخه د
رسول الله صلى الله عليه وسلم ددې ټولو حديثونو د بيانولو
څخه حيران شوى وو. په منډه منډه يې ځان د حضرت عايشې
رضى الله عنها حجرې ته ورساوو، سلام يې واچا وو او ويې
ويل: اي ام المؤمنين! هغه حديثونه چي ابوهريره رضى الله
عنه خلکو ته بيان كړل وادي وربدل؟ هغې وويل: هو.

هغه سږي وويل: ايا دا ټول حديثونه يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه اورېدلي دي؟ حضرت عايشې رضى الله عنها هم په تعجب سره هغه ته وويل: له ابوهريره رضى الله عنه سره به په دې اړه خبره وکړم. يوه ورځ وروسته حضرت عايشې رضى الله عنها يو کس ابوهريره رضى الله عنه ته ولېږه او هغه يې ځان ته وغوښت. بيا يې هغه ته وويل: ته له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زيات حديثونه روايت کوي، ايا تا ډېر وخت هغه له ما څخه ليدلى او خبري دي يې اورېدلي دي؟ ابوهريره رضى الله عنه پوه شو چې دا خبري د هغه په اړوند د خلکو د خبرو انعکاس دى. د زړه په ارامې او هوښياري سره يې د حضرت عائشې رضى الله عنها په ځواب کي وويل: اي موري! ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم لپاره د اينې او رنجلومي په برابرلو مشغوله وې. خو په الله قسم هيڅ څيز نشواى کولاي چې زما توجه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه خپل ځان ته واړوي او يوه شپه ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه غافل کړي. ام المؤمنين حيرانه شوه او نه پوهېده چې ابوهريره رضى الله عنه ته څه ځواب ورکړي، نو ځکه غلې پاته شوه او ابوهريره رضى الله عنه هم خپل کور ته لاړ.

ابوهريره همداسي د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حديثونو بيانولو ته ادامه ورکړه، له کوم انتقاد کوونکي څخه نه ډارېده او د هري ملامتي ملامتونکي نه پرېشانه کاوو.

کله به د حضرت عائشې رضى الله عنها د حجرې څنگ ته راته، خلک به دهغه په ليدلو سره يو ځای کېدل او ابوهريره رضى الله عنه به ورته حديثونه بيانول. حضرت عائشې ته به يې په خطاب کي ويل: اې د حجرې مېرمنې! غوږ شه. حضرت عائشې رضى الله عنها به هم دنورو اصحابو په څېر د هغه خبرو ته غوږ نيو او څه به يې نه ويل ځکه د ابوهريره رضى الله عنه له خولې يې د هغې جملې له اورېدلو وروسته له ځان سره وعده کړي وه چې هغه ته به څه نه وايي. څرنگه چې ابوهريره رضى الله عنه دوهم ځل دا خبره تکرار کړي وه، يو ځل داسي چې ټولو خلکو اورېدلې وه او بيا د ځينو اصحابو په حضور کي په همدې نوبت کي وو چې د حضرت عائشې رضى الله عنها حجرې ته په ورننوتلو يې له نژدې هغې ته سلام و اچا وو او ويې ويل: السلام عليكم ورحمة الله وبركاته. ام المؤمنين هم هغه ته د پردې له شا څخه ځواب ورکړ او ويې ويل: وعليکم السلام ورحمة الله وبرکاته او پوښته يې وکړه چې ابوهريره، ته يې؟ هغه وويل: هو. هغې وويل: له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زيات حديثونه روايت کوي؟ ابوهريره رضى الله عنه هغه ځواب چې مخکي يې دې ته ويلی وو، تکرار کړ او ويې ويل: هو، په الله قسم، اې مورې زه اينې، رنجلومي او تېلداني نه وم مشغول کړی. د اسلام ستري مېرمن دهغه په ځواب کي وويل: بنايي ابوهريره په خپل حفظ باور ولري او د الله د دين، د الله د رسول او د ټولو

خلکو خير خواهی او د علم د بی توجهی وپري د حدیثونو بیانولو ته وادار کړی وي.

ابوهريره رضى الله عنه له دوو اياتونو ته چي په قران کریم کي راغلي دي متوجه وو او ويل يې: په الله قسم، که چيري دغه دوه اياتونه په قران کریم کي نه وای هيڅکله به مي تاسو ته حدیثونه نه وای بيان کړي، چي عبارت دي له:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعُونَ﴾ البقره: ١٥٩

(بېشکه څوک چي پتوي هغه چي موږ نازل کړل صفا حکمونه او د هدايت خبري پس دهغې نه چي موږ دا پرانيستل د خلکو د پاره په کتاب کښي په هغوی لعنت کوي الله او لعنت کوي په هغوی لعنت کوونکي)

﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّوْا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ﴾ البقره ١٦٠

(مگر چا چي توبه وکړه او درست يې کړ خپل کلام او بيان يې کړه حقه خبره نو هغوی معاف کوم او زه لوی بښونکي ډپر مهربان يم)

يو شمېر خلک عبدالله بن عمر رضى الله عنه ته ورغلل او اعتراض يې وکړ چي حضرت ابوهريره رضى الله عنه زيات احاديث روايت کوي. هغه هم د ابوهريره رضى الله عنه په اړه په شک او تردید کي شو. له هغه وروسته چي به حضرت

ابوهريره رضى الله عنه حديثونه روايت كول خصوصاً د جمعې په ورځ به يې په دقت غوږ ورته ښو، خو څه يې ونه موندل چې ورباندي اعتراض وکړي بلکي دهغه په ځاى يې د ابوهريره رضى الله عنه قوی او ځبرکه حافظه وستايله او شک يې ورو ورو له مېنځه لاړ. البته جزئي نکتو وجود درلود، هغه منتظر وو چې هغه شکمنې نکتې هم څه خوا شي. يوه ورځ دهغو وخت هم راوړسېد، يعنې ابوهريره رضى الله عنه حديث روايت، هغه يې پيغمبر صلى الله عليه وسلم ته منسوب کړ او ويې ويل: پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: "هر څوک چې د جنازې ترشالارشي او په هغې لمونځ وکړي، الله تعالى په بدله کي د يوه قيراط په اندازه ثواب ورکوي او که دهغه په دفن کولو کي برخه واخلي دوه قيراطه به په لاس راوړي او هر قيراط د احد له غره څخه لوی دی."

ابن عمر رضى الله عنه د دې حديث له اورېدلو وروسته چې هغه يې لوی وباله، د ابوهريره رضى الله عنه لاس ونيو او يوې گوبنې ته يې بوت او ورته ويې ويل: اى ابوهريره رضى الله عنه دا کوم حديث وو چې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه دي نقل کړ؟ ابوهريره رضى الله عنه وويل: په الله قسم، له هغه څه پرته چې اورېدلي مي دي بل څه مي نه دي روايت کړي. بيا يې د حضرت ابن عمر رضى الله عنه لاس ونيو او د حضرت عائشې رضى الله عنها حجرې ته لاړ، ويې

ويل: اي ام المؤمنين! تاته په خداى قسم دركوم چي دا حديث دي له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه نه واورېد چي فرمايل يي: هر څوك چي د جنازې تر شا لاړ شي او په هغې لمونځ ادا كړي، الله تعالى په بدله كې د يوه قيراط په اندازه ثواب وركوي او څوك چي د هغه په تدفين كې برخه واخلي د دوو قيراطو په اندازه اجر به تر لاسه كړي. او هر قيراط دا حد تر غره لوى دى.

حضرت عائشې رضى الله عنها وفرمايل: هو!

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه څېره له خوشحالي وځلېده او ابن عمر رضى الله عنه ته يې وويل: اي د عبدالرحمن پلاره! زه كرلو په كرونده او كارو بار په بازار كې نه وم بوخت كړى او له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه يې نه وم بې پروا كړى، بلكي زه هر وخت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وم او له هغه به مي غوښتل چي يوه خبره راته وښيي او خواږه راته راكړي.

ابن عمر رضى الله عنه يې خبري ومنلې او ويې ويل: "اي ابوهريره رضى الله عنه! ته له مور څخه ډېر وخت له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وې او تر مور ټولو د حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم په حديثونو عالم يې."

حضرت ابن عمر رضى الله عنه له هغه جدا شو په داسي حال كې چي له ارمانه يې لاسونه يو په بل موبنل او ځان يې ملامت كاوو، ويې ويل: "زيات قيراطونه مي له لاسه وركړي

دي. " دا پېنبه ددې باعث شوه چې د حضرت ابوهريره رضی الله عنه دزياتو حديثونو د روايت په اړوند دهغه شك له مېنځه لاړ شي او همدارنگه پوه شو چې داشخص (ابوهريره رضی الله عنه) د قوې حافظې څښتن او ريښتيا ويونکی دی چې په دې ميدان کي له ټولو مخکي شوی او د وړاندي والي کړی يې وړې ده.

يوه ورځ ابن عمر رضی الله عنه ته يو کس راغی او ويې ويل: اي د عبدالرحمن پلاره! ايا يوشمېر حديثونه چې حضرت ابوهريره رضی الله عنه يې روايت کوي نه مني؟ ابن عمر وويل: " نه، مگر بايد بنکاره کړم چې زموږ او دهغه په مېنځ کي يو فرق وجود لري، هغه داچې هغه جرات وکړ او موږ يې زړه شوو. " هغه کس له دې چې ابن عمر دا ستر صحابي او لوی عالم تائيد کړ، خوښ شو، ولاړ او حضرت ابوهريره رضی الله عنه ته يې دا كيسه وويله. ابوهريره رضی الله عنه په داسي حال کي چې تبسم يې کاوو وويل: گناه مي داده چې مانه دي هير کړي او هغوی هېر کړي دي.

د حضرت ابوهريره رضی الله عنه لپاره مدينه منوره تر ټولو ښکلې ښار وو، په مدينه کي هستوگنه تر بل هر ځای خوښوله، خو له دې سره د کعبې شريفې د زيارت لېوال هم وو.

همدارنگه خوښوله يې چې ځيني اسلامي ښارونه هم وويني او هغه علم، حديثونه او پوهنه چې لري د هغو ځايونو

د خلکو په اختيار کي ورکړي. له دې سرپرته يې نور مشکلات هم درلودل چي له مدينې څخه د هغه د وتلو مانع و. له هغې جملې يې زړه مور چي ابوهريره رضى الله عنه به يې هره ورځ ليدلو ته ورته او مينه به يې ورسره بنکاره کوله. حق به يې ورپه ځاى کاو او ويل به يې: مورې الله تعالى دي د نېکي جزا درکړي چي زه دي په ماشومتوب کي وپاللم. مور به يې په ځواب کي ويل: زويه الله تعالى دي تاته هم اجر درکړي چي په زور والي کي له ماسره نېکي کوي.

ابوهريره رضى الله عنه مجبور وو چي په مدينه کي پاته شي او له هغه ځايه چېرته ونه بنوري، تر دې چي هغه وفات شوه.

له هغه وروسته ابوهريره رضى الله عنه د سفر هوډ وکړ او په اسلامي خاورو کي يې قدم کښېښود، له مختلفو اسلامي ښارونو يې ليدنې وکړې کوفې، بصرې، دمشق او نورو ځايونو ته لاړ. هر ښار ته چي به رسېده، خلک به يې په چاپېر راټول شول. ابوهريره رضى الله عنه به ورته حديثونه ويل او هغوى به يې له خپل علم څخه فايده من کول.

وايي: خلک به يو بل ته سره ورغلل چي د شپې له خوا سره راټول شي، ابوهريره رضى الله عنه به يې په مېنځ کي ودرېد او تر سهار پوري به يې حديثونه ورته بيانول. هغه يوازي د مور له وفات څخه وروسته وکولای شول چي د حج په مراسمو کي برخه واخلي او په دې مراسمو له پوهانو او د حديثونو له

مينه لرونكو خلكو سره وويني. هغوى هم له فرصت خخه استفاده كوله، تر خو چي به يې له علم او پوهي خخه څه په لاس نه ووراوړي له هغه خخه نه جدا كېدل.

ابوهريره رضى الله عنه چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم خخه څه اورېدلي وو، خلكو ته يې ويل خو د علم له څپركو يې يوازي يو څپرکى له ځان سره ساتلى وو، ځكه د دې څپرکي ډېرى حديثونه د شر، فتنو او د راتلونکي او تېر وخت د پېښو په اړه وو چي خلكو ته يې تصور گران وو. ابوهريره رضى الله عنه ډارېده چي هغه خلكو ته واوړي وبه يې نه مني او نبوي حديثونه به د دروغو تر نوم لاندې راشي، نو ځكه يې په غور سره دې ته ترجيح ورکړه چي دا حديثونه خلكو ته ونه وايي. ابوهريره رضى الله عنه خو ځله خلكو ته وويل چي له هغه سره داسي علم دى چي خلكو ته يې نه دى بنوولى او څه چي دوى ته يې ويلي دهغه ټول علم نه دى، همدرانگه ويل به يې: پيغمبر عليه سلام د علم دوه لوبني زما په اختيار کي را کړل، ما يو د خلكو لپاره خاص کړ او بل مي له ځان سره وساته، ځكه كه هغه ووايم غاړه مي وهل كېږي. ويل به يې د حديثونو كڅوړي له ابوهريره رضى الله عنه سره دي چي تراوسه يې نه دې خلاصي كړې.

د دې ستر عالم منظور تر هغه ورسته د اسلام امامانو وموند.

امام ذهبي د ابوهريره رضى الله عنه ددې خبري په خپل نظر كي دا سي ويلى دي: "زما په نظر عيني احاديث چي د اصولو، فروع، مدح او ذم په باره كي وي او د فتنو د تحريك باعث گرځي، پتول يې جايز دى خو كوم حديثونه چي د حلال او حرام په اړه دي په هيڅ وجه يې پتول جايز نه دي ځكه هغه حديثونه له بنكاره خيزونو او هداياتو څخه دي."

امام بخارى له حضرت على رضى الله عنه څخه نقل كوي چي فرمايي: "هغه احاديث د خلكو لپاره بيان كړي چي په مطلب يې پوهېږي او د هغو احاديثو له ويلو څخه صرف نظر وكړي چي په مطلب يې نه پوهېږي، ايا تاسو خونبوى چي الله او رسول يې تكذيب شي؟"

حافظ ابن كثير وايي: د حديثونو هغه لوبى چي ابوهريره رضى الله عنه د خلكو لپاره بيان نكړ، په حقيقت كي د فتنو، مشكلاتو او هغو جنگونو په اړه دي چي د خلكو په مېنځ كي پېښ شول او يا هغه پېښې دي چي له هغو وروسته پېښېږي. كه يې مخكي له هغو خبر وركولاى ډېرو خلكو به درواغ بلل او ريښتيني او صحيح خبره چي به يې ويله نه به يې منله. مثلاً كه يې ويل: تاسو ته وايم چي امامان به ووژني، د يوه او بل په مخ به توره وكنبل شي زما خبره مو منله؟"

امام ابن حجر (شارح بخارى) له ابن منير څخه په نقل وايي: د ابوهريره رضى الله عنه هدف له دې خبرې (كه احاديث روايت كړم ستونى به مي پرې شي) څخه دادى چي

کله ظالمان واورې چې هغه د دوى په کارونو انتقاد کوي او د هغوى هڅې ناپوهې بولي، ممکن غاړه يې ووهي.
 ځينو ويلى دي: احتمال لري چې هغه حدیثو د قیامت د علامو او یا په اخره زمانه کې د حالاتو د تغیر او د فتنو د وقوع په اړه وي که څوک یې درک نه کړي نه یې مني او حتی هغه څوک چې پوهه نه لري په هغوى نیوکه کوي.

د حدیثونو په روایت او حفظ کې د ابوهریره رضى الله عنه د شهرت له امله زیات شمېر خلک د حدیثونو د زده کولو لپاره مدینې ته ورغلل او ورځ په ورځ یې شمېر زیاتېده، تر دې چې اته سوه کسه ته ورسېد. د هغوى په مېنځ کې یو شمېر مشهور صحابه لکه انس بن مالک، جابر ابن عبدالله، ابن عباس، ائله بن الاسقع هم لیدل کېدل رضى الله عنهم. همدارنگه د اصحابو کرامو زامن او ستر تابعین لکه حسن بصرى، سعید بن مسیب (څوک چې لور یې ابوهریره ته واده کړه)، محمد بن سیرین، ابوادریس خولاني او ابو مسلم بن عبدالرحمن هم د هغه له شاگردانو څخه وو ورحمة الله تعالى عليهم اجمعين.

پورتنۍ پېښې د مروان بن حکم توجه چې د معاویه رضى الله عنه له لوري د مدینې حاکم ټاکل شوی وو ځان ته واړوله او هوډ یې وکړ چې ابوهریره رضى الله عنه وازمایي او د هغه د یاد په اړه چې هغه یې په کراتو ادعا کوله چې "گناه مي څه ده، چې ما یاد کړي او هغوى هېر کړي دي؟" ډاډه حاصل کړي.

مروان د دې کار د سرته رسولو لپاره خپل پوه او ځيرک لیکونکی ابو الزعيزه ته وويل: "غواړم ابوهريره رضى الله عنه وازمايم، نو ځکه زه هغه حاضروم او له هغه څخه حديث پوښتم، ته د پردې شاته ودرېږه او هغه حديث چې دى يې وايي يادداښت يې کړه."

ابوهريره رضى الله عنه راغی، مروان سوالونه ورڅخه شروع کړل چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د پلاني مطلب په اړه څه فرمايلي دي؟ يا يې فلاني ته څه ويلي دي. ابوهريره رضى الله عنه هغه ډول ته واچي د کتاب له مخي يې وايي حديثونه ورته ويل او ابو الزعيزه هم هغه يادښت کول. اخر پوښتنه او سوال کول پای ته ورسېدل او ابوهريره خپل کور ته لاړ. يو کال وروسته، مروان ابوهريره خپل ځان ته راوباله او د تېر کال په څېر يې خپل لیکونکي ته وويل: تر پردې شاته کښېنه، زه هماغه تېر سوالونه ترې کوم، ته ځوابونه ورسره مقايسه کړه.

ابوهريره رضى الله عنه راغی. مروان وروسته او وړاندي هغه تېر سوالونه ترې وکړل. ابوهريره رضى الله عنه ځواب ورکاوو او ابو الزعيزه خپلي ليکنې ته کتل. ويې ليدل چې ابوهريره رضى الله عنه له کمي او زياتي پرته هماغه کلمات بيانوي. هغه مهال ابوهريره رضى الله عنه د مروان کار ته متوجه شو او ويې ويل: ولي هغه د تېر کال مطالب پوښتي؟

مروان وويل: غوبنتل مي تاوازمويم. دا وخت ابو الزعيزعه د پردې له شا خخه راووت او مروان ته يې وويل: اي اميره! په الله قسم، له حديثونو خخه يوه كلمه كمه يا زياته اويا مخكي او وروسته نه وه.

مروان وخنډل، د ابوهريره رضى الله عنه خپره پراخه او وځلېده. بيا ابوهريره رضى الله عنه مروان ته وويل: زه خو كاله له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وم. په هغو كلونو كي مي له هر خه ډېره مينه له دې سره وه چي له رسول الله صلى الله عليه وسلم خخه يوه خبره زده كړم او د عمر په هم هغو كلونو كي پوه وم او بنه مي بلله چي هر خه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي، هغه ياد كړم. هغه صلى الله عليه وسلم هم راته دعا كوله. اي د عبدالمالك پلاره! په الله قسم، ټول هغه خه چي مي له رسول الله صلى الله عليه وسلم خخه اورېدلي دي تاسو ته نه وايم. د علم يوه كخوره زما سره ده چي تر اوسه مي نه ده خلاصه كړې.

د مدينې امير

د مختلفو بنارونو مسلمانان ورو، ورو د ابوهريره رضى الله عنه په فضيلت پوه شول. په خانگړي ډول د مدينې خلک، حکم هغه د دوى لومړنى معلم شمېرل کېده. له دېرشو کلونو زيات وخت تېرېده چې ابوهريره رضى الله عنه هغوى ته د حديثونو په زده کړه مشغول وو. په خلکو گران وو، هر حای به يې د هغه ستاينه کوله او مرتبه يې لوړه بلله. څرنگه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له غوره اصحابو څخه وو نو کله کله به په لمانځه کې د خلکو امام کېده هم.

مروان چې په مدينه منوره کې د معاويه رضى الله عنه حاکم وو هغه ته يې زيات احترام درلود، حکم د هغه حفظ، تقوا او پرهېزگاري هغه حيران کړى وو. په کومو مسئلو کې چې به ورته مشکل پيدا کېده له هغه به يې فتوا او د نظر څرنگوالى غوښت او د هغه په اجتهاد به يې عمل کاوو. مروان خپل زامن عبدالعزيز او عبدالمالک ابوهريره رضى الله عنه ته وسپارل چې هغوى ته فقه ورزده او د دين له مسئلو يې باخبره کړي.

هغه څه چي د ابوهريره رضى الله عنه مقام يې د مروان په وړاندي لوړ کړی وو، دا وو چي هغه په علم کي صادق او په عمل کي مخلص وو چي د الله تعالی له رضا پرته يې بل هدف نه درلود، نو ځکه يې د حق د خبري په کولو کي جرات درلود او د هيڅ ملامتي څخه نه ډارېده، څنگه چي خپله مروان ته يې په نيکي امر او له بدې نه يې کوله، په کراتو يې هغه ته بې له سترگي پتولو نصيحت او د هغه لپاره وعظ کاوو.

د مروان غلام ابو مریم وايي: يوه ورځ مروان د مدينې د ښار په مېنځ کي ځان ته په کور جوړولو لگيا وو، زه نژدې ورسره کېنستم او د هغه د کار څرنگوالی مې کوت، په دې وخت کي ابوهريره رضى الله عنه هملته تېرېده، دهغوی په ليدلو يې وويل: کور ټينگ جوړ کړئ، اوږدې هيلي ولرئ، ژر به مړه شئ. مروان راته وويل: ابوهريره رضى الله عنه څه وايي؟ هغوی ته مې وويل، وايي: کور ټينگ جوړ کړئ، اوږدې ارزوگانې ولرئ، ژر به مړه شئ.

مروان د دې جملې له اورېدلو غلی شو، ابوهريره رضى الله عنه يو شمېر مهاجرينو ته په خطاب کي وويل: اې قريشو! په ياد راوړئ چي پرون څه واست او نن څه ياست. نن ورځ خلک تاسو ته کار کوي، د فارس او روم د سيمو د غلامانو لرونکي ياست، د سپينو او ږوږو ډوډی او غوښي خورئ، نو کوښښ وکړئ د حيواناتو په څېر يو او بل مه سره خورئ، نن ځانونه واړه وشمېرئ ترڅو مو الله تعالی سبا ته لوی

وگرځوی. په الله قسم له تاسو هېڅ څوک نشته چې مقام يې
يوه درجه لوړ شي او الله تعالى يې د قيامت په ورځ کښته رانه
ولي.

بيا د مروان کورته ننوت او ويې ليدل چې په دېوال باندي
تصوېرونه ښکل شوي دي، ويې ويل: ما له رسول الله صلى
الله عليه وسلم څخه واورېدل چې ويل يې: "الله تعالى
فرمايلي دي: څوک دى ظالم له هغه چا چې جوړ کړي په څېر د
هغه څه چې ما پيدا کړي دي، که رينبتيا وايي او کولای شي د
عالم کوچنۍ ترينه ذره دي جوړه کړي که څه هم د غنم يا جوار
دانه وي."

يوه ورځ ابوهريره رضى الله عنه په دارالاماره کي مروان ته
ورغی، مروان د دروازي ساتونکي ته وويل: وگوره چې
څوک دى؟ ساتونکي وويل: ابوهريره رضى الله عنه دى.
مروان د داخلېدلو اجازه ورکړه، بيا يې وويل: "د رسول الله
صلى الله عليه وسلم له احاديثو راته يو حديث روايت کړه."
ابوهريره رضى الله عنه وويل: ما له رسول الله صلى الله عليه
وسلم څخه واورېدل چې ويې ويل: "داسي ورځ به راشي چې
دېر اميران به داسي هيله لري چې کاشکي له اسمان څخه
ځمکي ته رالوېدلي وای خو چې د امارت شغل يې په غاړه نه
واى.

دې موضوع د ابوهريره رضى الله عنه مقام دهغه له علم او
فقي سره د مروان په وړاندي لوړ کړ. له دې امله په ۴۵ هجري

کال کي کله چي معاويه رضى الله عنه ، مروان د همدې کال د حج مسؤل وټاکه هغه ته يې وويل چي په مدينه کي خپل حای ناستی حضرت ابوهريره رضى الله عنه وټاکي .

مروان د جمعې په ورځ منبر ته پورته شو او د مدينې د خلکو تر غوږ يې ورسوله چي هغه حضرت ابوهريره رضى الله عنه په مدينه کي خپل حای ناستی پرې ايښی دی . خلک د دې خبري له اورېدلو خوشحاله شول ، ځکه د مدينې خلکو حضرت ابوهريره رضى الله عنه ډېر خوښاوو ، نېک اخلاق او ښکلې سيرت يې د ټولو خلکو خوښ وو .

ابوهريره رضى الله عنه د امارت دنده په غوره ډول سر ته رسوله ، په لمانځه کي د خلکو امام وو . د جمعو په ورځو به يې هغوی ته خطبه ويله . د عدالت سياست يې غوره کړ ، د هغوی په جگړو کي به يې قضاوت او اختلافات به يې ورحل کول ، د هغوی په منځ کي يې د يوه عادي کس په څېر ژوند کاوو .

امارت د هغه په اخلاقو او رفتار کي بدلون رانه ووست . تواضع ، خاکساري ، فاسدو او دنيوی مقامونو ته نه توجه يې د دې باعث شوه چي ټول يې په نېکي ياد کړي ، هغه د پاک وجود او ښکلو اخلاقو څښتن وو . ښکلو لوبو او دنيا د غولونکو ښکارونو تحقير او د الله تعالی د نعمتونو شکر د هغه د لويي او سترتوب حکايت کاوو .

يوه ورخ يې په نبوى مسجد كې د لمانخه له درېدلو ورسته خلكو ته په خطاب كې په لور غږ وويل: د الله تعالى شكر دى چې دين يې ټينگ او محكم كړ او ابوهريره يې وروسته له دې چې د غزوان لورته يې د نس د مړولو او د سورلى د درلودلو لپاره كار كاوو، د خلكو امام وگرځاوو. اې مسلمانانو، په الله قسم! ما د هغوى خدمت يوازې د يوې ټوټې ډوډۍ او ددې لپاره چې په تياره شپو كې ما په اوښ سپور كړي، په غاړه واخيست، بيا الله تعالى هماغه بنخه زما مېرمن كړه.

كله به په خره سپرېده چې حل يې درلود او د خرما د تارونو يو نرى پړى يې په غاړه وو، ابوهريره رضى الله عنه د هغه په وسيله كارونه سرته رسول، كله چې به خلكو سپور يا پياده په داسې حال كې چې د خاشو پنډه به يې په اوږه وه وليد، ويل به يې: امير دى لار ور كړئ.

ثعلبه بن ابى مالك القرظى وايي: ابوهريره مې په هغه مهال چې د مروان خاى ناستى وو په بازار كې په داسې حال كې وليد چې د سون د لرگيو كوده يې په شاهه كله چې يې زه وليدم ويې ويل: ابن ابى مالك د امير لپاره لار خلاصه كړه. ومي ويل: همدومره بس ده؟ بيا يې وويل: د امير لپاره لار خلاصه كړه.

يوه ورخ د ابوهريره رضى الله عنه يوه دوست ابو رافع، ابوهريره رضى الله عنه شام ته دعوت كړ، كله چې ډوډۍ

كېښودل شوه ويې ويل: ابو رافع هغه هډو کي چي غوښه لري
د امير لپاره پرېږده.

ابو رافع فکر وکړ چي په ډوډۍ کي يې غوښه وجود لري،
خو کله چي يې وليدل، خواره يې په غوړيو کي میده شوي
ډوډۍ ده په داسي حال کي چي خندل يې وويل: ابوهريره ته
يو خوښ طبيعته سرې يې.

يوه ورځ د جماعت نه د راوتلو وروسته يو ځوان ورته
راغی او ويې ويل: ولي يې ستا کنيه ابوهريره اېښې ده؟
ابوهريره ورته وکتل او ويې ويل: له ما څخه نه ډارېږي؟ ويې
ويل: هو له تانه ډارېږم. ابوهريره وويل: ما دخپل کور پسونه
پوول، يوه وره او صحرايي پشي مي درلوده چي د شپې مي د
وني لاندې پرېښوده او چي ورځ به شوه، هغه به مي له ځان
سره صحرا ته بيوه او ساتېري به مي ورسره کوله، نو ځکه يې
زما کنيه ابوهريره کېښوده.

کوچنيان به هم د ابوهريره له نيکي روپې، عاجزي او
خوښو څخه برخمن کېدل، وايي: هلکانو به د شپې د کلاغ
لوبه کوله، بې له دې چي هغوی متوجه شي، ابوهريره به په
ارامي سره هغوی ته نژدې کېده او ناڅاپه به يې ځان د هغوی
لوبې ته نښوست، خپلي پښې به يې کېښولې (غوښتل يې
ماشومان وځنډوي) هلکان به وېرېدل او تېښته به يې کوله.

مروان دوه ځلي ابوهريره رضى الله عنه په مدينه کي خپل
ځای ناستی وټاکه او په دې وسيله يې هغه نازا وو، ځان ته

يې نژدې کاو او د هغه د علم او کمال له امله يې ورته تحفه ورکوله.

معاويه رضى الله عنه هم د ابوهريره مقام لوړ ساته او له دمشق نه به يې ورته تحفې استولې. له دې سره سره ابوهريره رضى الله عنه نشوای کولای چې له اسلام سره د مروان په کوچني مخالفت غلی پاته شي، ځکه هغه يو صادق عالم وو، چې د الله د رضا او په اخرت کي د سر لوړي فکريې کاوو. هغه مروان د ځينو کارونو له امله سپکاوو چې په هوبن راشي. کله به خبره دې ته ورسېده چې مروان به قهرجن شو، بيا به هم ابوهريره رضى الله عنه د حق د دفاع پرته بل څه نه ويل.

يوه روغ ابوهريره رضى الله عنه په دار الاماره کي مروان ته ورغی او ورته ويې ويل: تاد ربا (سود) بيعه حلاله کړې ده؟ مروان وويل: څه ډول؟ ابوهريره وويل: تاد محاکک¹ معامله (هغه چې روانه ده) حلاله کړې ده، په داسي حال کي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د خوړو خرڅول مخکي له دې چې هغه په پوره ډول په لاس کي نه وي راوړل شوي منع کړي دي.

اخر معاويه، مروان له امارت څخه ليري کړ او يو بل څوک يې د هغه په ځای غوره کړ، سره له دې د هغه مقام او لوړتيا د خلکو په وړاندي کمه نشوه، څرنگه چې ډېری خلکو په خاص

¹ - د محصولاتو خرڅول او اخیستل مخکي له دې چې په لاس راشي.

﴿194﴾ ابوهريره رضى الله عنه

ڊول بنى اميه وو ورته ڊپر احترام درلود، حڪه دهغوى
لار بنوونكى وو.

دمروان په وړاندي د حضرت ابوهريره رضى الله عنه
دريغ په دواړو حالاتو يعني د امارت اوله هغه وروسته كي
په نيكي امر اوله بدي راگرځول وو.

پر هېرنگار عابد

د دې ستر صحابي لويه ارزو د علم طلب او دهغه نشر وو. په دې سر پرېه يې بله ځانگړتيا هم رلوده چې اهميت يې د علم له طلب څخه کم نه وو هغه هم تقوا او له الله تعالى څخه وېره وه، په دې ډول چې د الله تعالى د ذات ورو. د الله تعالى د اطاعت په لار کي کونښن، هغه ته نژدې کېدل، په نيکو کارونو عادي کيدل او نيکه رويه ددې ستر صحابي ځانگړتيا وي. د اځانگړتيا وي څه حيرانوونکې نه وي ځکه ټولو اصحابو له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زده کړې وې، يعنې علم او عمل دواړه يې له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه خپل کړي وو. خبره داده چې صادق عالم په خپل علم عمل وکړي، هغه په ځان عملي کړي ترڅو د نورو لپاره نمونه واوسي. ابوهريره رضى الله عنه زيات عبادت کاوو، د تهجد لمونځ به يې ډېر وخت کاوو، اوږدې رکوعگانې او سجدې به يې ادا کولې، ډېر استغفار او تسبيحات به يې ويل. توبه به يې کښله او اوږدې دعاوي به يې کولې. د شپې به يې الهي دربار ته زارې او ژړاوي کولې، د دوشنبې او پنج شنبې ورځ به يې روژه نيوله او په هېڅ وجه يې دا روژې نه پرېښودې، شپه يې په دريو برخو وېشلې وه، دريمه برخه ويده کېده، بله دريمه به بيدار وو او عبادت به يې کاوو، دريمه دريمه برخه کي به يې هغه حديثونه چې ياد يې وو راتکرارول او په زړه به يې راوړل. خپله کور والا به يې

د عبادت لپاره د شپې په هغې برخه كې راوښوله په كومه كې چې به يې عبادت كاوو.

ستر تابعي ابو عثمان وايي: اووه ورځې د ابوهريره رضى الله عنه مېلمه وم، هغه، بنځي او خادم يې شپه درې برخې كړي وه او د شپې هره برخه يې د لمانځه په كولو تېروله يعنې لومړى به يوه لمونځ كاوو، له هغه وروسته چې وخت به يې پوره شو بل به يې راوښناوو.

هغه په ورځ كې زر كرته د بښنې غوښتنه كوله، ډېره دعا به يې كوله او ويل به يې: ډېر بخيل هغه څوك دى چې په سلام اچولو بخالت كوي او ډېر عاجز هغه څوك دى چې له دعا غوښتلو عاجز وي.

د ذي الحجې په لومړۍ لسيزه كې به ابوهريره رضى الله عنه او عبد الله بن عمر بازار ته تلل او تكبيرونه به يې ويل، خلكو به هم په يوه غږ ورسره زمزمه كول. هغه د سهار د دوو ركعتونو په سنت لمانځه كې ډېر كوښښ كاوو او ملگرو ته به يې هم د هغو د كولو توصيه كوله او ويل به يې: د سهار دوه ركعتي سنت لمونځ مه پرېږدى، كه څه هم اسونه مو په لغته وهي.

ابوهريره رضى الله عنه په خپل كور كې د لمانځه د كولو څلور ځايه درلودل:

۱- د كورد لويي دروازي تر څنگ (د لمانځه د كولو لپاره كوچنۍ كوټه)

۲- په کور کي

۳- په کوټه کي يې

۴- د کور له دروازې سره نژدې

کله چي به له کور څخه ووت، په دې ټولو ځايونو کي به يې لمونځ کاوو، قران کریم يې زيات تلاوت کاوو، په ځانگړي ډول په لمانځه کي، د لمانځه په څومره او څنگه والي کي يې کټ مټ د رسول الله صلى الله عليه وسلم پيروي کوله.

ابورافع وايي: ما د ماخستن لمونځ په ابوهريره رضى الله عنه پوري ادا کړ، هغه په لمانځه کي د اذا السماء انشقت سورت ووايه او د تلاوت سجده يې ادا کړه. پوښتنه مي ترې وکړه: دا کومه سجده وه؟ ويې ويل: په رسول الله صلى الله عليه وسلم پوري مي لمونځ کاوو، چي د اسجده يې ادا کړه. له هغه وروسته چي زه هم دې ايت ته رسېدم، سجده کوم.

دهري اونی په دو شنبه او پنجشنبه يې روژه نيوله، په مياشت کي يې درې ورځي نورې روژې هم نيوي، ترڅو يې د حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم وصيت په ځای کړي وي.

ويل يې: خپل ملگري حضرت رسول اکرم صلى الله عليه وسلم ماته په مياشت کي د دريو ورځو روژه نيولو، د سهار د دوه رکعتو سنت لمونځ کولو او تر خوب مخکي د وتر لمانځه د ادا کولو توصيه کړې ده.

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه د مجرد والي دوره ډېره اوږده او په کوزده کولو کي يې ځنډ وکړ، څرنگه چي ډارېده په کبيره گناه وانه وړي، همپشه به يې په مسجد کي دعا کوله چي الله تعالى يې د کبيره گناه له کولو وساتي ترڅو يې دين سالم پاته شي. ويل شوي چي هغه به په جومات کي له الله تعالى د زنا، غلا او نورو کبيره گناهونو څخه پناه غوښته چي ترې ونشي. هغه ته وويل شول: ايا ډارېږي؟ ويې ويل: زه څه امان لرم په داسي حال کي چي شيطان ژوندی دی، انسان چي د خوږ ژبوالي ترڅنگ د عمل شکر ادا نکړي، حقيقي عابد نه جوړېږي.

ابوهريره رضى الله عنه به هر وخت خلکو ته ويل چي مخکي څوک وو او اوس څوک دی او همپشه له هغه څخه د الهی نعمتونو د شکر او از اوړېدل کېده او دا کلمې يې زياتي تکرارولې: "الحمد لله الذي هدى ابا هريرة للاسلام، الحمد لله الذي من على ابي هريرة بمحمد عليه الصلوة والسلام"

د عبادت او تقوا غوره ثمره، خوښ شوي او نیک اخلاق لاس ته راوړل دي، چي الله تعالى دا داوړه په ابوهريره رضى الله عنه لورولي وو، تر نورو زيات کورنی، خپلوان، همسايه گان او ملگري د ښه چلند وړ دي، ابوهريره رضى الله عنه له دې ټولو سره، سره له خپلي مور سره ډېره نيکي کوله او څرنگه چي يې هغه له يمن څخه مدينې ته راوستلې وه، د

هغې په شرک يې ډېر فکر وکړ، اخر مسلماننه شوه. بيا يې
خان د هغې خدمت ته وقف کړ، موريې ترڅو چي ژوندي وه
ورباندي گران وو او ورڅخه راضي وه.

ابوهريره رضى الله عنه له خپلو اولادونو سره نيکه رويه
کوله او بڼه يې تربيه کړل. له خپلو غلامانو سره يې نېکي او
بڼه گزاره کوله او هغوى ته يې پوه او علم وربښود. له
ورونو او گاونډيانو سره يې هم نېکه رويه کوله او احترام يې
ورته درلود، له هغوى سره په ورين تندي مخامخ کېده او په
خوږو جملو ورسره غږېده.

په لنډ ډول ټول خلک يې خوبښول او له هغوى سره يې
مهرباني کوله، د ټولو خير غوښتونکى وو، خپل بدن يې د
خلکو د تعليم او تعلم په خدمت کي کړى وو، هغوى ته يې په
نيکي امر او له بدې يې راگرځول. د خلکو په وړاندي
متواضع وو او په خپلو ښکلو کړنو يې هغوى خوشحاله
ساتل.

داستر عالم په علم، شهرت او مقام باندي مغرور نه وو.
ابن عباس ته چي له هغه نه ډېر وړوکى وو، ويل يې: ته له مانه
غوره او عالم يې. ابوهريره رضى الله عنه بښونکى او مهربان
وو.

طغوى وايي: په مدينه کي مي له حضرت ابوهريره رضى
الله عنه سره واپرول، د رسول الله صلى الله عليه وسلم هيش

صحابي مي ونه ليد چي دهغه په اندازه د مېلمه خدمت وکړي.

حميد بن مالک بن خيثم وايي: له ابوهريره رضى الله عنه سره مي دهغه په حای چي په عقيق کي وو، ناست وم، د مدينې خلک چي په حيواناتو سپاره وو هغه ته راغلل. هغه ماته وويل: زما مور ته ورشه، زما سلام پرې وايه او ورته ووايه چي ماته مېلمانه راغلي دي او ډوډۍ راته راوېږه. مور يې درې پاستي د وربشو ډوډۍ له يو څه غوړيو او مالگي سره په يوه کاسه کي راواچول او ماته يې راکړل. هغه مي په سر کېښودل هغوی ته مي راوړل، کله چي مو د غذا دسترخوان و غوړ اوو، ابوهريره رضى الله عنه تکبير ووايه او ويي ويل: د الله تعالی شکر دی چي موږ يې په ډوډۍ وروسته له دې ماږه کړو چي له خرما او اوبو پرته مو بل څه نه درلودل.

حميد وايي: کله چي مېلمانه لارل، ماته يې وويل: اې وراړه! له خپلو پسونو سره ښه چلېږه. د پوزي اوبه يې ورپاکي کړه او په شپه کي يې سم حای ویده کړه. په يوه گوبڼه حای کي لمونځ وکړه، حکم پسونه د جنت له حيواناتو څخه دي. په الله قسم په خلکو به داسي وخت راشي چي د پسونو څښتن ته به خپله رمه د مروان له کور نه غوره وي.

د مروان کاتب، ابو الزعيزه وايي: مروان سل دیناره ابوهريره رضى الله عنه ته ورو لېږل، څه وخت وروسته يې يو

كس ورواستاوو او ويى ويل: ما سهوه كرې وه، هغه څه چې مي تاته در استولي وو، ستا برخه نه وه، هغه بېرته راو لېږه.
ابوهريره رضى الله عنه وويل: دهغو پيسو يوه برخه راسره پاته ده، هر وخت چې زما برخه راو رسېده همدا ورڅخه كمې كړئ.

ابو الزعيزعه وايي: مروان غو بنستل چې پوه شي، هغه پيسې ابوهريره رضى الله عنه نفقه كړې او كه يې له ځان سره ساتلې دي؟

ابوهريره رضى الله عنه خپل مال د غلامانو د ازادولو او يتيمانو د پاللو لپاره صرف كاوو.

وايي يوه ورځ يې په خپله مېنځه چې ورڅخه ناراحته شوې وه متروكه پورته كړه څو يې تنبه كړي، بيا يې وويل: كه د قيامت په ورځ قصاص نه واى، ته مي وهلې، څو اوس دي خرڅوم، چې زما مهم او عاجل ضرورتونه پرې پوره شي، څه لاره شه او د الله تعالى د رضا لپاره ازاده يې.

ابوهريره رضى الله عنه خوش طبيعته وو او د بنكلو ټوكو كول يې خوښول. د مثال په ډول: يوه ورځ يو ځوان ورته راغى او ويې ويل: اې ابوهريره رضى الله عنه روژه مي نيولي وه، ناڅاپه مي پلار په داسي حال كې راغى چې يو څه ډوډۍ او غوښه ورسره وه، بې پامه مي يوه اندازه وخوره.

ابوهريره رضى الله عنه وويل: دا هغه خواږه وو چې الله تعالى تاته بښلې وه. ويې ويل: بيا كور والو و ته ورغلم،

هغوى راته شيدې راوړي، په ناپامي كي مي وڅښلې. ابوهريره رضى الله عنه وويل: تاته كوم مشكل نشته. ځوان وويل: بيا ويده شوم، كله چي راوينس شوم اوبه مي وڅښلې. ابوهريره وويل: وراره! ته تر اوسه په روژه نيولونه يې عادت شوى.

كله چي ابوهريره رضى الله عنه شتمن شو، پشمي او ورپشمي جامي به يې كولې، سره له دې هم دنيا نشواى كولاي چي هغه وغولوي او هغه همدا سي له دنيا سره به يې ميني او له اخرت سره يې زړه تړلى وو.

د پيغمبر عليه سلام او خلفاى راشدينو د ژوند لاريې غوره كړې وه او د رسول الله صلى الله عليه وسلم هدايات يې د خپل ژوند قانون او د كار كړنلاره گرځولې وه. همپشه يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم دې وصيت ته پام كاوو چي ويلي يې وو: "اې ابوهريره! پرهنزگار اوسه چي تر ټولو خلكو عابد شې، قناعت ولره چي تر ټولو خلكو شكر كوونكى شې، څه چي ځان ته نه خوښوي نورو ته يې هم مه خوښوه چي مؤمن شې، له همسايه سره دي نيك چلند كوه چي واقعي مؤمن شې، كم خنده، ځكه خندا زړه مړ كوي." نو ځكه هغه دنيا ته پام نه كاوو او ټوله توجه يې اخرت ته وه.

هغه د دنيا خوندونه او ښكلاوي ناخيزه بللې او ويل به يې چي ژر به رانه قبر كي پوښتنه وشي، د پروردگار لور ته به لاړ شم او زما د اعمالو محاسبه به وشي. هغه ځان او نورو ته په

ورخ کي دوه ځلي دقبر عذاب ورپه ياد اوو. د سهار په مهال به يې ژړل چي شپه لاره او ورخ راغله او د فرعون آل په عذاب اخته شو او په شپه کي به يې ويل ورخ لاره شپه راغله او د فرعون آل په عذاب اخته شو.

هر چا چي به دا غږ اورېده د دوږخ له اوره به يې له الله تعالى نه پناه غوښته، هر وخت چي به يې جنازه لیده ويل به يې: تاسو ما بنام ځي او موږ به سهار در شو. يا تاسو سهار ځي او موږ به شپه کي در شو.

هغه همپشه د آخرت د حساب او کتاب په فکر کي وو او د الله تعالى له عذاب څخه ډارېده، دنيا ته يې کومه توجه نه وه او خلکو ته يې ويل: هيڅ فاسق دي په دې نه غولېږي چي الله تعالى ورته نعمت ورکړی دی.

كُلَّمَا خَبَتُ زِدْنَا هُمْ سَعِيرًا

ژباړه: کله چي په مړ کېدو شي (اور) نو موږ به يې زياتوو، په هغوی باندي.

د ابوهريره رضى الله عنه د ژوند

وروستى ورځ

ددې ستر صحابي عمر ډېر، د پوځوالي له مرحلې څخه تېر او زړښت ته رسېدلى وو. هغه د پيغمبر عليه سلام له وفات وروسته د خپل عمر پنځمه لسيزه تېروله او عمري يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم له وفات وروسته اوږد شوى وو. هغه د زياتو او سترو اصحابو د جنازو په مراسمو كې ونډه درلوده چې وروستى يې د ام لمؤمنين حضرت عائشې رضى الله عنها وه چې په ۵۸ هجري كال يې له دې نړۍ سره مخه ښه وكړه، ابوهريره رضى الله عنه يې د جنازې په مراسمو كې برخه واخيسته او هغه يې تر وروستى منزل پورې بدرگه كړه، له هغه وروسته ابوهريره رضى الله عنه ناروغ شو، احساس يې كړه چې مرگ يې رانژدې شوى دى، غوره يې بلله چې اجل يې ژر راوړسيزي او دعا يې كوله چې الله تعالى يې له ۶۰ هجري كال وړاندې په خپل لوري وبولي. ورو ورو يې حال خرابېده، ټول بدن يې سست او كمزورى شو، باوري يې وكړ چې دا ناروغي د مرگ ناروغي ده او ژر به دنيا پرېږدي.

په مدينه منوره كې هم د خبره خپره شوه چې د هغه وخت د اسلام ستر پوه او حافظ صحابي ناروغ شوى او د مرگ د

شرف په حال کي دى. خلک يې له هر لوري پوښتني ته راتلل، د هغه لپاره يې د جوړتيا، سلامتې او اوږده عمر هيله څرگندوله، خو وکولای شي له هغه څخه نوى علوم زده کړي، ځکه ابوهريره رضى الله عنه داسې علم درلود چې هيڅ کله يې سرچينه نه وچېده.

په دې وختونو کي يې شاگرد ابوسلمه بن عبدالرحمن بن عوف پوښتني ته راغى، چې ويې ليدل د استاد حال يې ښه نه او درد يې سخت دى، نارامه شو، او ښکي يې له سترگو رواني شوې، هغه يې په غېږ کي ونيو او ويې ويل: يا الله! ابوهريره رضى الله عنه ته شفا ورکړې. خو ابوهريره رضى الله عنه وويل: الله! ما مړ کړې، ابوسلمه ته يې وکتل او ورو يې ورته وويل: "که مړ کېږې مړ شه، په الله قسم داسې وخت به راشي چې سړى به د ورورد قبر تر څنگ تېرېږي او هيله به کوي چې کاشکي دى ددې قبر څښتن واى."

يوه ډله خلک يې ليدلو ته راغلل، ابوهريره رضى الله عنه يې څېړو ته وکتل، او ښکي يې په سترگو کي راټولي شوې او په ژړلو يې شروع وکړه، هغوى د ابوهريره رضى الله عنه له ژړلو متاثر شول او يوه له هغوى څخه له ابوهريره رضى الله عنه څخه وپوښتل: ابوهريره! ولي ژاړې؟ ويې ويل: د سفر په اوږدوالي او کمې توښې باندي ژاړم، ځکه د داسې غونډۍ په مخ يم چې د گړنگ څنډه يې يا د جنت مخ ده يا د دوزخ او زه نه پوهېږم چې ما به کوم لوري ته وغورځوي.

حاضرينو دهغه د خبروله اوربدلو چي زړه يې د الله له ويري څخه ډک، نېکو کاره، صالح او داسي کس وو چي شيطان نه وي تېرايستلی، حيران شول او دهغه له خبرو يې د عبرت درس واخيست.

اخرا ابوهريره رضى الله عنه خپل زامن المحرر، محرز، عبدالرحن او بلال، همدارنگه غلامان او سعيد بن مسيب، مهم او لوی شاگردان يې راوغوښتل او هغوی ته يې داسي وصيت وکړ: کله چي مړ شم، ساندي مه راپوري کوئ، ځکه په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندي چا ساندي ونه کړې، له شامي اورځای ته حرکت مه کوئ، په تلوارمي د هديرې په لوريوسئ، ځکه ما له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه واوربدل چي ويې ويل: کله چي د صالح سړي جنازه په تابوت کي کېښودل شي، وايي: ما ژريوسئ، ما ژريوسئ. خو متاسفانه کله چي د ناصالح سړي جنازه په تابوت کي کېښودل شي وايي: په ما دي هلاکت وي! ما چرته وړئ؟ ما چرته وړئ؟ له هغه وروسته ابوهريره رضى الله عنه وژړل. چا ورته وويل: څه شی دي ژړوي؟

ويې ويل: "د سفر ليري والی اود توبنې کموالی."
بيا يې زوی ته وصيت وکړ چي، په ذی الحليفه کي يي کور غلامانوته ورکړي او له هغوی سره نېکي وکړي.

د ابوهريره رضى الله عنه د ژوند د وروستۍ ورځې سهار راوړسېد، مروان بن حکم يې پوښتنې ته راغی او ويې ويل: الله تعالى دي شفا درکړی ای ابوهريره!

ابوهريره رضى الله عنه سترگي خلاصې کړې، پورته لوري ته يې وکتل او ويې ويل: "الله! زه ستا ملاقات خوښوم ته هم زما ملاقات خوښ کړه."

مروان يې له څنگه ولاړ شو او ولاړ. څو شپې وروسته يې مطمئن روح له ملکوت اعلى سره پيوست شوه او له دې نړۍ يې مخه ښه وکړه. د همپښني او آرام ژوند د ښه راغلاست په لوريې منډه کړه او تاريخ د ۵۹ هجري کال په حواديثو کې په زرينو کربنو وليکل: (په دې کال د وسي، يمني ابوهريره رضى الله عنه، د حضرت رسول صلى الله عليه وسلم ملگرى او تکړه شاگرد، د علم د لاسته راوړلو، د الله د عبادت او نیکو کارونو له کولو وروسته له دې فاني نړۍ سره مخه ښه وکړه. ټولو خلکو باندي وژړل او دهغه له جدایي څخه سخت غمگين شول).

د ابوهريره رضى الله عنه د وفات خبره ډېره ژر په مدينه او شاوخوا کې خپره شوه، خلکو خپل کارونه پرېښودل او د ابوهريره رضى الله عنه کورته چې په ذى الحليفه کې وو، په منډه لاړل، دهغه تابوت يې په گرمي او سوځونکي لمړکي په اوږو کې او د نبوي مسجد په لوريې د جنازې د مراسمو لپاره يووړ، خلکو دهغه د تابوت په وړاندي آرام حرکت

کاوو. د ماسپينين د لمانخه وروسته يې نبوي مسجد ته يووړ. د جنازې د مراسمو په مخ کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم اصحاب او تابعين ناست وو، دوو صحابه وو عبدالله بن عمر او ابوسعيد خدری چې له يو بل سره په څنگ روان وو، په کراتو ويل: د الله تعالی رحمت دي په ابوهريره رضی الله عنه وي.

خلکو د مازديگر لمونځ ادا کړ، د حضرت ابوهريره رضی الله عنه تابوت يې څنگ ته راوړ، د مدينې امير وليد بن عقبه امام شو او خلک ورپورې تر شا ودرېدل. خلک دومره زيات ول چې د جومات په انگرې کې نه ځايېدل، د جنازې لمونځ وشو، له لمانخه وروسته لومړی د حضرت عثمان رضی الله عنه زمانو دهغه تابوت د خلکو په گڼه گڼه کې په اوږو کې او د بقیع د هديرې په لور روان شول، د انوی مېلمه د مدينې په ستره هدېره کې چې د الله تعالی يو شمېر نېکو او نژدې بنده گانو ته يې ځای ورکړی وو، خاورو ته وسپارل شو، خلکو په غم او ډېره ژړا له هغه سره خدای پاماني وکړه. د بقیع پاکو روحو نو د دې پاكي روح هر کلی وکړ او دهغه له حضور نه خوشحاله شول.

د حضرت ابوهريره رضى الله عنه ياد ژوندی پاتي شو

حضرت ابوهريره رضى الله عنه له سترو کارونو نه ډک عمر تېر او اسلام له هغه څخه ستر انسان جوړ کړی وو. په خپل وخت او وروسته له هغه يې، دنيا دخپل وجود له فيض نه فايده منه کړه او دی لاړ. هغه تردې وړاندې له چوپان پرته بل څه نه وو او چا ورته پام نه کاوو.

ريښتيا چي اسلام د خلکو او اسلامي امت لپاره څومره ستر کارونه کړي دي؟ که اسلام نه وای، خلک مړه کېدل، ضايع کېدل او تاريخ هېرول، خود اسلام په سيوري کي هغوی همپښني شول او نومونه يې د تل لپاره پاتي شول. ابوهريره رضى الله عنه د اسلام له نابغه گانو او لويانو څخه وو، چي له سره يې هدف مشخص کړی وو، هغه ته د رسېدلو په لار کي يې له هيڅ تکليف څخه مخ وانه راوو او د هغه د لاس ته راوړلو لپاره يې سخت مشکلات وزغمل، اخر خپل هدف ته ورسېد.

هغه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د ژوند په دوران کي هر وخت هڅه کوله چي د رسول الله صلى الله عليه وسلم پوه شاگرد او د الله د دين پوه او فقيد عالم واوسي. نو ځکه يې هره شېبه له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه علم زده کاوو

او ياد او ويې. د دې مهم كار د لاس ته راوولو لپاره يې لوړې، خواری او ډېرې تنگلاسى وزغملې او ويې شواى كولاى له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه زيات او بابر كته علم زده كړي.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم له رحلت وروسته همپشه په دې فكر كې وو، چې هغه علم چې يې زده كړى دى نورو ته ورسوي او عمر يې په دې لار يعنې د امت په خيږ خواهي او د اسلامي احكامو په بيان كې مصرف كړي. هغه هڅه كوله چې هغه علم چې يې زده كړى دى عمل هم ورباندي وكړي.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم سيرت د خپل ژوند قانون وگرځوي، نو ځكه د علم په نشر او تبليغ بوخت شو او د دې هدف لپاره يې هرتور او سپكه زغمله. څو ځلې تر ازمائينت لاندې ونيول شو او كامياب ترې ووت. د علم په طلب او نشر كې يې نه يوازې د كاميابي لوي عامل هڅه او هاند وو بلكې اخلاص، صداقت او د الله تعالى د رضا حصول هم وو. بايد ووايو چې هغه علم د الله تعالى د رضا په خاطر نشر كړ او په اخرت كې يې سر لوړي همپشه په نظر كې وه. نېكمرغه ژوند يې وكړ او نېكمرغه ومړ. او كه دا خبره چې وايي: (كلام الخلق اقلام الحق) يعنې د خلكو وينا الهي تقدير دى، سمه ده، ابوهريره په دې زمينه كې ستره گټه او لويه كاميابي په لاس راوړې ده، ځكه دهغه د ژوند په مهال او له هغه وروسته يې د امت غوره خلك يعنې علماء، فقهاء، محدثين او خداى

پالونكي په نېک نوم يادوي او نن ورځ يې هم هر ځای د خیر يادونه کېږي.

سرور کائنات صلی الله عليه وسلم، ابوهريره رضى الله عنه ته وويل: "گمان مي کاوه چې هيڅوک ددې سوال د پوښتني لپاره له ابوهريره رضى الله عنه پرته مستحق نه دی. ځکه د حديثونو د زده کولو په اړه مي ستا سخت حرص ليدلی دی."

د حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم ملگری طلحه بن عبد الله رضى الله عنه فرمايي: په دې کې شک نه لرم چې ابوهريره رضى الله عنه دې له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه خبري اورېدلي وي او موږ دې نه وي اورېدلي.

ستر صحابي حضرت ابن عمر فرمايي: ابوهريره رضى الله عنه له ماڅخه غوره دی، ځکه حديثونه چې بيانوي پرې علم لري. همدارنگه ابوهريره رضى الله عنه ته يې په خطاب کې وويل: ته تر موږ ټولو له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره ډېر وخت وي او تر موږ ټولو دې د هغه صلی الله عليه وسلم حديثونه غوره ياد کړي دي.

ستر عالم ابو عبد الله الشافي فرمايي: ابوهريره رضى الله عنه له هغو ټولو خلکو چې د هغه په وخت کې يې حديثونه روايت کول د قوي حافظې درلودونکی وو.

امير المؤمنين امام بخاری فرمايي: له اته سوه زياتو عالمانو له ابوهريره رضى الله عنه څخه په نقل، احاديث

روايت كول، هغه په خپل وخت كې له ټولو هغو كسانو چې حديثونه يې روايت كول د قوي ياد څخه برخمن وو.

امام ذهبي وايي: ابوهريره رضى الله عنه د هغه څه په ياد كې چې له رسول صلى الله عليه وسلم څخه يې اورېدلي يا ليدلي وي دهغه مبارك عين كلمات رانقل كړي دي او د غوره شخصيت لرونكى دى.

امام ابن كثير فرمايي: ابوهريره رضى الله عنه د قوي حافظې، خاص عبادت، صداقت او لويې څښتن وو. هغه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حديثونو معروف راوي او له حافظينو اصحابو څخه وو.

د بخاري شارح شيخ الاسلام ابن حجر وايي: ابوهريره رضى الله عنه له ټولو هغو خلكو نه چې د هغه په وخت كې يې حديثونه روايت كول، حافظه يې قوي وه او د اصحابو له جملې نه يوه هم د ده په اندازه احاديث نه دي روايت كړي، دا افتخار دده لپاره بس دى چې نوم يې لس گونو زره ځله په اسلامي دېوانونو كې راغلى دى او له څوارلس پېړيو وروسته بيا هم د زرگونو علماوو او شاگردانو په ژبه د هغه نوم جاري دى.